U DON PUTIT

(Ka Bynta kaba Nyngkong)

DA

U DEWI SINGH KHONGDUP

Rs. 2·05.

U DON PUTIT

(*Ka Bynta kaba Nyngkong*)

da

U DEWI SINGH KHONGDUP

La pynmih

da

U Nongthoh

First Edition

LA SHON HA RI KHASI PRESS, SHILLONG

1969

ACKNOWLEDGMENT

Nga kwah ban buh jingkynmaw hangne ia la ka jingsngewnguh ia i Bah Owen (Mr. Owen Rowie), ia i Bah Jenkins (Mr. S. J. Duncan), ia i Bah Radhon (Prof. R. S. Lyngdoh), bad ia Bah Tokin (Mr. R. T. Rymbai), kiba la pule ia ka *manuscript*, bad kiba la ai buit bad pyni jingmut de kumno ban kham pynbha ia ki jingthoh. Nga sngew ba nga dei ban ong ba dei da ka jingiarap jong ki ha ki bun rukom ba ka Bynta kaba Nyngkong bad kaba Ar jong ka Histori U Don Putit ka paw ha ka dur kumba ka long hangne. Ha kajuh ka por ruh, nga sngewnguh ia i Bah Ivan (Mr. Ivan Simon) iba la iarap ban ai ia ki dur kumba ki paw ha ka jingsop jong kine ki kitab.

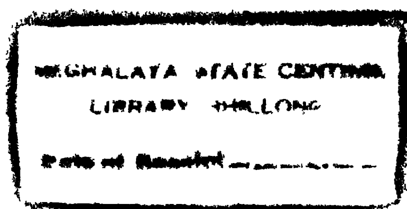
D. S. Khongdup.

U DON PUTIT

(*Ka Bynta kaba Nyngkong*)

KI JINGKDEW

LYNNONG	SLA

Nga thoh ia kine ki khana shaphang
U Don Putit na ka bynta ki
Khynnah bad Samla
Ka Ri
Ban iarap ia ki ym tang
Ba kin bang ia la ka ktien
Hynrei ba kin ieit ruh de ia ka.

HA KI NONGPULE

Kane ka long ka Histori u Don Putit kaba nga la kular mynshuwa ban iathuh ha phi. I Pa i la ialap ha nga shaphang u Don Putit mynba nga dang khynnah; bad, kum u khynnah, nga shait sngewtynnat ban tip shaphang ki kam shlur jong u. Ha kata ka por, nga la kut jingmut ba, ngan tang shu iakynduh ia u, ngan phah ba un iathuh lut ha nga shaphang ka jingim jong u baroh, kaba nga ngeit ka long kaba phylla eh.

Te, shisien ka sngi, katba nga dang shong pyrkhat marwei ha trai u dieng sohphan, nga iohi ia u Don Putit ba u wan sha nga, u da rah de shi nat ka kait syiem bad shi rynjup u sohsnam ba u kheit na ka Dewlynnong ki Shrieh. U bat ia nga na ka tyrpeng, u jwai ieit de ia ki ngab jong nga, bad u ong, "Me u khynnah, me kwah tip ia kaei kaei kaba mem pat dei ban tip. Ka kham bha ba ngan leit ialam noh ia me sha Ramew, khnang ba ki theisamla jong ka kin hikai ia me kumno ban im ha ka pyrthei!" Te, katba ngi dang iabam ia kata ka kait, bad ngi iakjup de ia uta u sohsnam, u Don Putit, da ka khmat kaba phuh da ka jingkmen, u iathuh lut bin ha nga shaphang la ka jingim.

Nga sngewnguh eh ia u Don Putit ba u la shah ia nga ban iathuh ha phi shaphang jong u lyngba ki sla jong kane ka kitab, bad nga sngew nga dei ban ong ba, lymda dei namar ka jingkhraw mynsiem jong u, ngin ym lah, lehse, ban ioh sngew wat tang ia ka kyrteng jong u ruh. Te, para lok, lada phi lah ban ioh jingkmen ha kaba pule bad tip shaphang jong u, kata hi ka long ka burom kaba khraw eh ba

phi lah ban ai ia u Don Putit, u lok uba ieit eh jong nga, bad uba la kloi ruh ban long u lok jong phi baroh.

Malki, Shillong,
The 3rd February,
1969.

D S. KHONGDUP.

*** *** ***

Ngi ai harum khyndiat ki jingkynthoh jong i Bah Owen Rowie kiba iadei bad u Don Putit, kiba ngi la pynmih ha ka Kitab kaba nyngkong jong ka "Ha Ki Sngi U Syiem."

*** *** ***

".........Ki puri ki dken ruh kine, da kumba ki da don shisha, hynrei kiba, kum ki Khasi kiba kamai ia ka hok, ngim dei ban tieng, namar khatduh khatwai ki jingleh jingkam jong ki baroh ki pynksan hi ia ka rngiew u briew uba hok bad uba shida. Kumta u Syiem ka Ramew u wan rong noh ia u Don Putit shuwa ba u Syiem Kopsop un ioh ban pynkhein burom bad pynbud nam ia u da kaba un pynkam ia u da ki kam kiba un myntoi pynban ma u uba khlem da don hok ban dawa da ka jinglong jong u ia kano kano ka jingkyrkhu ne ka jingmanbha...... Ngi kyrmen u Don Putit un nang iai ksan shuh shuh haduh ba un da pom daw jling."

**** **** ****

U DON PUTIT

Lynnong 1

Ka Lang kha spah

Ha ki sngi u Syiem Symphup, la don, ha ka shnong Nongdeng, uwei u khun ka nongbylla sngi uba la jaituh palat briew liam. Ka Shanduh, ka kmie jong u, ka la sngew khuslai la biang la ka jingim tang na ka bynta la u khun jaipdeh. Ha pdeng ka jingduk bad ka jingkyrduh, kiba la pynlong ia ki ban bam shiteng kpoh man ka por, ka sngew ba kan ym lah ban im slem lada u khun jong ka um kylla kloi la ka jinglong. Hynrei shisien ba u briev u la mad ia ka im jaipdeh kaba pynlong ia u ban dang klum hapoh ka nep mynstep haba ki briew ki la leit sha la ki jingtrei, bad ban rkhie phuhmat mynmiet ha kaba sngap nia sngap jutang ha iing ki briew, kam long kaba suk ia u ban pynsmat pynsting pat ia la ki kti ki kjat. Kumjuh ruh ka la long ia une u khun marwei jong kane ka nongbylla. Man ka step, shuwa ba kan leit trei baisngi, kan ñion ia u da ki ktien miaw ha ban da biang; bad man ka miet pat, ynda ka la wan bylla, kan tangon ia u da ki ktien ksew haduh ba kan da hun. Hynrei u briew uba la set laha ia la ki shkor, ka tup ka man kaba katno katno ruh kan nym lah ban pynsngew pat ia u, ne, lada u ioh sngew makna eh ruh, u peit, u leh, bad u kren thik kum u kyllut hi. Um ju kylliang ktien mynno mynno ruh haba ka kmie jong u ka kyrhuh; u sngap la ka sngap mynthi thlip. Pynban, ha pdeng katta ka jingmynthi jong u,

shisien ka sngi, kumno re kumno, u kum pyllait thyllieij kumne, "Mai, tim, katba phi mon ia nga, mei, tangba phi ai ja la biang." Ka jingsngew ingkhong ka Shanduh ha kata ka por ka long ka bym lah shuh ban batai ba khlem da kren ei ei shuh ka shu ai noh shi takor phak namar ka shyllangmat la u khun.

Baroh shi shnong ki sin ia u u Alhia. U tang shu lah bam mynstep, u shait mlien ban leit thad sngi ia lade harud kawei ka wah. U tang sngew ba la shit than eh ka sngi, u leit rieh tngen noh ha ki syrngiew jong kawei ka jri kaba heh bad iar bha ki tnat. Kumne u ju pynlut man ka sngi ia la ka jong ka por tat haduh ban da jan sep ka sngi, bad u ju wan rung pat sha ïing ynda u la khein ba ka kmie jong u ka la dep bam. Ha pdẹng ki ktien pohjait kiba kan khlei haduh sngewmat kumba u thyllieij jong ka um nang shuh ban shna ki tien sin tien rngop, u Alhia un sei ia la ka pliang saraw, un khat ia ka ja bad u jhur, bad un bam la ka bam, khlem da pynshah shkor shi saphit ruh aiu ka kmie jong u ka byrthen.

Ha kawei ka sngi, ka kmie u Alhia ka kyndit shuwa ban riew u yiar-nyngkong. Katba ka dang pyrkhat khuslai shaphang la u khun, ka ioh sngew ia kawei ka sur kaba sawa kumne, "Shanduh, phi la kyndit ne em?"

"Ei ba kren?" la kylli ka Shanduh, ha ka sur kaba lam tieng.

"Shanduh," la ong biang kata ka sur, "phim dei ban diaw ne ban khuslai. U khun jong phi u lòng kumne kumba u long ym da ka mon

jong u hi. Mynta nga kwah ba phin kular ban leh kumba ngan hukum ia phi ban leh."

Ka Shanduh ka sngew la kumba ka don ha rngai, bad ba 'ka mon jong ka ka la shah synshar ha kawei pat ka bor. "Hooid," ka shu ong, khlem da don mon ne sngewthuh balei ka koh-nguh ban leh ia ka mon jong kata ka sur kaba kam lah ban sngewthuh naei ka mih.

"Khie bad kynrut lai kham u khaw ban shet pu rynsi," la ong kata ka sur. "Khleh ha uta u rynsi bad u sohliang im ba la tylliat ni bha. Phin lap ia uta u sohliang ha ka maloi ba phi buh halor ka rynsan buh pliang. Ai ia uta u rynsi ha u khun jong phi ba un bam jasngi lashai. Phi la kular ban leh ia ka hukum jong nga; kynmaw ia la ka kular!"

"Hooid," la ong ka Shanduh kum ka briew kaba la shah shoh tyndep; "hynrei u sohliang im u dei ka bih.........!"

"Ka jingim u khun jong phi kam shong ha ka kti jong phi," la ong kata ka sur. "Na ka bynta jong phi, bad khamtam na ka bynta u khun jong phi, kynmaw ban leh ia la ka kular."

"Hooid, ngan pyndep ia la ka kular," la jubab ka Shanduh.

Ha kata kajuh ka khyllipmat, u syiar u kynih, bad kata ka sur ruh kam shym kren shuh.

Ka Shanduh ka khie bad ka sliew ding. Katba ka nang phon ia ka ja ha dpei, ka kynrut lai kham u khaw ban shet 'pu rynsi; ka khleh ha uta u rynsi bad uta u sohliang uba ka lap ha ka maloi, bad uba ka la tylliat ni bha, kumba la hukum kata ka sur. Ynda la ih ka ja, ka sdieh

lai tylli ki kpu, bad ka suh ia ki ha u thri uba rit, bad ka syrdoh ia uta u thri na ki tduh jong u ban long kum u kpieng. Nangta ka wah ia ki ha tyngier. Ynda ka la ieng seh ka sngi, u Alhia u kyndit. U lyngngoh shibun eh ban iohi ia la ka kmie ba kam pat shym leit bylla satia. Shuh shuh, u nang kham lyngngoh ban ioh sngew ba ka kren ia u ha ka sur kaba jem bad kaba sngew ieit.

"Khmih shane, khun," ka ong, "nga la shet lai tylli kine ki 'pu rynsi na ka bynta jong phi. Ynda phi la thngan jasngi shibit, sa bam ia ki baroh lai tylli. Nga, lehse, nga lah ban poi ïing ynda la kham miet mynta ka sngi, bad kine ki kpu kin iarap ia phi ban ym thngan tat haduh ba ngan da wan."

U Alhia um nang ban jubab shibun kyntien. "Hooid, mei," u shu ong, "ngan da bam tyngkai ia ki."

"H'oid, khun; leh katba phi mon, tangba bam ia ki."

Nangta ka shim ia la ka wait, ka khoh, bad u star, bad ka leit sha la ka jingtrei. Shisien ruh ka khlem da kyrtiang dien ban peit sha la u khun. Hynrei ynda ka la poi ha lyngkha, ka shu shong thapiur halor uwei u maw kum kaba la klet ia ka pyrthei, bad ka bym kwah kynmaw ei ei shuh ia kiei kiei kiba don ha ka. Ka trai lyngkha ka phah ba kan leit noh sha la ïing, ba kam lah trei ei ei, hynrei ka Shanduh imat kumba kam shym ioh sngew ne iohi iano iano. Lymda dei namar ba ka jaw ummat brup shi brup, ki para ba iatrei lyngkha ha kata ka sngi

kin jin da la tharai ba ka la kylla maw ha ka jaka ba ka shong.

Ka tang shu mih ka kmie na ïing, u Alhia u shim ia kita ki kpu bad u kieng ia ki ha la ka ryndang. Katno u sngew phuhmat ban pyrkhat ba ka kmie jong u, la ka shait mai shait tim ia u, ka dang ieit hi, imat, ia u. "Haba nga pyrkhat pyrkhat ia ka jingieit i mei," u kren ha lade hi, "ka ja ruh ngam sngewthuh shuh la ka bang ne ka blad. Lada kumne te, in da kawiat i mei ia nga katno katno ruh, nga tharai ngan shah la ka shah doh iap." U sngap shiphang kum u nongkñia uba wad ia ki kyntien kiba kham shong nia; nangta u sei biang ia la ka nia jaipdeh, "Tangba, la kumno kumno ruh, nga imat i mei i la isih shisha ia ka jingalhia jong nga. Te, lada i mei in pynpaw ia ka dak jingieit khun kumne man ka sngi, khlem da thew ia ka lait ka let, ia ka jinglong jaituh ka jinglong alhia jong nga, ym pep ha kano ma ka por ngan da kylla tipsngi noh, ngan nym jaipdeh shuh."

Nangta u khang ia ka shyngkub, bad u leit sha kata ka wah harud kaba u ju thiah kai man ka sngi. Ka kyrteng kane ka wah dei ka Dain; bad la ka long kaba bun dohkha bun dohthli, ym ju kham don satia kiba nud ban leit khwai leit shoh, namar ki ngeit ba ka dei ka wah kaba bun ksuid. Ha kata ka sngi, ka bneng ka khuid bha kdiar kdiar. Kumta tang shiphang, u sngew ba ka sngi ka la shit kyrang shaba palat, bad u ieng noh ban leit rieh tngen ha ki syrngiew jong kata ka jri kaba heh. U mar iashong shaniah ha uwei u maw hangta, u ioh thiah artat ngai

lyngai. Ynda u kyndit ha ka por noh phai ka sngi, u kynmaw nyngkong eh ia ki 'pu sohliang. U law ia ki mian na la la u ryndang, bad u peit ia ki kum uba da bishar uba kumno na kita lai un bam nyngkong. Baroh lai kita ki kpu ki long kajuh ka dur, bad mar katjuh ka jingheh. "Tied," u ong, "ban bam shi synbam ruh i bynnud. Hynrei to, yn lei ka, ban ia kaba hap bam shi bam te, ngan bam baroh kumba la hukum i mei, tangba ka bha ngan da ainguh shuwa. Tip kein, U Trai Kynrad Un sngap ma ia ki jingduwai u riew bam pap uba kum ma nga! Em, khlem pep Un set ia la ki shkor bad khaprip ia la ki khmat katba nga dang dem khohsiew ha khmat jong U. Ehe, kumno kumta! Ngan bam la ka bam khlem ainguh, kam pher. Ieh ngan mat kynton ia ka pap ka mynsiem khlem sngewnguh halor ka pap ka haramjat." Kumta u bishar biang ia kita ki kpu; hynrei um shym i hun satia. Ki khmat jong u ki dem ha ki 'pu sohliang, hynrei ka kti kamon jong u kam mon ban kner. Bunsien u ñiad ia la ka shyllangmat da la ka kti kadiang, kum uba mih syep mih syar, ba um lah rai yn leh kumno. U pisa u lynga ka jingmut, bad i kumba un nym lap buit thymmai shuh lano lano, haba kyndit kyndit ka khmat jong u ka phuh biang da ka jingihun mynsiem.

"Em," u ong, "balei ngan da pynsalia ia lade katta katta. Ngan ainguh tang ha ka kyrteng i mei la biang."

Kumta, kum u khun tamsneng uba sngewthuh nyngkong ia ka dor ka kohnguh hukum, u shong kyllain myngngor halor u mawsiang, u shim ia

uta u kpieng kpu, u khapbrip ngaiñ ia la ki khmat, bad u kñia, "Ngan bam ia i *Nyngkong*, ngan bam ia i *Pdeng*, ne, ngan bam ia i *Khatduh*!" U sngap jar kumba san khyllipmat ei, nangta u thnom biang, "Ngan bam ia i *Nyngkong*, ngan bam ia i *Pdeng*, ne, ngan bam ia i *Khatduh*!"

U Alhia, ha la ka shi sur jingmut, um shym pynher jingmut satia shano shano lait tang sha la ki 'pu sohliang, bad shaphang ka jingbang jingshngiam jong ki. Um shym pyrkhat ban don mano mano shajan shata ki ban ioh sngew ia ki ktien jong u. Hooid shisha, ki briew ba u lah ban iohi kim shym iohi ia ka jaka ba u shong, ne sakhi ia ki ktien kiba phylla kiba u la pynmih pyrthei. Hynrei don kiwei pat ki jingthaw ki bym ju pynpaw khmat ia lade ha u briew, lait tang ha kano kano ka por kaba kham pher bad kham kyrpang. Kine ki dei ki puri ki dken, kiba iohi ia ki kam ba u briew u leh. Teng teng, ki bud bad ki jngoh kai ia u kat shaba u leit, tangba kim ju pynpaw ia lade ha u. Hynrei shisien ba ki la pyni ia la ka khmat ha u, uta u briew un iathuh ki khana kiba khyllah khyllah shaphang jong ki.

Te, halor kata ka jri kaba u Alhia u rieh tngen, ki shong lai ngut shipara ki puri kiba bhabriew eh. Kine ki puri ki wan hangta ban pyndep ia ka jingthmu kaba na lyndet kaba iadei bad u Alhia, bad kaba kim lah sngewthuh janai ha kata ka por. Ym ju don mano mano ba pynthut pynwit ia ka jingshong suk shong sain jong ki ha kata ka jri. Man ka sngi, ki shait peit kai ia u Alhia ba u wan thiah pyngngad ha ki syr-

ngiew jong ka dieng ha kaba ki shong; hynrei shisien ruh kim ju iohi dak ei ei ka ban pynngeit ia ki ba u Alhia un long u nongpynthut ia ka shong ka sah jong ki. Phylla ha kata ka sngi, ki ioh sngew nyngkong ia kita ki ktien kiba sngew shyrkhei, kiba pynpar met rem ia ki baroh lai ngut. Shisien pyrkhat, kim sngew lah ngeit ba u briew uba i bieit bad uba i jable kum u Alhia un don kum kita ki jingmut riewnar; bad mynta ki lam ngeit ba pleng, dei ban da kham husiar bha ha ka iashei kam bad u briew uba kup ia ka dur ka jinganna. Nalor kata ka jingpar met jong ki, ka wan sa ka jingkhyñiuh de haba ki ioh sngew ia u Alhia ba u sei biang ia kijuh ki ktien, kum u thlen uba dawa ia la ka hok na la ki shakri, haba kim lah ban pynhun ia ka mon jong u. Kim lah satia ban antad naei u Alhia un ioh kano kano ka daw ba un sahnud ia ki, kaba pynlong ia u ban byrngem byrsit ha kata ka rukom kaba dum bad kaba sngew shyrkhei. Ha kata kajuh ka khyllipmat, ki ioh sngew biang nangthie na trai dieng ia ki sur sngew ngiew kiba ngam shaduh ki khoit ki pain jong ki, "Ngan bam ia i *Nyngkong*, ngan bam ia i *Pdeng*, ne, ngan bam ia i *Khatduh*!"

Kita ki puri ki sngewthuh ba ka por ka la poi ba kin pynpaw noh ia la ka khmat ha u Alhia; kumta baroh lai ngut ki hiar mardor nalor kata ka jri bad ki wan ieng hakhmat u Alhia uba dang pynleit jingmut beit tang sha la ki 'pu sohliang. Hynrei mar kumta hi, u Alhia ruh u sngewthuh ba um long shuh tang marwei. U khmied ia la ki khmat kum ban pynshisha mano

ba wan peit siar ia u hangta. U dap da ka jinglyngngoh ka bym lah ban batai haba u iohi ia kita ki theisamla bhabriew, kiba um ju phohsniew ba yn don kum ma ki ha sla pyrthei. U kyrjiaw bunsien ia la ki khmat ban pynhun ia lade ba kata ka jingiohi mar khmat ia ki dur phylla kiba kum ma ki kam long tang ka jingithuh paw kaba maian. Haba u la ngeit ba ki dei ki briew, u peit shin ia ki shlip shiphang, bad u bishar bniah ia ka dur bad ka rynieng jong ki baroh lai ngut naduh shynrong khlieh haduh shympriahjat. La u duna katno katno ka jingshemphang, u ithuh ba ki don ka jinglehraiñ kaba lam khleh bad ka jingtieng de. "Tip ki dei ki briew ne ki puri," u thnum hapoh lade. "Lada ki dei ki briew, naei ki wan mih kyndit kumne; lada ki dei ki puri pat, balei kin pynkhih ia la ki rmiang shyntur kum kiba khriat ka met, ne, kum kiba tieng pynban ia nga?" U tang shu kut ka thnom marwei, u kylli pyrshah phak ia ki da ka sur rangbah kaba pynlong ia ki ban kynran dadien na khmat jong u, "Phi dei kiei, bad phi wan leh aiu hangne? Balei phi wan pynwit ia nga haba nga nang mut ban bam jasngi?"

Kita ki puri, ban pynpaw ba ki long ki thei tlot bor bad duna buit, ki bym pat ju mlien ban iabun ktien bad u briew uba im ha sla pyrthei, ki peit sha u Alhia kum ki bym sngewthuh balei ba u mut ban khawai jasngi ia ki. Nangta ka Nyngkong ka tur sha khmat, bad ka dem khrup ha ki slajat jong u. "Ah, kynrad!" ka ud sngewsynei. "Ka kam sniew aiu ngi la leh pyrshah ia phi ba phi mut ban bam ia ngi?"

"Ban bam ia phi?" la kyrhuh u Alhia. "Ki khun tamsneng jongno phi dei? Balei! Phi kwah ngan bam sa ia phi de?"

"Ah, ko rang khadar bor!" la ud biang ka Nyngkong. "Map ia ka lait ka let jong ngi kaba ngi lah ban kum leh pyrshah ia phi, bad ngin ai ia phi kat ia kaba phi kwah."

"Nga kwah ka bam," la kylliang ktien u Alhia. "Khie, wat wan thlia ia nga hangne kum ki nongkhrong. Ka dur bad ka kup ka sem jong phi ki kren shai ba phi dei na ka ïing ki riew don -spah. Ne, phin ai kylliang aiu ia nga ba ngan ieh shuwa ka bam jasngi?" u kylli biang ia ki, bad u mut kumba u kylli.

"Tang lada phin pynsah ia ki mynsiem jong ngi, ngin ai ia phi kawei ka blang ka ban pyndap pynbiang ia ki jingkwah jong phi baroh," la jubab ka Nyngkong ha ka sur kyrpad kaba sngewrit shibun.

"Haei kata ka blang?" la dawa u Alhia, khlem da pyrkhat kiba kumno kita ki briew kiba lah ban pynioh ka blang ka ban shu ai kat ia kaba u pan.

"Ngan leit shim ia ka, kumne kumne," la ong ka Nyngkong, bad ka jah noh jar na khmat jong u. U Alhia u shu ang dyngheng kum u khynnah uba sngap ia ki ktien shalai u riewbiria haba u ong ba u iohi ia u kulai lieh ba u mareh saw kjat ha sahit bneng. Um lah sngewthuh shuh kumno kata ka briew kaba kren jem kren bha ia u kan shu kylla rngai noh hangta hangta. "Imat la dei ki puri," u khñium biang marwei marwei. U peit sha kita ar ngut kiba ieng bad pyndem ñiuhmat ha khmat jong u.

"Phi dei kiei?" u tied kynsan jrain kum u pyrthat.

"Ngi dei lai ngut shipara kiba shong halor kane ka jri; phi ki briew phi khot ia ngi ki puri," la jubab ka Pdeng da ka sur kaba jem bad sngew thiang, kaba riew sai jingtem shaduh ki thied snam u Alhia hi.

"Ngam shym bakla," la shu thnom u Alhia. "Ki ju ong ki puri dei kiba sniew; hato nga ruh ngan ngat puri?" Mar kumta u ieng joit kum uba la shah kynthah nar saw, u peit sha ki da ki khmat kiba sawtrieij, bad u kyrhuh artat jrain kum u pyrthat rkhiang, "Phi kiba sniew ne kiba bha?"

"Ah, ko khun bynriew," la jubab ka Pdeng ha ka sur kaba pynngeit ia u Alhia ba ka la tieng shisha ia u; "ka jait jong ngi kam ju pynsniew ne pynmynsaw ia uno uno u jingthaw, khamtam lei ia u khun bynriew uba kham halor bad kham don dor ban ia ngi. Kane ka jingwan hiar jong ngi sha phi ka long ka dak ba ngi ki puri ngi dei ban pyndem ia lade ha ka buit bad ka bor u briew."

"Nga ngeit ba ki ktien jong phi ki long kiba shisha," la kren pynkut u Alhia; bad ha kata kajuh ka khyllipmat, ka Nyngkong ka wan mih paw biang, ka ialam ruh ia ka blang kaba lieh tlem ba la teh da u kynjri ksiar na u ryndang. "Kane ka blang ngi wallam ha phi, bad tang na ka bynta jong phi, bad da ka mon sngewbha ngi ai ia ka ha phi. Ngi kyrmen phin pdiang ia ka da ka mynsiem kaba sngur, kum ka dak ka jingiasuk bad jingialong lok hapdeng jong phi bad ngi," la ong ka Nyngkong.

"Nga pdiang ia kane ka jingai jong phi, kaba long ka dak jong ka mynsiem kaba sbun, da kajuh ka mynsiem da kaba phi phi ai," la jubab u Alhia ha ka sur kum u briew uba la mlien ban pdiang ia ki jingai sngewbha na ki kti ki riewkhraw pyrthei. "Hynrei kumno kein ngan pyndonkam ia ka?"

Ka Nyngkong ka wiat muiñ haba ka jubab, "Ha kano kano ka por ba phi kwah ei ei, shim da u khyllieng, ne u tnat dieng iap, bad ong kumne, 'Ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei, nga kwah phan wallam lai pliang ka ja bad lai pliang ka doh, ne, phan kha shi tlieng ka tyngka pliah,' bad phi tang shu lah nam kumta, sympat slait tang shisien ia ka blang da uta u dieng ba phi bat, bad kata ka ja ka doh, ne ka ksiar ka rupa, kin shu mih hi napoh ka blang."

"Ban tang kumta te sngew suk du!" la ong u Alhia. "Haw shuh ngan pyrshang!"

U shim ia kata ka blang, ka kti kadiang u bat na u kynjri, u rah sha jrong ia la ka kti kamon kaba bat ia u khyllieng ba u tam nangta narud wah, bad u nam, "Ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei, nga kwah phan kha mynta shi pliang ka jadoh, shi pliang ka jalieh, shi pliang ka doh syiar, bad shi pliang ka doh khlieh, khnang ba ngan dup bam jasngi noh ba nga la thngan." Swiat u ai shi kawiat na ka skhep kata ka blang. "Mye-h-h!" ka pah kata ka blang, bad ka kha artat ia kita ki saw tylli ki pliang kumba la pan u Alhia.

"Phi i," la ong ka Nyngkong, "ngim shym long kiba thok ne kren ia ka bym dei. Shim

sa kane ka sahti, bad deng ia ka ha ka tiduh kadiang jong phi. Kane ka sahti ka don ka bor ban da ia phi na ki jingma baroh, bad ban pynioh de ha phi ia kiei kiei kiba ka pyrthei bad ki syiem jong ka ki iabeh bad kim ju ioh. Khublei, ngin sa iashem pat!" Ka tang shu lah kren ia kine ki ktien, baroh lai ngut ki jah noh jar na khmat jong u.

"Don ba ngeit lada yn ong ba la kha bha sngi i mei ia nga?" u Alhia u kylli ia lade ha ka sur pyrkhat kaba pynpaw ba um long shuh kumba mynshuwa. "Eh-h, ei ban tip ne ban bishar ia kata! Shuh ngan da pynkhuid shuwa ia kine ki pliang. Aham, ieh ki kam jong nga kin sa jubab hi ia kata ka jingkylli."

Khlem da ainguh shuh iano iano ha kane ka kynti, u Alhia u bam haduh ban da khuid kita ki pliang phoiñ. Um pat ju ioh mad shisien ruh ia kaba ki shait ong *ka bam ha ban da hun*, khlem da ong ei ei shaphang *ka bam bang bam thiang*. "Ew," u ong, ynda u la thet ia la ki kti, bad maiñ ia la ka shyntur, ha ki um jong ka wah Dain, "tip kata *ka bam ïing bah* kaba kum kane mo, ade! Lada kam pat dei, ngan ialeh ha ban da ioh."

Haba u la dep bam ia kata ka jasngi kaba da ka ja ka doh kaba bang, kaba uno uno u jaipdeh ha ka pyrthei un nym kyrmen ban ioh ktah, u Alhia u la khreh ban leit phai noh sha la ïing. Man ka sngi, u ju leit phai ynda la pah la pah khatduh ka paitpuraw; hynrei ha kane ka kynti u leit noh dang kham shai, namar u tieng ioh kum don uno re uno u riewsniew u

ban knieh jubor noh ia kata ka blang kaba u la khein kor shibun mynta. Ka shnong jong u kam shym da jngai na kata ka wah: na wah u donkam ban kiew ia kawei ka thieb ka bym da jrong than; ha khlieh kata ka thieb, don kawei ka madan phlang kaba rit, bad kawei ka ïing traw ha kaba shong kawei ka tymmen kaba kyrteng ka Thapdap. Ka them kaba kham iar pat ka pyniakhlad ia ka Nongdeng na ka kyntoit ha kaba shong ka Thapdap. Ka lynti ka long kaba khlaw bad kaba kynjah, bad u riewkit spah um ju shlan ban iaid marwei lyngba kata ka them, khamtam haba la dum, wat la ym pat ju don mano mano ba la shah lute hano hano ha kata ka jaka. U Alhia u shem ba ynda u poi ha lait thieb wah Dain, ka lah da kem iong rein pynban, bad u sngewthuh ba sa tang katno un nym sngew shngaiñ shuh ban iaid marwei. "Kumno kumne," u kren weibriew da ka jinglyngngoh; "nga mih na wah ha ka por shet ja, tip ma ka lah da miet noh pynban tang mar iapoi ha madan ka men Thapdap. Ban da marwei te, ngam da salia eh; hynrei kane ka lang pun spah jong nga ka pynkhaweit ia nga. To ieh, yn leh kumno; ym banse ban shu iapan basa noh na ka Thapdap tyrñiut." Kumta u leit ha khyrdop bad u pyrta, "Ko meihep Thapdap, sngewbha seh shah ngan thiah basa ha ïing jong phi mynta shi miet, ba ngam nud leit shuh sha Nongdeng ba la dum."

Ka tymmen ka ieng suki tuiñ narud ka dpei, bad ka wan sha dwar. "Ban lei me kwah sah miet, khun ka jaituh?" ka kylli. Ka tip

bad ithuh bha ia u Alhia, bad man ka sngi ka shu peit matsuh ia u kum ka ksew tymmen haba u iaid narud phyllaw jong ka.

Hynrei haba ka iohi ia ka blang kaba lieh sada ba u Alhia u btin na u kynjri ksiar, ka pyrkhat ba, lehse, ka lah ban thok ia u ban ioh ei ia ka. Kumta ka pynpher noh ia la ka sur kren. "Ia mynta shi miet te, ngan shah," ka ong, "tangba me dei ban mih noh dang shu saw ka tyngab. Me sngewthuh? khun ka bam pap?"

"Hooid, meihep," la jubab u Alhia, "namar nga ruh nga kwah ban poi ïing mar iamih ka sngi."

Ka Thapdap, da ka khmat leh mynleh kum ka bym banse, ka ai ia u Alhia kawei ka kamra rit ha shakiar ïing ba un thiah. Ka lyngngoh bad ka bitar de haba u Alhia u ring lang ia ka blang sha kamra thiah. Kumta ka pynpaw ia la ka jingpyrshah, bad ka byrngem ban beh ïing ia u kumta kumta hi lada un ialam sa ia ka mrad sha ka kamra ba thiah u briew. Hynrei ynda u Alhia u kular ban siew ia ka shi tyngka shuwa ba un mih, ka sa shah da ki ktien khñium kiba har rukom. U Alhia u pan tang iwei i sharak rit ba un iohi ia ka jaka ba un thiah U tang shu ioh, u rung shapoh kamra, bad u khang noh khop ia ka jingkhang.

Ka Thapdap ka long ka tymmen kaba lorni sat. Ka la khmih lynti toi ban ioh iakren ei ei bad u Alhia, bad ban khlaw na u shaphang ka jingshisha jong kata ka blang kaba i phylla eh. Haba ka iohi ba u Alhia um mon ban iashong kai bad ka, ka la kut jingmut ban shu peit siar aiu u leh hangta ha kamra thiah. Ka pyñlip

soit ia ka sharak, bad ka leh mynleit thiah noh sha la ka kamra; hynrei sa shiphang, ka par sor ban sngap tuh na khap syrdeng. Haba ka la pynshah shkor bha, ka ioh sngew pynban ba u Alhia u pyrjah kumba bam jyndem u sniang, bad u kynslip pat kumba sat ka jyntah bang. Na mar iwei i thliew iba lait hangta ha syrdeng, ka khongoid ia u, bad shisha pleng, u bam ja ha ka pliang ksiar! Ka la dum ka buit ngaiñ. Naei kein u riewshaang lum shang wah kum u Alhia un wan kit wan rah kum kata ka pliang? Kumno u ioh, bad balei kam iohi ia ka ha ka por ba u rung sha ïing? Hamar ba ka dang bishar lyngngoh kumta, ka iohi ia u Alhia ba u shim sa ia ka blang na ka ryndang, u rah ia la ka kti kamon, bad u ai shi thab phak. Phluit ka mih kawei ka tyngka rupa! "Whiw!" la pynmih sur ka Thapdap khlem da mut na la ki rmiang shyntur—u Alhia u ioh ka lang kha spah! Ka la rai kut hangta hi ba, la ka long kumno kunno, ka dei ban ioh ia kata ka blang kum la ka jong ka nongkynti.

Ha ka por shiteng synñia, katba u Alhia u dang ioh thiah bha sek sek, ka Thapdap ka plie sor ia ka jingkhang kaba rung sha ka kamra ba u thiah. Ka taro ru ru, re re, shane shatai haduh ba kan da lap ia ka blang ba ka dem ha kyndong. Ka ialam ia ka mian mian shabar, bad ynda ka poi ha phyllaw, ka law ia u kynjri ksiar bad ka set ia ka ha sem blang. Ka teh da uta ujuh u kynjri ha kawei pat ka blang kaba don hangta ha sem, bad kaba lieh sada bha kum kata hi kaba ka la tuh khlem raiñ.

Nangta kà sa leit buh bha pat sor ia ka ha ka kamra thiah u Alhia. U Alhia, uba shait mlien ban thiah iap kum u 'niang jawa, um shym ioh sngew ei ei ruh em.

Mar iakynih u yiar-nyngkong, u Alhia u la kyndit, bad ka kam nyngkong ba u la leh ka long ban twad ia la ka blang. U iap ia ka ha kajuh ka jaka ba u la pyndem mynmiet. U la sngew hun ba ym don satia ei ei kaba pher, wat la hapoh hapoh u don jingsuba katto katne ia ka Thapdap. Um shym samthiah ne don mon shuh ban thiah, bad ynda u syiar u la kynih lai sien, u sa khie, bad u kyrsiew ia ka tymmeh. U ai ia ka shi tyngka kumba u la kular, bad nangta u btin noh ia ka blang kaba um ithuh ba kam dei shuh ka jong u.

Ka Shanduh ha kata ka miet kam shym ioh thiah wat tang shi khyllipmat ruh. Ka shu iam khuslai marwei marwei na ka bynta u Alhia uba ka ngeit ba u la iap. Ka shu ud hu shi hu harud ka dpei kaba kam shym sliew wat tang ka ding. Ynda la pakhuh thapniang u syiar ha phyllaw, ka khreh ban thiah noh khyndiat. Hamar ba ka dang kynther shylliah harud dpei, nangtai na dong phyllaw ka ioh sngew ia la u khun ba u pyrta, "Ko mei, mei! Siang kloi u tlieng, siang kloi u shylliah! Nga la wan, nga la wan, nga wan kit bad ka spah!" Nyngkong ka ngeit ba ka dei ka tyngam u ksuid uba pyrthuh ia ka sur kren u khun jong ka; hynrei ynda ka iohi ba u dei u Alhia, u khun phrangsngi marwei jong ka, ka jingkthang dohnud bad ki jingiam jong ka baroh ki kylla sha ka jingkmen kaba shi-

sha. Ka shadem jong ka ka dap da ka jingsngewnguh ia la U Trai Kynrad Uba la ri pynim ia u khun jong ka; hynrei shuwa ba kan lait thyllieij, u Alhia u lah da rung sia sia sha ïing, u da patom artat ia kata ka blang.

"Ko mei," u kren da ka jingkyndeh shadem, "naduh mynta ka sngi ngan tip briew noh. Ngan sngap ia ki ktien jong phi; ngan bud ia ki jingsneng jong phi; ngan leh ia ka mon jong phi; bad ngan nym lyndet hukum shuh ia phi, ioh u pynjynjar u suidlum u suidwah ia nga. Ia phi, mei, naduh mynta ka sngi, ngan sumar da ka jingieit, ngan nym shah shuh ba phin trei phin ktah, bad ngan shna kawei ka ïing dulan na ka bynta jong phi ka ban phylla bad i kwah lem u Syiem Symphup hi. Nga la pynkordit sat te mei ia phi baroh shi katta; hynrei naduh kane ka khyllipmat, phin ioh shong suk shong sain noh, bad phin ioh ruh ia ki jingbam kiba bang tam ban bam. Kat ia kaba phi kwah, ngan ai!" U kdew sha kata ka blang, bad u ong, "Peit mei, da kane ka lang puri ngin pynhun ia la ki jingkwah baroh."

Ka kmie u Alhia ka kylla dur bak; ka mut u la ngat puri u khun. Ki ktien ba u kren ha ka ki dei ki ktien ramia kiba kam pciphang ei ei ruh em. Ka jingkmen jong ka ban iohi pat ia la u khun jaipdeh ka jah noh jar hangta hi. Sa ba kan dem khohsiew khrup ban kyrpad jingmap bad jingisynei na la U Nongthaw, haba u Alhia u sei thyllieij puri biang sa ia ka blang, "Pha ka lei pun spah kha spah i mei, pha la pynhiran khait ia nga naduh ba nga paring

ia pha na wah. Mynta phan ai kat ia kaba nga pan, lym kumta ngan kawiat ia pha haduh ba phan da kha lut ia kaba pha la pun!" U shim ia uta u shylliah ba ka kmie jong u ka dang lah kynther, u siang beit ia u, bad u ong, "Mynta te mei, phin sa ioh ka deng ksiar deng khaila." U shim ia kata ka blang, u pynieng ia ka hamar pdeng u shylliah, u kdiah uwei u prew-kdait na tyngier, bad u bat ia u ha ka kti kamon, u da nam, "Ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei, nga kwah ba phan kha mynta hangne shi tlieng ka tyngka pliah, khnang ba ngan ioh bsa ja ia la i mei, bad ban tei ïing paki ia i ba in ioh shong tymmen katba i dang im!" Slait u hap uta u prew-kdiat ha ka skhep ka blang. "Mye-h-h! Mye-h-h!" kata ka blang ka pah, katba ka khih ban lait na ka kti u Alhia, ka da kha artat phrait rait rait, phroit roit roit, da ki mawria iong suda haduh ban da shlei uta u shylliah shoin. U Alhia u dum ka buit ka stad jlang. Ka kmie jong u pat kane shu khoit khoit, khait khait, ka shu pynkhih mup mup, mep mep, ia la ki rmiang shyntur kum kaba tieng ba kiuh iano re iano, bad kam nang ong ei ei shuh ba ka la bitar than eh. Ka tang shu lait kren, ka tim ka tla ia la u khun da ki kyntien tyrut haduh ban da hun jai, ka da pynkut artat kumne, "Khun ka duhjait, balei um bam noh u khla ia pha? Khie phet, khun ka pap, ioh nga pyniap syndon ia pha hangne!" ka da ai artat shi takor phak na ka shyllangmat jong u.

U Alhia, ba um ioh ktien ne don nia shuh ban kren kylliang ia la ka kmie, u shu pyndem

pohnguh ia la ka khlieh sha uta u shyliah uba shlei da ka eit blang kaba sma hak hak. Ka tang shu dep mai dep tim ka kmie, u mih iam rem tuin na iing, u da ring noh ia kata ka blang. Te, shuwa ba un jam ia ka shyngkub, u ong, "Phi don hok te mei, ban tim ia nga, bad ngan nym wan iing shuh tat haduh ba ngan da lap ia ka daw balei ba kane ka blang kam kha tyngka." Hynrei haba u iohi ia ka ba ka mut ban shim shisha da ka wait, u pynkloi ban phet noh na iing. Kaba pli ka Shanduh ka hap sait hap kyrshut ia uta u shyliah haduh ba un da khuid pat.

Ia kata ka blang, u Alhia u pyllait noh ynda u poi harud nong, bad tang jang jang ka la poi biang sha la ki para blang kiba bam phlang harud kper ka Thapdap. U Alhia pat u leit beit beit sha trai ka jri harud wah Dain. U tang shu poi, da ka sur byrngem byrsit kaba la sngew triem ban sngap, u said jam, "Ngan bam ia i *Nyngkong*, ngan bam ia i *Pdeng*, ne, ngan bam ia i *Khatduh*!" Lai wat lai kynti u sei ia kijuh ki ktien ha ka sur kaba nang jam nang jam, bad u tang shu kut kren ha ka kynti kaba lai, ki lai ngut shipara ki puri blei ki wan ieng hakhmat jong u.

Ha kane ka por ki ithuh ba u Alhia u la bitar; hynrei kim lah antad na kano ka daw un wan leh at lukhi kumta ia ki. U Alhia pat u kyryiat ia la ki bniat kum u ban kynrup bad bam im syndon ia ki hangta hangta hi. "Ma phi pleng!" u byrngem. "Phi ong hana ba phim dei kiba thok, ne kiba kren ia ka bym dei! Te balei heit

phi lah da kloi ban nguid ia la ka jutang kaba phi la khlei ha nga, kum u ksew ia la ka prie? Jubab kloi, ne, kumba nga long u khun i mei, ngan ktha ia phi baroh lai ngut bad shyieng bad shruh."

Ka Nyngkong ka tur hajan bad ka ong, "Ah, ko khun bynriew! Balei kumne? Sngewbha da iathuh kaei ka daw kaba la pynlong ia phi ban shla katne katne. Ngi te ngi sngew ba ngim shym la leh ei ei kaba pyrshah ia phi, ne ka ban pynthut bad pynbitar ia phi."

"Ka daw?" la kyrhuh u Alhia. "Kaei pat ka daw ka ban kham khraw ban ia ka blang ba phi la ai ha nga mynhynnin? Phi ong, hana, ba ka dei ka lang kha spah. Ade, ka lang kha spah shisha! Phim tip ba ka la pynshlei shoin da ka eit mawria suda ia u shylliah ba dang lah thaiñ i mei?"

"Ko khun bynriew," la jubab ka Nyngkong, "phi don hok ban bitar shla haba ka long shisha kumta. Mynta ngi sngewthuh ba la don mano re mano ba la thok ne shukor bein ia phi. Ngi ngim ju thok ne shukor iano iano; kaba ngi la kren ka long barobor kaba shisha. Iathuh kein la phi la thiah basa ne em ha ñing jongno re jongno hynne ka miet."

U Alhia u shu peit pyrman ia ka Nyngkong kum uba da bishar bniah la ka la leh ne kren ia kaba dei ne kaba bakla, u pyrkhat ia ki ktien jong ka, bad u kynmaw. "H'oid," u ong ha ka sur kum uba la iohi pat ia kiei kiei kiba la leit; "h'oid, nga la sngewthuh mynta balei ba kato ka blang kam shym kha tyngka. Nga thiah

miet hynne ha ïing ka men Thapdap. Phi tharai kan dei ma ka kaba la tuh noh ia ka blang hok jong nga?"

"Ym tang ba ngi tharai, hynrei ngi ngeit de, ba ym don mano mano ban tamti lait na ka. Tangba ngim tharai ba kan phla da kaba suk ba ka la leh kum ia kata ka kam kaba sniew," la ong ka Nyngkong.

"Lada ka Thapdap ka la tuh shisha ia ka blang jong nga," la pynhap nia u Alhia, "ka dei ban phla, bad kam lah khlem da phla. Lada kam phla, kumba nga long u khun i mei, ngan pynphla ia ka, bad kan sa babe ba kam shym la phla dang nyngkong."

"Haba phi don kum kata ka jingmut kaba skhem, kan nym lah khlem da iathuh ha phi ia ki jingshisha baroh," la ong ka Nyngkong. "Shim ia kane ka nap, une u thyrnia, bad une u ksai. Ai ba kine kin long ki atiar ki ban pynkordit khop ia ka lada kan len ia kiba ka la leh baroh. Phi tip kumno ban pyndonkam ia ki?" ka kylli.

"Em—hooid—nga lah ban shu antad ia ka kam bad ka bor jong ki ha la ka jong ka jong," la jubab u Alhia. "Lada kin kohnguh kumba nga hukum, bad kumba nga mut, ngan shu ong tang katne, 'khap khap, nap; sam sam, thyrnia; suh suh, ksai!' bad nga ngeit kin sngewthuh hi ia la ka kamram."

"Ngi kmen shibun ba phi sngewthuh ia ka dor bad ka jingdonkam jong ki. Katto shuwa mynta, ngin sa iashem pat ha ki sngi kiba kham kmen." la ong ka Nyngkong. "Ai ngin nang

pynbuh lem ia uto u kpieng kpu jong phi; ngin sa pynphai pat ia u ha ka por kaba phi donkam ia u. Phi dang don ei ei shuh ban ong ia ngi?"

U Alhia u trud ia la ka khlieh bad u ong, "Eh-h, nga don tang kane kawei ban kylli, bad kata ka long, balei ba i Khatduh tang shisien ruh im ju kren ia nga."

Ka Khatduh ka kiew snam ki ngab huiñ, bad ka phuh kum u tiewkulab saw jong u Nai Jymmang. "Ngam don ei ei ban ong," ka jubab da ka sur kaba jem bad kaba um kum u saimuka ka Duitara, "lait tang kane, bad kata ka long, ba ka mynsiem jong nga kan kmen ba phi im suk im bha ha ka pyrthei."

"Khublei shibun," u ong, bad um shym lah kren palat lait tang katta.

"Khublei," ki jubab lang baroh lai ngut, bad ki jah de jar.

"Baroh lai ngut ki kit bok ba ngan man bha man miat ha snieh pyrthei," la kren bñium bñium u Alhia marwei marwei katba u kiew ia ka thieb kaba lam sha ka kyntoit ba shong ka men Thapdap. "I Khatduh i kren kumto; tip balei kein ba im nud ban peit pyrshah ia nga ! Ba in da dei ka briew, ngan jin da la kren ia i ha kawei pat ka sur. Tip—" u khan shiphang, "don mo ka briew kaba kum ma i ha khrum ka bneng? Ehe, kumno kumta ! Nga klet noh pynban ia la ka kamram.—Kane ka Tyrñiut Thapdap, kane ka Rangiep Thapdap, kane pa kane ka Shdei Thapdap, kaba la nud phngar ban thok ban shukor ia u khun ka rangli ka juki, uba kum ma nga, kan sa shem ka apot ka ban pynlong ia ka ban

nym iohi shuh wat ia ka sngi hi ba ka sep, bad ngan pynkyang shla ia ka da kine ki tiar haduh ba kan da sngewthuh ka nurok ka ksew pleng, kaba—kaba—kaba kumto!"

Ynda u poi ha khlieh lum, u iohi ia ka Thapdap ba ka thiew ñiut ha kper. U Alhia u plie kyndam dar ia ka phalor bad u rung sia sia sha phyllaw, bad u pyrta, "Ko Thapdap Rangei ! Ale kloi wan ai pat ka blang jong nga kaba pha tuh hynne ka miet, lane, lada pha said lah, ngan pyrdet ia kato ka tyngam jong pha, bad ngan dung ia ka da u synrei kumba dung kba haduh ba phan da jah mynsiem syndon."

Ka Thapdap ka par met rem haba ka iohi ba u Alhia u mut shisha kumba u kren. Hynrei ban pynpaw hok ia lade, ka ai ktien bad phak bad phak, "Khun ka kyndoi jakpoh, ngan pam ia pha da kane ka wait lada pha nang ang bad shlan kynnoh tuh sa shisien," bad ka tur khia khia sha u kum ka ban ai shisha shi wait mam. Haba ka i ba u Alhia um khih, hynrei u peit pynban samsia da ki khmat kiba shi troh shi troh, ka ieng khek, bad kam lah shuh ban jam wat tang shi jam.

"Pha sngew hok, Thapdap rahew?" la kylli u Alhia da ka sur byrngem sa shisien. U bret ia ka nap ba u bat ha kti ha khmat jong ka, bad u ong, "Khap khap, nap!"

Kata ka nap ka kynthih thong bad ka khap skhak ia ka khmut ka Thapdap. Ka Thapdap ka lynñiar kyndit kliang, bad ka pajut artat ia kata ka nap; hynrei em, kata ka nap kam pyllait satia, ka khap hi trait.

"Pha dang thok, Thapdap rangiep?" la kylli u Alhia.

"Bam ko khla ia une u khun die kmie! Wow, balei um shoh u ksuid u khrei—"

"Sam sam, thyrnia!" la shu ong u Alhia.

"Adi, adu-u! Wow! Kaei kata ba dung ia nga!" la kyang ka Thapdap, katba uta u thyrnia u sam ia ki shkor, u sam ia ka shyntur, u sam ia ka khmut, bad u sam ia ka doh ka men Thapdap, kaba la shu khih shu ksaid khlem nang shuh ban tim ia u Alhia.

"Pham ai biang ia ka blang hok jong nga, Thapdap myntuh?" la kylli biang u Alhia.

Ka Thapdap kam shym jubab; ka shu ud bad khih lympat kum u sniang uba la shah ban da u sieij na u ryndang shuwa ba un shah dung da u nar saw, bad ka kyrngah artat.

"Suh suh, ksai!" la kren biang u Alhia.

O ho, hep! Uta u ksai u rung sha kita ki thliew ba la sam u thyrnia, bad u khum khak ia ka met baroh kawei. Kata ka nap ka bat skhem hi skhak, u thyrnia u nang sam piaw shi piaw, bad u ksai pat u nang suh ter shi ter. U Alhia uba bishar ia ka kum uba pyrkhat ba kita ki jing-pynshitom kim pat biang, u ong, "Pha dang kwah shuh, Thapdap shyrhew? Pha la la ioh mad mynta ka myngkoi u Jom ka long kaba kumno?"

"Khun ka Iawpaw! Khie shim kato ka blang hangtai ha sem, bad to ka khlam ka ngoh kan sar ia me baroh ar ngut!" ka Thapdap ka phla bad ka tim ia u Alhia ha kajuh ka por.

U Alhia u mareh bran sha sem blang, u lap tang kawei ka lang-lieh ba la teh ha u rishot

bad u ngeit ba ka dei ka jong u. Ban pynshisha ia kata, u nam ba kan kha kawei ka tyngka rupa, bad haba ka kohnguh, u dem bad u doh ia ka na u ryndang. Nangta u teh biang ia ka da ujuh u kynjri uba um shym la bret satia.

"Pha mlien shuh ban thok ia nga mo ? Sa shisien phan tuh ia ki mar ba nga khein kor, ngan sdieh ia pha haduh ba phan da shroin kum ka khapiah," u maham ia ka Thapdap. U wiat muiñ, bad u ong, "Hap hap, nap; kein kein, thyrnia ; pra pra, ksai!" bad baroh lai tylli kita ki tiar pynphla ki shu jah rngai noh jar na ka met jong ka. Ka Thapdap ka shu ang tynghung kum kaba dang shu kyndit na kaba phohsniew ruma. Ka thangiong ngaiñ ka khmat jong ka haba u Alhia u ong, "Shim kato ka bai shah shitom jong pha," bad u bret ia kawei ka tyngka rupa ha kjat jong ka. U Alhia u btin noh ia la ka blang katba ka Thapdap ka shu ang shyrhew haduh ba un da ngop sha lynti khlaw; hynrei tang shi kyntien ruh kam nud ban kren.

Ka kmie u Alhia ha kata ka sngi ka la sngew dukha khait ia la ka jingim; ka shu shong shan tmoh thapiur ha pongshai. Ka pyrkhat khuslai shaphang la ka jingshem lanot, bad kam sngew don dor ei ei shuh ia lade haba ka ianujor la ka nusip bad ka jong kiwei pat ki para briew. Shuh shuh, ba u khun jong ka uba ka la ri la pynsan bad uba ka la pynlong briew, un wan kit ia ka khung jakhlia kaba la pyniwtung ia ka ïing baroh kawei, ka sngew ia lade kum kaba la wan sha ka pyrthei ha pdeng ka jingtim suda.

Ki ummat jong ka ki shu jaw brup shi brup, ba ka la sngew lanot sngew suhsat ia la ka jingim. Ka klet ban bam, ka klet ia ka pyrthei, bad ka klet ia lade ruh. Ka iohi ia kiei kiei baroh kum ha ka jingphohsniew. Ha kata ka por, ban da rung u nongtuh nongthiem shapoh ïing ruh, lehse kan nym iohi ne ioh sngew ei ei, wat la ngi dei ban ai burom ia u nongtuh namar u tip kum ha kano ka thliew ïing un rung.

Katba ka dang don kumta ha rngai ki jingpyrkhat khuslai, nangtai narud phyllaw ka ioh sngew biang ia la u khun ba u pyrta, "Ko mei, mei! Siang kloi u shylliah, siang kloi u shylliah! Nga la ioh, nga la ioh, nga la ioh pat la ka lang kha spah!" U mareh bran bran bad u rung kloi lan sha ïing, ka shadem jong u ka kiew ka hiar ba ka la kyndeh palat imat kum ka ban sa bthei kyndit kum ka palong. Ka kmie jong u pat kam shym pynpaw khmat bitar ne khmat sngewbha, ka shu khmih sha ka phang ba u ieng khlem kren shi kyntien ruh. U Alhia um da long uba nang ban bishar ia ka jingsngew u briew, bad kumta um lah ban tip kumno ka kmie jong u ka sngew ha kata ka por; hynrei u shim ia uwei u shylliah na ba thad ka kmie jong u—ujuh u shylliah ia uba la pynjakhlia bad pyniwtung ka blang ka men Thapdap, bad uba ka kmie jong u ka hap pynkhuid baroh shi step—nga ong, u shim ia uta u shylliah, bad u siang bha soiñ ia u ha rympei. "Ale kein mei," u khot ia la ka kmie, "wan pan hangne kat ia kaba phi kwah. Phi kwah da ka ksiar, ne, phi mon da ka tyngka pliah? Kat kaba

hukum ma phi ka kmie, ngan ai bad ngan pynhun. Ong seh mei, tang shi kyntien, aiu phi kwah!"

Ka Shanduh ka ieng tuiñ na ka jaka ba ka shong, bad ka wan sha u Alhia da ka jingbitai kaba ngi lah ban shu tharai ban ia kaba batai. "Khmih shane, khun ka bam pap!" ka ong ha ka sur kaba pynpaw ba u thyllieij jong ka um don umbiah shuh. "Lada kato ka blang kan pynjakhlia biang ia une u tlieng, ngan pynsum ia pha da ka eit suda naduh khlieh haduh slajat."

"Leh katba phi sngew bit, mei, ia u khun ba phi la kha," la kylliang ktien u Alhia; "tangba naduh kane ka khyllipmat, nga ngeit phin ym ioh daw shuh ban mai ban tim ia nga. Naduh kane ka sngi—em, naduh kane hi ka khyllipmat, kumba nga la ong—phin sa long ka briew kaba suk tam ha snieh pyrthei. Shong hangto, mei, bad peit sha la u khun kumno un leh."

Ka Shanduh ka kylla dur biang ka khmut ka khmat jong ka ia kum kaba la shoh ka jadu; ka shu peit tyngheng sha la u khun uba ka la ngeit u la ioh puri biang naei ruh kam tip. Kam shym nang ang shi kyntien ruh haba u Alhia u rah ia la ka kti kamon, bad u ong, "Ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei, nga kwah ba phan kha mynta shi tlieng ka tyngka pliah, khnang ba ngan ioh shna ïing dulan noh ia i mei mynta ka snem." Swiat ka riew ka sur u khyllieng katba u hap ha ka skhep ka blang, kaba pynieng la u ryndang, bad ka pah, "Mye-h-h! Mye-h-h!" Khreng reng reng, khriang riang riang, ka sawa ka sur kaba sngew thiang ha

ki shkor ka Shanduh, katba kata ka blang ka kha ia kita ki tyngka rupa kumba la pan u Alhia haduh ban da shlei uta u shylliah shoin.

Ka kmie u Alhia ka ieng kyndit joit na ka jaka ba ka shong kum kaba kum iuh na u tdong bsein. "Waw ko khun! Wow ko khun! Waw, wow!......" bad ka iap ler jlang halor kita ki tyngka rupa.

"Aste, mei, aste! Kane ka ioh spah kyndit ka ban pyniap ler ho! Eh-h, nga la ong!" u ong, ynda u iohi ba ka kmie jong u ka kyllon. U shim shi ktang ka um, bad u theh phluk luk luk ha ka khlieh jong ka haduh ba kan da kyndit bynriew pat. "Phi i, mei," la ong u Alhia, "u khun jong phi dei uba tip ban burom kmie. Lum, mei, ia kane ka spah baroh, bad shibit ka miet sa leit wad nongbylla noh artat ban leit ot dieng lashai ka sngi."

"Ah, ko khun kynrad ksiar jong nga! Ah, ko sim song sim moina i mei!" la ong ka Shanduh, katba ka lum ia kita ki tyngka, bad kam shym lah kren palat nalor katta.

"To, mei," la ong u Alhia ynda ka kmie jong u ka la thep lut ia ki tyngka rupa baroh hapoh ka synduk dieng, "ngin iabam mynta sa ka ja patsha na ki pliang ksiar." U shim ia kata ka blang, bad u nam ia kita ki bam. Ka kmie jong u ka shu "Ah, ko khun jong nga! Ah, ko patsha i mei!" katba ka pynkhuid ploin ia kita ki bam bă ai ka blang.

Lynnong 2

U Don Putit

Uba nyngkong ban wan khublei ia u Alhia ha kata ka janmiet dei u kynum jong u uba kyrteng u Paitnia. U Paitnia u dei u nongsor, na ka shnong Nongbah. U shong kurim ia ka hynmen ar kmie u Alhia kaba kyrteng ka Taimon; hynrei kim shym ioh khun satia. U mar iarung ha ïing, u shim ia ki kti u Alhia, bad u ong, "Mynta ba phi la pynrkhie shahoid ia i kyiaw kumne te um, phim dei shuh kein ban pynthiah ia i halor tyrpait, ne ban pynshong ia i ha lyngknot: ka ïing paki ka dei ban ieng hapoh lai bnai."

"H'oid kein, um," la jubab u Alhia; "nga ruh nga la kut jingmut ban shna da ka ïing laï mala : ka mala kaba ha jrong tam dei ka jaka kyntang i mei; kaba ha pdeng dei ka jong nga bad ki lok jong nga, bad ka jong phi de kein um, haba phi kwah ban wan sah pyngngad bad ngi; bad kaba ha tbian pat, kan shu don kein na ka bynta kano kano ka por kaba donkam. Phi bun jingtrei, um, ha kine ki sngi?"

"Ha kine ki taiew te, bun kaba nga leit brï leit lyngkha phi um, ban ia kaba shna palong shuki. I mei i dang phah ktien hynnin ba u Myntri Sanbuit u kwah ba ngan leit tei ia ka ïing u khun nyngkong jong u. Ngam pat shym ai jubab satia," la ong u Paitnia.

"Em phi, um," la ong u Alhia, "kat bym pat dep ka ïing ba nga mut shna te, phim dei phi ban leit sha Nongbah. Nga kwah ba phin shimti

ma phi ia kane ka kam, namar phi tip ba ngam don jabieng satia ia ki kam misteri. Ne, kumno phi ong, um?"

"Ine i um teh iba nang kren don akor sat," la jubab u Paitnia, u da thab sngewbha artat na ka ingdong u Alhia. "Ngan nai ka ioh iaroh na u Myntri ban ia kaba duh ia ka burom ki kha ki man. Ngan ym pdiang jingtrei shuh nano nano tat haduh ba ngan da dep pynieng ia ka ïing i kyiaw."

"Kata um, naduh lashai ka sngi, ngan ieh noh ia ki kam baroh ha ki kti jong phi," la ong u Alhia. "Shna ka iing kaba itynnat eh, khlem da khein ia ka jinglut ha kaba tei ia ka."

"Kumno kyiaw?" la ong u Paitnia ia ka kmie u Alhia. "Phi la kynmaw ne em ba nga shait ong ba phim dei ban sngew buhkhoh ne jah burom, namar don ka jingthmu ha ka jingjaipdeh i um?"

"Wa, ko pyrsa kynrad," la jubab ka Shanduh, "ngan nud khmih lynti hi kum ma nga ka riew shem pap ban iohi kum ia kane ka sngi?"

"Ha-ha," la rkhie pashait u Paitnia, bad hamar kata ka por la wan rung sa ka Taimon. U Alhia u bym ju nud kren ei ei haba don ka Taimon, u kynriah noh ka tang shu wan, bad u leit shong khop kum uba tipsngi eh ha kyndong.

"Aimon," la ong u Paitnia, "naduh lashai ngan tei ia ka ïing i kyiaw."

Ka Taimon ka shu peit liak sha u Alhia, bad ka ong, "Nga ngeit ba naduh mynta phin nym pynbuhkhoh shuh ia i Nah." Ka wiat muiñ, bad nangta ka shong hajan ka Shanduh.

Dei kata ka sngi kaba nyngkong eh ha ka jingim jong ki ba kine saw ngut ki iabam ja lang ha kajuh ka por. U Alhia u nam ia ki ja patsha ha ki pliang ksiar, bad ynda ki la dep bam, u ai sngewbha baroh phra tylli ki pliang ksiar ha ka Taimon.

U Paitnia u pyndep ia ka ïing kmie u Alhia tang hapoh ar bnai shiteng. Ym pat ju don ka ïing kaba kum kata ha ka hima Nongbah baroh kawei. Ia ki jingbuh jingsat jong ki kamra baroh u pan na kata ka blang. Ka kmie jong u ka la i khynraw biang; ka shu wiat rymmoiñ baroh baroh shi sngi. Kam ju pynthut shuh ia la u khun uba ka la khein kum u Syiem jong ka tang marwei hi. Kat kaba u leh, ka shu rkhie; bad kat ia kaba u ong, ka shu kohnguh. Ka phuh ka kmen haba ka ioh ban ai ia ki jingkwah jong u, la ki long kiba rit katno katno. Ki jingsngewsih jong ka baroh ki la phet lut, bad kam don daw shuh hi ruh ban sngewsih. Ka im pahuh hai hai kum ka Mahadei u Syiem Symphup, bad, lehse, palat wat ia ka Syiem Sad jong ka hima Nongbah hi, khlem pyrwa shuh ia ka pyrthei bad ia kiei kiei kiba lah ban wan jia ha ka. Lait na ka Shanduh, ka Taimon, bad u Paitnia, (oh, hooid—bad ka Thapdap de) ym don kiwei pat ki briew kiba tip ba ka par spah u Alhia dei ka blang. Ka Thapdap, kaba long kaba nyngkong ban iohi ia ka jingkordor jong kata ka blang, ka ioh pang kyndit ha kajuh ka sngi ba u Alhia u ai spah ia la ka kmie, bad wat la ka la shait pat hadien khyndiat taiew, ka khein ba ka long kaba kham bha ban nym ang iwei ruh ktien shaphang ka blang u Alhia, namar ka

ngeit ba u don ka bor kaba ka pyrthei hi baroh kawei kan ym lah ban ialeh pyrshah.

**** **** ****

U Syiem Symphup, kum u briew, u long uba sngewtynnat ban kren biria, khamtam haba don ki Myntri jong u, namar u ngeit ba kata kan kham pynnep jabieng ia ki. U shait pynrkhie ia ki ha khmat ka Mahadei, bad teng teng pat u pynshad khnai ia ki ha khmat ka Syiem Sad, ym kum u miaw uba thmu ban bam ia ki, hynrei kum u briew uba kwah ban pynsngewbha ia la ka para. Ki Myntri ruh ki ñiew ba ka long ka burom ban ioh iarkhie bad la u Syiem ha khmat ka Mahadei, bad ban tip ba ka Syiem Sad ka sngewbha ban iohi ba ki ieit ban pynkmen ia ka. U Myntri Sanbuit te um da kham sngewtynnat ban iarkhie iakmen kum kiwei pat ki Myntri, bad bunsien u phoi ia la ka tnga namar ba um nud ban pynpaw ia la ka jingsngew haba u Syiem u biria ia u.

Ha kawei ka sngi, katba u Syiem Symphup u dang bam jastep bad ka Mahadei lem 'bad ka khun marwei jong ki, ka Kumari Rupa, la wan rung kyndit u Myntri Sanbuit. Ka Mahadei kam ju sngewbha ia uno uno u briew, wat la u dei u Myntri ruh, ban wan pynwit ia ki ha ka por ba ki dang bam. U Syiem Symphup u iohi na ki khmat ka Mahadei ba kam iahap nia ia ka jingwan rung u Myntri Sanbuit ha kata ka por. Hynrei ban nym pynthut ia ka jingsngew u Myntri uba la saw kyrang ki ngab, ha kata ka

por, kum uba bitar iano re iano, bad, ha kajuh ka por pat, ban nym pynsngewsih ia ka Mahadei, u Syiem u ai ksai kumne, "Kumno Myntri? Phi la iabuh sngi ne em lano phin pyniabia ia u Mawsawa bad ka khun u Syiem Kopsop?"

U Myntri u klet noh ba u don ha ka kamra bam u Syiem. "Paiem," u kren la kum ha ka dorbar hima, "ka Sngap Mynthi ka dei ka khun u Syiem Kopsop uba khraw bor bad paw nam. Te, ynda ú khun jong nga un shimti ia ka kum la ka nongleit kurim, u dei ban ialam ia ka sha ka ïing kaba iadei bad ka kyrdan jong ka kum ka khun u Syiem. Kumba ka dei ka khun kynthei nyngkong jong u, ka ban ym hap kit hap bah ia ka ïing ka sem, bad ka ban ym ioh pateng ia ka spah ka hajar bad ia ka nongtymmen ka nongkynti, nga bad u Syiem Kopsop ngi la sngew bit ba kan wan shong wan sah noh bad ngi ha Nongbah. Pynban haba nga phah ktien sha u Paitnia misteri na Nongdeng ban wan shna kloi ia ka ïing ban shong u khun jong nga, u Mawsawa, bad ka Sngap Mynthi, ka jubab jong u ka long ba um lah ban wan namar ba u dang tei ia ka ïing dulan u kynum jong u."

U Syiem Symphup u sngew sammut ban pyrkhat kumno ka jubab u Paitnia ka pynkiew snam ia ki shkor u Myntri Sanbuit. U rkhie sngewbha 'he-he-he' khnang ban pyndom ia u Myntri, namar u tip ba, haba u Myntri Sanbuit u la dom, ka Mahadei bad ka Kumari Rupa ki shait sngew sammut ryngkat. "Myntri," u ong, "haba la iathuh khana hi maphi te, ka ja ruh nga sngew ka da kham bang shisha shisha.

Hynrei balei kein phin da dom katta katta ia uba pli u Paitnia?"

U Myntri Sanbuit, haba u iohi ia u Syiem ba u phuh da ka khmat sngewbha bad ba u kren biria pynban, u nang sngew dom shuh shuh. "Syiem," u ong, "ngam shym dom namar ba um lah wan, hynrei nga sngew jah burom ia ka sur ba u kyntait."

"Ehe, kumno Myntri kumta?" la kylli u Syiem. "Haei ka shong ka jingjah burom jong phi?"

"Phi tip seh mo Syiem une u kynum u Paitnia u dei uei?"

"Em; uei?"

U Myntri Sanbuit u pynieng ia la u ryndang bad u ong, "U dei u khun ka nongbylla sngi; u dei u riew shang tuh shang makia sawdong ka shnong; u dei u samla uba jaituh tam na ki samla baroh hapoh ka hima; u dei u khun ka bam pap bad ka kyndoi jakpoh; u dei u briew uba ka Nongdeng baroh kawei ka la klet noh ia ka kyrteng hok jong u; kumta, ban pyniadei ia ka kyrteng bad ka jinglong jong u, ki sin noh ia u u Alhia. Une u dei uta u kynum u Paitnia uba tei ïing paki ia la ka kmie kaba khlem baisiew." U ieng de joit na ka mula ba u shong, bad u ong, "Kane ka jingkyntait u Paitnia ban wan tei ia ka ïing u khun jong nga ka long kaba u la thmu khnang ban pynjah burom ia nga."

U Syiem Symphup u phai sha ka Mahadei bad ka Kumari Rupa, bad u iohi ba ki iaai dak para ma ki. U phuh samrkhie ia u Myntri Sanbuit, bad u ong, "Myntri, nga sngewthuh

balei phi bitar, bad nga tharai ka kham bha ba ngin ialeit sha i Hep Mai sha ïing Sad khnang ba phin ryum biang ka khmat!"

"Syiem," la ong u Myntri Sanbuit ha ka sur kum uba kyrpad ba u Syiem un nym pynshitom ia u, "i Syiem Sad im dei te ban mai ia nga haba nga don hok ban bitar kumne teng teng,—"

"He-he-he," la rkhie u Syiem. "Phi i, Myntri, wat la phi la dei ka por ban pyrkhat phuhmut shaphang la ka pyrsa kurim ka ban ai ksiew ia phi, hynrei imat teng teng phi donkam ia u dieng sympat na ka kti i Hep! Ahem, ieh ynnai ialeit sha ki sngi kiba la leit. Phi i, Myntri, nga hi ngam lah khlem da ñiew burom ia u briew uba sngew dei ban pyndep shuwa ia ka jingdonkam ki kur ki kha. Lada u Alhia u tei ïing dulan, nga kum u Syiem nga kwah ban long uba nyngkong ban ioh rung kum ha kata ka ïing, bad ngam artatien ba ka Mahadei bad ka Kumari Rupa ruh kin sngewbha ban ioh leit jngoh kum ia kata ka jingtei, khamtam haba ka dei ka matti u Paitnia uba, ia ka jingtbit jong u, ngam lah khlem da khein kor."

Ka Mahadei bad ka Kumari Rupa ki shu iawiat muiñ.

U Myntri Sanbuit, wat la u la bun u ñiuhlieh, bad u la sti ki ngab, u kiew snam ki shkor haiñ. "Syiem Kynrad," u sdang biang, "imat phim iohi ia ka jingmih na kane ka jingkyntait. Baroh ki misteri hangne kim treh ban shimti ia ka jingtrei lymda don uba kham tbit ban ialam ia ki. Dei tang u Paitnia uba lah ban

shna ia ka ïing kat kum ba la pyni dur u Syiem Kopsop. Ngi la mut ba ka sngi kyntiew kurim kan long ha ka sngi khatduh u Nai Risaw, bad u Syiem Kopsop u la phah ktien hynne ba un bthat noh ia la ka kular lada ym lah ban pynkhreh ia ka ïing shuwa utei u bnai. Bad phi tip hi kein, Syiem, ba ka kylla jutang kum ha kane ka kam ka ktah ia ka nam bad ka burom jong ka hima baroh kawei.".

"Myntri," la shu ong u Syiem, "ia ngin ialeit shatei sha Ïing Sad; nga imat phi la donkam ban mad biang ia u riphin i Hep!" Ki tang shu mih, ka Mahadei bad la ka khun ki iarkhie iap ler iap ang haduh ba kin da hap bat la ka kpoh ka kpoh.

****　　****　　****

U Alhia, naduh ba u la ioh spah kyndît, um ju thiah thai ne pynsep ei shuh ia la ka por. U thied bri kwai ar tylli bad bri soh pat lai tylli khnang ba un ioh pynsting ia la ki kti ki kjat. U dang ngeit hi toi ba ka nusip kaba bha kan ym pep ban wan ha uta uba don nusip; hynrei u ngeit ruh ba U Nongthaw U ai ar tylli ki kti ha u khnang ba u lah ban pynseisoh ia la ka bri. Teng teng u leit shong kai ha trai ka jri harud wah Dain, bad u iathuh khana sngewbha lyngngai bad ki lai ngut shipara ki puri blei, kiba sngewtynnat eh ruh ban ioh iabiria rai bad u, u briew uba im uba shong ha sla pyrthei. Kim lehraiñ shuh ia u, bad u ruh u kren jan kren ieit ia ki kum uba la iasan ryngkat bad ki naduh ba ki dang rit.

Ha kawei ka sngi, katba u dang iarkhie sngewbha bad ki ha ki syrngiew jong ka jri harud wah Dain, u kylli ia ki, "Balei phim ju wan kai ha ïing jong ngi? Ia seh leit sah sngewbha bad ngi mynta ka miet."

Kita ki puri ki shu iapeit para ma ki, bad ki shu iawiat puri phew rymmuiñ la kum kiba thmu ban pynlynga jingmut ia u Alhia, ne, kiba kwah ban buhrieh ei ei na u, ki da ong, "Ngin sa iawan kai pat."

U Alhia, wat la u duna ka jingsngewthuh katno katno, u suba ba don ei ei ha lyndet kita ki ktien ba ki kren. "Balei phi kren umdum kumta?" u kylli ha ka sur kum uba la pule lut ia ka jingmut jong ki. "Don ei ei seh mo kaba pher, kaba phim kwah ban iathuh ha nga, bad kaba pynlong ia phi ban nym lah ban wan kai ha ïing jong ngi?"

"Em phi, Bah Don," la kren pynkloi ka Pdeng, "phim dei seh ban pyrkhat ba ki ktien jong ngi ki kit jingmut da kumwei, bad kiba u briew uba kum phi un ym lah ban sngewthuh."

"Hooid kein," la kem ktien ka Nyngkong. "Phi i, Bah Don, ngi la iajuh iajem shisha bad phi la bun taiew, bad ngi la khein ia phi kum uwei na ngi. Phi ruh, ngi ithuh shai, phi ñiew ia ngi kum ki lok kiba phi shaniah tam eh ha ka pyrthei. Hynrei phim dei ban klet ba phim shym pat tip satia ia ka kyrteng hok jong ngi. Ha u briew, ka jingialong lok kam wan khlem da ia-ithuh ithaw shuwa, bad khlem da iatip de ia ka kyrteng da kaba ki lah ban iakhot ieit para ma ki, namar ka kyrteng ka long ka khyrdop

sha ka jingialong lok. Ha ngi mynta pat, phi iohi ba ngi la ialong lok shuwa ba ngin iatip ngi dei kiei. Hynrei ieh, ngin nym da iaiaid jngai eh shaphang kata. Ngi shu kwah ban ong ba ngim shym la khmih lynti ba phin dei uta u briew ha uba ngin iathuh nyngkong ia la ka kyrteng. Kumta, shuwa ba ngi lah ban kiew ha tyngkong ïing jong phi, ka ïing kaba phi la tei na ka bynta la i mei, ka dei ruh ba phin tip ia ki kyrteng jong ngi. Hadien kata—"

"Hadien kata!" la kren pynbud u Alhia ha ka sur kaba mut 'ngan ym shah ba phin ieng nangne tat haduh ba phin iathuh ha nga kumno ki khot ia phi'. "Khmih shane," u ong biang, "nga kwah ba phin iathuh kumno la jer ia phi. Kum u para lok jong phi, ngan kham sngew hun haba nga ioh ban kren ne ban khot ieit ia ka kyrteng jong phi la ka jong ka jong."

Ka Nyngkong bad ka Pdeng ki peit sha ka Khatduh kaba shu sngap jar jar kum ka bym mon ban kren ei ei. U Alhia u phai sha ka, bad wat la um pat ju mlien ban pyrkhat shaphang ka 'thei samla, ne ban pyrshang pule ia ka jingmut jong ka, u ithuh ba ka leh diaw shibun eh, bad ba imat kam lah rai kumno ban ong. Katba u dang pyrkhat kumno un bteng pat ia ki jingiakren, ka Khatduh ka peit lieb sha u, ki khmat jong ka ki phyrnai kum ki khlur, bad ki sei ia ka jingtyngshain kaba phylla kaba uno uno u rangsamla ha snieh pyrthei un nym iohi, lait tang u Alhia hi. Nangta ka phai sha la ki hynmen da ka khmat kaba kylli 'phi dang don aiu shuh ban ong', bad haba kim shym ong ei ei,

ka phai biang sha u Alhia, ki rmiang shyntur jong ka ki ih bad ki plie jar jar, ki ngab jong ka ki phuh lyngsyun kum u tiewlyngskaw, bad ki khmat jong ka pat ki kren da ki ktien bad ki kyntien bym lah batai, hynrei kiba pynkhih im kir ia ka jinglong rangbah jong u. Nangta, da ki ktien kiba pyntyrkhong ia ka shyntur, hynrei kiba pynrhem pat ia ka shadem, ka ong, "Ngam shym khmih lynti mynno mynno ba kane kan wan jia kyndit kumne; hynrei nga ngeit ba ka dei ka mon na bymjukut, bad nga ka kynthei briew nga don hok aiu ban ialeh pyrshah ia ka! Ia, ngin da iakren shai ia kiei kiei baroh ha ïing."

Ka Nyngkong bad ka Pdeng ki ieng nyngkong, bad ki kiew ia kata ka jri. U Alhia, namar ba u klong snam jong u u la tied stet than eh, u thap kyllon haba u mut ban ieng. Ka Khatduh ka saw syngyiang ki ngab haba ka shim ia ki kti u Alhia da kaba wiat samrkhie lehraiñ malu mala, bad ka khring ia u shalor ka jri. U Alhia, tang mar iadei kti bad ka Khatduh, u sngew la kum ba la rung kaei re kaei shapoh ka dohnud jong u kaba pynlong ia u kum uba la shoh jadu, ne, kaba kham dei, uba la bieit puri. U kiew ia ka jri la kum ba u don ha ka ri ki jingphohsniew, u shu peit beit thik tang sha ka khmat bhabriew jong ka Khatduh. "Lada kane ka dei tang ka jingphohsniew, ieh ba kan long kumne shaduh ki bymjukut; ngam kwah shuh ban kyndit," la duwai u Alhia ha la ka mynsiem.

Ha shiteng kata ka jri, don kawei ka thliew

kaba jrong bad kaba heh kat ban biang ban rung u briew. Ka Khatduh ka btin ia u Alhia lyngba kata ka thliew kaba shai byrngut byrnget. Ynda ki la iaid kumba shiphew jam ne hapoh kata ka thliew, ki poi habar kawei ka jingkhang dieng kaba iong. Ka Khatduh ka tied 'tok, tok tok' lai sien, bad kata ka jingkhang ka shu plie hi wang. Hakhmat jong ki la ieng ka Nyngkong bad ka Pdeng, kiba pdiang sngewbha ia ki da ka khmat kaba phuh samrkhie. bad kaba kup da ka mynsiem kaba kmen. U Alhia u lyngngoh shisha ngaiñ bad u sngew phylla ka bym lah ong shuh ban iohi ia ka kamra kaba khuid, kaba itynnat, bad kaba dap da ka jingshai bun rong. U pynshang la ki khmat sawdong sawdong ban khmih naei kata ka jingshai ka wan mih; hynrei u iohi tang ki luta ksiar suda kiba la pynbeit pynbiang ryngkat bad ki syntiew itynnat rong kiba bun jait. U iaid halor ka karpet kaba ka kti u briew kam lah ban ai dur, bad u shong halor ka shuki kaba pynjah thait ia ka met, bad kaba syrpai hun ia ka mynsiem.

U Alhia um lah satia ban pynshisha u don haei ha kata ka por. Ka jabieng jong u kam trei kam shuh, bad um lah pyrkhat um lah pynshong nia shuh ia ki jingphylla jong kata ka por bad kata ka jaka ha kaba u don. U ngéit ba u don ha rngai; hynrei ka jingdon ryngkat pat jong ki lai ngut shipara ki puri blei ka pynartatien ia kata ka jingngeit jong u. "Em," u kren ha la ka mynsiem, "ngam tharai ba nga phohsniew, namar haba nga jwai ia la ki ngab, nga sngewthuh ba ki btiar, bad haba nga peit

pat sha i Nyngkong bad i Pdeng, kine ki iawiat rymmuiñ; nalor kata, ine i Khatduh iba shong ha syndah jong nga i pynsyaid ia ka krung kamon jong nga, bad ka jingphohsniew kam ju pynneh slem kum ia kine ki jingshisha. Pynban nga lyngngoh balei ba kine ki puri samla ki shu iasngap jar jar kumne. Tip ba ki dei ki kynthei briew mo! Lada ka long kumta, ka mut ba ka akor ha ka ri ki puri ka dei ban long ia u rang samla ban sdang ia ki jingiakren. Hynrei kumno kein nga lah ban sdang haba ine i Khatduh i pyndem la ka khlieh ha ka tyrpeng jong nga? Kumno ngan lah ban sei la u thyllieij haba nga la klet noh wat ia la ka kyrteng hi? Don mo u samla briew uba lah ban kren khlem keh keh haba ka samla briew ka shaniah ha ka shadem jong u? Lada don, kum uta u briew um dei shuh u rangsamla."

Katba u Alhia u dang wad lad wad buit kumno ban lait na kata ka jingpisa mynsiem, ka Pdeng ka ong, "Shuwa ba ngin sdang ia ki kam kiba ngi dei ban pyndep ha kane ka por, ngin da iadih iabam, ba kan kham beit ka ktien ka thyllieij; u nierbah uba sting ne uba suda bunsien u pynlong ia u briew ba un ring nia kyrkieh bad rai bakla." Ka thab lai sien ia la ki kti, bad mar kumta, ki wan rung lai ngut ki puri kynthei kiba bhabriew eh, kiba riam da ki jaiñ lieh kiba ni, bad kiba rah ia ki pliang ksiar kiba dap da ki bam kiba i bang tam bad ki jingdih kiba i shngiam tam. Ki buh ia kita ki pliang ha ka mieij kaba don ha pdeng ka shuki ha kaba shong ka Khatduh bad u Alhia bad ki

shuki ha kiba shong ka Nyngkong bad ka Pdeng. Ka Pdeng ka shim ia uwei u bitor uba dap da ka um kaba saw, ka theh ia ka ha ki saw tylli ki klat, bad ka ong, "Kane ka dei ka jingdih kaba ki Syiem ka pyrthei ki iawad. Ka dei ka um 'kaba thiang kum ka ngap, kaba mih na ki umpohliew ka mynsiem lok kaba shisha. U briew uba la ioh dih ia ka un nym don shuh ka mynsiem tharai sniew ia la ki para briew; u shaniah ia kiba shisha ha la ka ktien, bad u kiar na kito kiba jrong tang u thyllieij, bad kiba mut ban pynsniew ia la ki para briew. Un lait na ki jingma bad ki jingsniew baroh kiba ki nongshun jong u, ne kiba pihuin bad isih ia u, ki lah ban riam. Ngi ki lai ngut shipara ki puri blei ngi ai sngewbha ha phi ia kane ka um, bad kum ka dak ka jingialong lok hapdeng jong ngi bad phi, ngin dih lang ia ka ha kajuh ka por na kine ki saw tylli ki klat." Ka peit sha u Alhia katba ka ai ia ka klat jong u, ki rmiang shyntur jong ka ki wiat da ka dur kaba u stad pyrthei um lah ban pynshai ha la ki para briew ia ka jingitynnat jong ki, bad ka ong biang, "Shuwa ba ngin pyndei la ka klat ha la ki rmiang shyntur, ngin iaong *shakihia*, kaba long ka synjat kaba teh ba khum ia ngi kum ki l'ok kiba shisha katba ngi dang don ha kane ka pyrthei!"

"*Shakihia*!" ki iaong lang baroh saw ngut, ki iapyndei lang artat ia ki klat baroh saw tylli, bad ki iadih de ia kata ka um jong ka jingialong lok.

Hadien kata, ka Nyngkong ka ieng, ka shim ia ka pliang jingbam, bad ka ong, "Kane ka dei

ka jingbam kaba ki nongsynshar ka pyrthei ki iawad. U dei u kpu uba bang, uba mih na ka dohnud lok kaba shisha. Uno uno u briew uba la ioh bam ia une u kpu, un shlei da ka jingieit bad jingsngewlem ia la ki para briew. Ka kyrdan u lah ban nym don, ka spah u lah ban nym ioh, bad ka bor u lah ban duna; hynrei ka mynsiem kaba sngur bad ki jingthmu kiba bha kin synshar ia u, bad kin jop thiaw ia ki jingmut sniew ba uno uno u briew u lah ban don pyrshah ia u. Ngi ki lai ngut shipara ki puri blei ngi ai sngewbha ha phi ia une u kpu, bad kum ka dak ka jingialong lok hapdeng jong ngi bad phi, ngin iabam lang ia u ha kajuh ka por." Ka peit sha u Alhia katba ka sam ia uta u kpu, ki ngab jong ka ki phuh thamum kum u tiew-kulab, bad ka ong biang, "Shuwa ba ngin iabam ia une u kpu, ngin iaong *shakihia*, kaba long ka synjat kaba teh ba khum ia ngi kum ki lok kiba shisha katba ngi dang don ha kane ka pyrthei!"

"*Shakihia*!" ki iaong lang baroh saw ngut, bad ki iabam artat ia uta u kpu uba bang.

Ynda ki la dep bam, ka Khatduh ka ieng suki jai da ka mynsiem kaba khia, ka peit sha u Alhia uba shu ang tyngheng kum u muid, bad ka ong, "Ngam don ei ei ban ai ha phi lait tang ka jingieit kaba nga la tyngkai lypa naduh ka khyllipmat ba nga sngewthuh ba nga dei ka kynthei briew. Nga ka para khatduh jong kine ki puri blei nga aiti mon sngewbha ia ka ha phi. Kane ka dei kaba ki samla shi tyllup ka pyrthei ki iawad ban pynjanai ia ka jinglong

briew ha ka pyrthei. Uno uno uba la ioh pdiang ia ka u im suk im sain ha ka pyrthei, um iohi ia ka jingtngit u briew ne ia ka jingrhah jong u, ka mariang baroh kawei ka phuh itynnat ha khmat jong u, bad ka pynpaw ia ka matti kaba don bor U Nongpynlong." Ka shim ia ki kti u Alhia, ka peit sha u da ki khmat kiba phyrnai kum ki khlur, bad ka ong biang, "Ki hynmen jong nga hangne ki sakhi ba nga la aiti ia lade ha phi, ym ha ka rukom ba phi ki briew phi aiti ne shimti, hynrei ha ka rukom ba la pynkhreh lypa naduh ba la phah ia nga sha kane ka pyrthei. Ka briew kaba phin sa shimti, bad ka ban aiti ia lade ha phi, kan don ka mynsiem kaba kum ka jong nga, bad kan kup ruh de ia ka dur bad ka rynieng jong nga hi. To ngin iaong *shakihia*, kaba long ka synjat kaba teh ba khum ia ngi kum ki lok kiba shisha katba ngi dang don ha kane ka pyrthei!"

"*Shakihia!*" ki iaong lang baroh saw ngut, bad ki iashong pat ha la ka jaka shong.

U Alhia u sngew ba ka long kaba khlem akor khlem da ai khublei kylliang ia ki lai ngut shipara ki puri blei namar ka jingsbun jong ki ban ai ia ki jingai kiba kordor eh. Kumta u ieng tuiñ, u trud ia la ka khlieh, bad u ong, "Nga u khun jaipdeh i mei, uba la pynhiram la biang ia la ka kmie ba pun ba kha, nga sngew-nguh naduh la ka mynsiem na ka bynta kine ki jingkyrkhu jong phi. Phi la ai ha nga ia u kpu uba pynkdang, bad ia ka um kaba pyntngen. Nalor kata, phi la ai de ha nga sa ia ka jingieit kaba maian, kaba jop ia ka pyrthei. Khlem

ma ka, kane ka khyndew ha kaba ngi iaid ngi ieng, ngi trei ngi ktah, ngi iashoh ne ngi iakdup, ngi iaieit ne ngi ialeh thma, kan jin da la ing da u kyndok ka jingtim naduh ki sngi kiba mynshuwa. *Shakihia*!"

"*Shakihia*!" la jubab lang ki lai ngut shipara ki puri blei.

"Mynta ngin iapoi sha ka bynta kaba khatduh, kaba ngi dei ban pyndep ha kane ka sngi," la ong ka Nyngkong. "Ka dei ka kam kaba lyngkot, bad kata ka long, ba ka la dei ka por ba ngin iathuh ha phi ia la ka kyrteng kyrteng. Hooid shisha, ngim kwah ban iathuh ha phi kumno la jer ia ngi, namar naduh ka khyllipmat ba phi la tip ia ki kyrteng jong ngi, ngi dei ban khlad noh na phi shi por, bad ngim lah ban ong lano ngin sa iakynduh pat. Ka bor kam shong ha ngi ban pynslem ia kata ka por. Kumta tip ba nga dei ka Larihun, kaba ju pynkdang ia phi haba phi don ha ka tan ha ka shipa." Ka buh ia la ka kti kamon ha ka khlieh u Alhia, bad ka ong, "Naduh kane ka sngi yn khot ia ia phi u Don Putit, bad nga kyrkhu lem ba phin dap phin biang shi lynter ki sngi ka jingim jong phi. Khublei!" bad ka jah noh de jar.

Ka Pdeng ka ieng suki jai kum ka bym mon ban khih na ka jaka ba ka shong. Ka peit sha u Alhia da ka khmat kaba i bynnud ban iakhlad, bad ka ong, "Nga dei ka Battimai, kaba ju pyntngen ia ka mynsiem jong phi ha ki por ba phi sngew lwait. Ngan iai long kumta na ka bynta jong phi shi lynter ki sngi ka jingim jong phi. Khublei!" bad ka jah jar na khmat jong u.

Nangta ka Khatduh, kaba la khia ka met bad la tlot ka mynsiem, ka ieng hakhmat u Don Putit, ka shim ia ki kti jong u, ka peit sha u da ki khmat kiba phalang bad kiba shlei da ki khlur ummat, bad ka ong, "Nga pait ka dohnud ban khlad na phi; hynrei kane ka long ka mon na lyndet kaba nga ka kynthei briew ngam lah ban synshar. Nga dei ka Mailibon, kaba pynim pynrhem ia ka mynsiem jong phi ha ki sngi baroh kiba la leit, bad ka ban iai ri iai da ia phi na ki jingsniew bad ki jingmynsaw jong kane ka pyrthei shi lynter ki sngi ka jingim jong phi. Khublei!" ka ong ha ka sur kum kaba la pait dohnud, ka da doh artat ia u na ka shyllangmat jong u, bad ka jah de jar.

Mar iadei ki rmiang shyntur jong ka Mailibon ha ka shyllangmat jong u, u Don Putit u sngew la kumba thang ka leilieh. U ud *ah*, bad u kyllon iap ler pding halor ka karpet puri. Ynda u la kyndit bynriew biang, u shem ia lade ba u thiah halor u mawsiang harud ka wah Dain, ha kajuh ka jaka ha kaba u shait thiah pyngngad ha ki sngi kiba mynshuwa. Um lah sngewthuh satia kumno ka lah ban jia kumta ia u. U kynmaw biang biang ia ki ktien iakhlad ba la kren da ki lai ngut shipara ki puri blei, hynrei um peiphang satia shano kata ka jri ha kaba ki shong kan shu jah rngai na khmat jong u. "Baroh ka long kaba lah bad ki puri," u kren ha lade. "Ki kyrteng jong ki ki long ki jingkyrkhu ia nga, bad kin iai sah ieit junom ha ka dohnud jong nga katba nga dang im ha kane ka pyrthei." U ieng joit na u mawsiang ba u shong, u kiew

ia ka thieb kaba lam sha u lum ba shong ka men Thapdap, bad u kren pynkut da kine ki ktien, "I Lari, i Batti, bad i Maili, ki la i bit ban ieh marwei ia nga. Kane ka mut ba ka la dei ka por ba ngan shimti ia ki kam ba la pynkhreh na ka bynta jong nga ha kane ka pyrthei. Aham! Ha ka nam ki lai ngut shipara ki puri blei, ai ba nga u Don Putit, uba long mynnor tang u Alhia bad u khun tamsneng i mei, ngan lah ban pyndep hok ia la ki kamram kiba, ia mynta hi, ngam pat tip satia ki long kiba kumno, hynrei kiba nga tip ba kin nym pynlehraiñ lano lano ia ka jingieit ba la aiti i Duh Maili."

Lynnong 3

Ka Pylleng Kulai

Ha kawei ka sngi u Don Putit u kylli ia la ka kmie, "I um Pait i don mo phi mei ha shnong?"

"H'oid," ka jubab. "Balei?"

"Oh, nga mut ban iawer leit thied kulai ia i na Iewthymmai," la jubab u Don Putit. "Phi i, mei, ka blang kam lah ban ai ia ki kynja ba im, bad lada i um Pait i lait por ban leit lem bad nga te, kham sngew shngaiñ kein."

"Kata phi kwah ngan leit kylli ia i pyrsa?" la ong biang ka kmie jong u.

"Em, em! Phi sumar ia ka ïing; ieh ngan leit ma nga, ngan sa wan khala khala," u ong, bad u ieng de joit ban leit wad ia la u kynum,

Haba u Don Putit u leit kumta sha u Paitnia, u pyrkhat kumne, "I um Pait im don khun, kumta i laitluid ban leit kat shaba i mon, kata lada im khñium i kong. Shuh shuh, i wan na ka shnong u Syiem Symphup, bad kumta i lah ban pyni ha nga shibun ki jingphylla kiba don hangta. Nalor kata......"

"Shano, um, phi mut leit kumne?" la kylli kyndit u Paitnia. U Don Putit um shym poi pyrkhat ba u lah da rung shapoh phyllaw ïing la ka hynmen ar kmie.

"I Kong Mon i don ha ïing?" u kylli ha ka sur kum uba kwah ban buhrieh ei ei na ka jingtip bad jingiohi ka Taimon.

"Em, ka leit sait jaiñ sha wah," la jubab u Paitnia. "Phim lah ap shuh haduh ba kan da wan?"

"Phi i, um, nga mut ban ong la in shah ne em ia phi ban leit ialam thied kulai ia nga na Iewthymmai," la ong u Don Putit, u da pynhiar mynsiem artat phe.

Kak u rkhie u Paitnia. "Ew, ine i um," u ong, "sa kum ia kata ruh phi da khuslai. Phi tharai ka kynthei kan shu bat bor ia ka mon u rangbah briew? Phin sa mad seh um shisien ka sngi ynda kan syrpai syrpud ia ki thied ki jaw jong phi. 'Ka kynthei ka jem ha ka mon u rangbah' ka long kaba nga shait sngew ieit ban pyrkhat. Phi da kwah shisha ban leit thied kulai na Iewthymmai?"

"Lada phi kular ban leit lem bad nga te, nga da kwah eh ban ioh uwei u kulai lieh," la ong u Don Putit.

"Ka kular aiu kata!" la ong u Paitnia. "Haba phi la rai ban leit thied kulai na Iewthymmai, sha Iewthymmai ngin ialeit! Ngin iasah shi miet ha Nongbah; bad phi ruh phi donkam ban pynithuh ithaw ia lade ha la ki kha ki man. Phi i, haba u briew u ioh spah kyndit kum phi, u shait leh khia thew shaba palat. Hynrei nga ngeit ba ki kur ki kha, ki hynmen ki para jong nga, kin ym ioh daw ei ei ban ong ba phi dei uba sngew meng. Phi la iathuh ha i kyiaw?"

"H'oid," la jubab u Don Putit, u da kohnguh artat ia la ka khlieh. "Phi tharai i Kong Mon in treh ban wan thiah shngaiñ ha ïing katba ngim pat wan phai?"

"Balei kam treh?" la jubab u Paitnia ha ka sur kaba sngewmat ka kynthei kan shu ong 'ho-o!' da kaba jem kat kaba ong u rangbah. "Lano ngin ialeit?" u kylli pat.

"Wei kumta, ngin iamih lashai. Thik thik kumta ho um?"

"Thik."

Dang dum ha kawei pat ka sngi, u Don Putit bad u Paitnia ki la iakhreh ban leit sha Iewthymmai. U Don Putit u thep laiphew tylli ki muhor ksiar ha ka jhula ba u kieng; u ai bai rneng de laiphew tyngka ia u Paitnia, kaba la biang, ha ki sngi u Syiem Symphup, ban iaim pahuh hai kumba lai bnai baroh shi lok. U Paitnia u dei u briew uba ieit ia la ka tnga, bad uba burom ia la ki kha ki man baroh. Ha Nongbah ki tip ia u kum u misteri Pait, bad ki palong jong ki Myntri bad ki mahajon kiba shong hangta dei ka matti jong u. Wat ka

mieij bam ja u Syiem Symphup ruh ka dei kaba shna u Paitnia shuwa ban un leit poi kha sha Nongdeng. U Syiem Symphup ruh u khein kordor shibun ia ki tiar kiba la shna da u Paitnia, bad ha khmat ka Mahadei u ai khusnam ia u da kine ki kyntien, "Haba pyniaid la ki shynriahti ha ka mieij ba la ñiad rynda u misteri Pait, sngew la kumba syrpai ieit ia ki ngab ka theisamla."

U Don Putit bad u Paitnia ki iapoi ha Nongbah ha ka por shiteng sngi. Ki mar iarung ha ïing kmie u Paitnia, ki hynmen ki para jong u baroh ki iakulmar thlim. Ynda u Paitnia u pynithuh ia la u kynum ha la kiba ha ïing ha sem, hangta lei lei ki nang iakulmar shuh shuh. U Paitnia u don ka para khatduh kaba dang shiphew snem kaba kyrteng ka Tiewbon. Kane ka khynnah ka shu peit·shain shiphang ia u Don Putit. "Ine seh mo Bah, iba bun tyngka tam ha Nongdeng?" ka kylli ia u Paitnia. "Ngan ong kumno ia i?"

"Wa, ong i Kong Don kein," la jubab u Paitnia.

"Lano phin wan tei ïing dulan hangne ha Nongbah, Kong Don?" ka Tiewbon ka kylli ia u Don Putit.

U Don Putit u pisa ka jingmut ba um sngew lah ban jubab ia kata ka jingkylli; u trud ia la ka khlieh, bad u ong, "Ngan sa iathuh ha phi ynda ngin wan phai na Iewthymmai lashai. Hynrei mynta ba ngi dang iakynduh nyngkong kumne, ngi dei ban iakhawai sngewbha shisien shisien." U peit sha ka kmie u Paitnia kaba

phuh da ka jingsarong ban iohi mar khmat ia la u pyrsa uba paw nam, bad ban ioh pdiang burom ia u hapoh la ka jong ka ïing, bad u ong, "Kyiaw, phin sngewbha ban map ia ka jingduna akor jong nga. La kha ia nga hapoh ka ïing trep ka nongkyndong; nga im nga san ryngkat u ñiut bad u phlang; kumta ngam nang bad ngam tip satia ka kren, ka leh, bad ka iaid don akor ki long kiba kumno. I mei i la ai khublei ia phi bad ia ka ïing jong phi baroh, bad i khot sngewbha ia phi ban wan jngoh ia i ha Nongdeng ynda phi la iadep shoh kba shoh krai. Ngam shym ioh ei ei ban wan rah ia phi, lait tang kine ki soh khyndiat; hynrei nga la ong ia i um hangne ban thied uwei u 'niang jawa ba ngin iabam sngewbha ha kane ka sngi. Ngi im ha kane ka pyrthei da ka bam, bad ngi bam khnang ban im. Phi la pynbeit, um, ia uta u sniang?"

"Utai ei ki lah da wan bah ha phyllaw," la ong u Paitnia.

"Ho-ho-ho," la rwai-ia-shad ka Tiewbon. "Ngin iabam doh khlieh shibit bad i Kong Don, bad ngan leit sah sngewbha ha ïing paki jong i ha Nongdeng la shem taiew."

Katba kiba ha ïing u Paitnia ki nang iakhreh ka ot sniang bad ka shet jadoh, u Paitnia u ialam kai ia la u kynum shapoh sor. Kat shaba ki iaid, u Don Putit u shu peit lyngngoh ia ki jingtei kiba itynnat, ia ki lynti ba ki khuid, bad ia ki phyllaw ïing ba ki phuh bad iwbih da ki syntiew kiba bun jait bad kiba bun rong. "Kane ka shnong jong phi te um," la ong u Don Putit,

"ka ban pynshoh tyndep ia u samla nongkyndong uba kum ma nga. Nga tharai ngi dei ban ong ia u Sordar Nongdeng ban pynlong ia ka shnong jong ngi kaba khuid bad kaba iwbih kum kane ka Nongbah."

"Phi i, 'um," la phai ktien u Paitnia, "phim pat ju mlien ban shang pyrthei. Ynda phin iohi lei lei shibit ia ki thei bhabriew ba ki iaid kai pyngngad ha ki kper syntiew, phin sa ong, lehse, 'ba kane ka sor ka dei ban long ka nongbah jong ki puri hi."

U Don Putit u shu wiat muiñ; u poi pyrkhat ia ki lai ngut shipara ki puri blei kiba shong shisien halor ka jri. "Haba ka Nongbah ka dap da ki puri suda kumne te, kumno kein phi wan poi pynban da sha Nongdeng?" u kylli ia u Paitnia.

"Ha ka liang ka poi kha poi man te phi, ka samla nongkyndong ruh ka kup hi kein ia ka dur ki puri blei!" la jubab u Paitnia kum u briew uba la iohi teng ia ka khmat bhabriew jong ki puri.

"Phi la ju iohi puri seh mo, um?" la kylli biang u Don Putit.

"Eh-h, kumno kumta! Ngam dei u shynrang briew uba lah ban bieit puri—ne, phi imat dei?"

"Hum!" la shu pynkut noh u Don Putit.

Ki tang shu lah bam jastep ha kawei pat ka sngi, u Don Putit bad u Paitnia ki iakhreh ban iamih noh na Nongbah, ban ialeit sha Iewthymmai. Shuwa ba kin rung sha lynti bah, ki iohi ia uwei u samla uba wan sha phyllaw

ïing. U tang shu iohi ia u Paitnia, u ong, "I Pa i kwah ban iakynduh ia phi."

"Wa, u Sawa," la ong u Paitnia. "Kumno ki ialong ha ïing ha sem? I Myntri i shait i khlain em?"

"H'oid, ngi shu iabit hi," la ong u Mawsawa.

"Ong ia i Myntri ngan sa wan iashem ia i shibit ka miet ynda ngin wan phai na Iewthymmai," la ong u Paitnia. "Mynta ka step te phi ithuh hi ba ka sngi ka la jrong, bad nginhap ban iaid kham stet namar ba ngi la slem."

"Ngan sa iathuh ha i Pa ba phin wan shibit ka miet," la ong u Mawsawa, bad khlem pyntam ktien shuh u phai dien bad u phet noh na khmat jong ki.

"Um," la ong u Don Putit, katba ki iaiaid ha ka lynti ka qan lam sha Iewthymmai, "lada uto u briew un ɥren ia nga ha kato ka sur, ngan ngeit ba u buh nud ia nga na ka bynta kano re kano ka daw kaba ngam tip."

"Uto u dei u Mawsawa, u khun u Myntri Sanbuit, uba tieng ioh un duh ia ka Sngap Mynthi lada u kpa jong u um lah ban tei ia ka ïing shuwa ka sngi kumba la buh u Syiem Kopsop," la ong u Paitnia.

"Oh!" la shu ong u Don Putit.

Katba ki dang hiar ia ka thieb kaba khatduh shuwa ban poi ha Iewthymmai, u Don Putit u ong kyndit, "Phi nang, um, ban shong kulai?"

"Naduh ba nga wan sha Nongdeng," la jubab u Paitnia, "ngam ju mlien shuh ban kiew ha ka ingdong jong u. Hynrei nga tharai ngam pat klet hi ban bat ia u lakam."

"Phi i, um," la kylliang ktien u Don Putit, "ngam tip satia balei ba nga kwah kulai. Ngam pat ju sam kwah shong kulai mynno mynno ruh, bad shisien ruh ngam pat ju kiew ha ka ingdong jong u. Hynrei nga ngeit phin hikai shong lem ia nga, ym dei?"

"Wa, ine i um, sa kum ia kata ruh phi da i khuslai katne katne. U kulai u dei u mrad, bad u don kata ka sap kaba ki ong ka sap kulai, da kaba u tip bad ithuh ia la u trai. Shisien ba u la pdiang ia phi kum la u jong u kynrad, merijan, ym don kum u kulai ha snieh pyrthei!" la kren pynshngaiñ u Paitnia.

Shuwa ba kin poi ha Iewthymmai, u Don Putit bad u Paitnia ki iapynbeit thied khohwah shiphang harud kawei ka wah kaba tuid narud kata ka iew. Bun ki nongwan iew na la ki shnong ki shnong ki iashong thait harud jong ka; ki theisamla ki kyrshut la ki khongdongjat ha ki mawsiang jong ka, bad ki shynrang pat ki ngam pyngngad ha ki thwei jong ka. Ka sngi dei hamar ba ka kyrang bha ka jingshit jong ka, bad u Don Putit u bym ju iaid jngai, bad u bym pat ju poi ri shit mynno mynno, u shu theh ka syep phoit shi phoit, ka khmat jong u ka ih jablaid kum ka wang stem, bad ka met jong u baroh kawei ka i jem japneid kum ka pashor pyut. U Paitnia u shu khmih isynei ia la u kynum, bad u kum pyrkhat ba ka im jaipdeh, pleng, ka ban pyniap ler ia u jaituh ha ka shang pyrthei! U dap da ka jinglyngngoh suda kumno u briew uba padiah sngewbha shi lynter lynti kum u tuta un shu jawa kyndit ki thied kum u

'niang bam jyndem, bad u lam tieng artät haba u iohi kumno u kynum jong u u pynhiar mÿnsiem kum u nongpang u bym kwah shuh, imat, ban khyllied ia la ki khmat. Nalor ba u Paitnia u la tieng bad la kulmar jingmut na ka bynta la u kynum, u Don Putit u nang pynkiuh shuh shuh ia u haba, kum uba ruma, u ong, "Ko um, um! Ai um lem phi shi tyndong sieij! Wow, kata ka shong kulai kaba thait phi pleng, ym dei?"

Khlem da kylliang ktien, u Paitnia u tong shi tyndong tympew ka um na kata ka wah, bad u ai ia ka ha u Don Putit. U Don Putit u shim ia kata ka tyndong da ka khmat kaba peit sha lyndet ka jingiohi ki khmat u briew. U bat ia kata ka tyndong shiphang ha la ka kti kum uba da khan la ka long ne em kaba bit ban dih ia ka um ba la tong na ka wah bah, nangta u shu pyndei tiak ia ka ha la ki rmiang shyntur; hynrei shuwa ba un dih, u theh noh kyndit ia ka um, bad u ai biang ia ka tyndong ha la u kynum. "Khublei!" u shu ong ia u Paitnia, uba ha kata ka khyllipmat u la khaweit shisha shisha, namar um pat ju iakynduh mar khmat ia u briew uba kren ramia marwei marwei haba shai ba khuid ka sngi. U la mut ban khot lok noh najan nangta ban iaai buit lem kumno yn leh, haba u Don Putit u ieng kyndit, bad u ong, "Ka kulai kynthei ka ju kha pylleng mo phi, um?"

Lada ka sngi nangtei na sahit bneng kan bthei kyndit bad kan pait pharia noh ha kata ka por, u Paitnia un nym jin da la kham kyndit

ban ia kata kà jingkylli u Don Putit, kaba tied kyndit jrain kum u pyrthat ha ki shkor jong u. U la ngeit ba u Don Putit u la lamwir, ne, ba u la ngat puri na lynti. Um ju kynmaw ba u kynum jong u un phohsniew mynsngi haba iaid ba ieng, ba un kren ruma kum uba shiteng jabieng, bad ba un khlei ia ki ktien kiba uno uno uba ioh sngew ia ki un nym lah khlem da thangiong ka khmut ka khmat. U la dumbuit jlang kumno yn leh : u Don Putit une u dang i pisa hi ka khmat, bad u i lynga palat ki jingpyrkhat. La kut ka lad ka buit u Paitnia, nang ruh um nang shuh hi ban thaw lad ban wad buit kumno ban pynkyndit bynriew pat ia la u kynum; kumta u shu duwai blei hapoh la ka mynsiem tang ba un nym lamwir lem ne bieit puri ryngkat. U la kut jingmut ban shu pyrta briew noh ban iabah ia u kynum jong u sha u nongkñia hangta ha iew; hynrei hamar ba u dang mut kumta, u Don Putit u sei biang ia ki ktien ramia sa ha ka sur uba tip briew. "Wa, ine i um," u ong; "ale seh ngin ialeit kloi sha basa kulai. Lada ym poi nyngkong briew te, sa ba yn ioh lut kiwei ia ki pylleng bha!" u da paring artat tom tom ia u Paitnia. Uba pli u Misteri Pait u long la kum uba la shoh jadu ha ki ktien ramia u Don Putit. "Ka apot sep sngi aiu kein kaba kum kane ba ngat ha nga," u thnom marwei marwei. "Nga nang mut ngan ialam ma nga ia u khleh jabieng, tip ma, une u khun ka puri blei u khring ia nga shaei kumne? Ban lait na ka iania, ka bha ngan shu bud noh kum u ksai kat shaba lam i um. Ho-o, ho-o,

um," u kren pat kham jam. "Ia, ngin ialeit sha basa kulai!"

"Phi i, um," la ong u Don Putit ynda ki iapoi harud kata ka iew, "nga la pyrkhat sani jai ba lada ngan thied da u kulai rangiaw, un leh iaw than eh ia nga u kynrad. Un nym sngap ia kaba nga hikai, hynrei un sarong bad un leh tamsneng palat; bad ngam lah shah ba u mrad un kyreit bad leh meng ha khmat u briew. Lada ngan thied pat da ka pylleng kulai bad ngan pdem ia ka, ynda nga ioh u khun kulai, ngan sa hikai ia u ha ka lynti ka akor bad ka kohnguh hukum. Ngam artatien ei ei ba lada nga ioh ban hikai ia u mrad naduh ba u dang rit, ka mynsiem mrad jong u baroh kan duh lut, bad un sa man long u mrad-ba-kum-u-briew ha ka jingsngewthuh. Phi ong hynne ha lynti ba u kulai u don ka sap kulai. Nga la rai kut mynta ban sain ia kata ka sap ha kata ka rukom ba ka pyrthei baroh kawei kan lyngngoh. Te, ynda nga la hun ia la ka jinghikai, bad ynda nga la i hun ia ka jingstad u khun kulai jong nga, ngan sa wan shong sahuh ha shnong jong phi haduh ban da i kwah lem u Syiem Symphup hi! Naei um ka lad?"

"Ieh ka pyrthei kan tyllun kat shaba ka mon, kam pher, tang lada kan nym king lem ka khlieh jong nga," la kyrpad blei u Paitnia. "Ngin iaiaid nangne, um, ba kham suda briew ka lynti," u kren pat kham jam.

Ynnai da iathuh ia ka jinglyngngoh ki nongwan iew wan hat ia kita shi kynum, khamtam kito kiba na Nongbah, bad kiba ithuh bha ia u

Paitnia. Ki shynrang ki peit matseh, ki kynthei ki peit matsuh, namar kim ju kham iohi ia ki briew kiba leh khleh bieit ha pdeng iew pdeng hat, khamtam u Paitnia uba ki ithuh bad ki tip ba u dei uba tip briew. U Don Putit, wat la u peit, um iohi ia ki theisamla die sying, um iohi ia u 'pu rynsi, um iohi ia ka ja sohriew, bad um ioh sngew ruh ia ka humhum hamham ka iew. U Paitnia pat u khaprip la ki khmat, ba um kwah iohi, bad u set laha ia la ki shkor, ba um kwah ioh sngew.

"Kano, um, ka basa kulai?" la kylli u Don Putit.

"Katei ha lyndet ka basa wait," la ong u Paitnia ha ka sur kum u bym kwah ban kren ei ei.

U Don Putit u mut ba hangno hangno haba don ka basa kulai, hangta ruh dei ban don ka pylleng kulai. Ha kata ka sngi iew, don tang lai tylli ki kulai; bad haba u Don Putit u bishar ia ki, u ong, "Shish, phi um! Sniew bok ba ngam shym mut thied da u kulai; hynrei ban da ioh shong sakjuk sakjuk kum ha une seh u kulai lieh. Peit tang u treng jong u ruh uba la i thiang sat, u noh rymphai kum ka kshaid ka Nah Likai, ne, kum u shñiuh ba thad sngi ka—ka—kaei kumto, um? Ka leh thei iaw, ne, ka thei leh iaw?"

"Phi mut iaei, um?" leh mynleh bym sngew-thuh u Paitnia.

"Eh-h," la ong u Don Putit, u kyrshut artat ia la ka khmut da la ka kti, "nga mut haba ka theisamla jrong shñiuh ka pra ia ka la ka pankhyllong, bad ka pra ia la u shñiuh saikyl-

lain, bad ka—! Ehe, shano kumta! Ngi iawan sha Iewthymmai ban thied kulai, ne, kaba kham dei, ban thied pylleng kulai, bad ym ban ialorni sa ia u shñiuh ki para lok kynthei; namar katba nang jrong u shñiuh, katta u nang kham suhsat, bad katba u nang thaiñ, katta ruh ka buit ka nang kyllain. Ia, um, ngin ialeit jngoh sa ia ki pylleng kulai."

Ka leit jia ryngkhat ba harud kata ka basa kulai, dei ka basa jhur, bad ha kata ka sngi, don shibun ki pathaw kiba heh ba heh. U Paitnia, na ka thangiong ka khmut, u kiew stem sa ka khmat de, haba u Don Putit u phah ialam ia u sha ka basa die pylleng kulai. Bad ko nongpule ba sbun, ym dei ban kren bein ia u Paitnia, ne, ban rkhie bein ia u Don Putit, ha kata ka por, namar ba, wat la u alhia u mut ba ka kulai ka kha pylleng, shait don kiwei pat ki alhia kiba da pdem shisha kum ia kita ki pylleng.

"Kine, um, lai byllai ki pylleng kulai!" la ong u Paitnia, katba u kdew sha kita ki pathaw bthuh kiba heh kat kat u kum rit. "Imat mynta ka sngi te, yn ioh tat phi, um."

"Kino?" la ong u Don Putit, u pynshang artat la ki khmat sawdong sawdong. "Ngam iohi du!"

"Phi matlah, ne, phi shu byrie!" la ong u Paitnia. "Katne hai kyrhai ruh phi ong ym iohi? Phim iohi kine? Khmih ngan ñiew : wei, ar, lai, saw—saw tylli tang ha basa katai ka khynraw jmod khmut; san, hynriew, hynñiew —lai tylli ha phang itai i men shyrhaw bniat; phra, khyndai,—!"

"H'oid, um, nga la iohi! Nyngkong nga mut ki dei ki pathaw bthuh suda, hynrei ynda nga la peit la peit bha pat, ki dei shisha ki pylleng kulai. Ia, um, kylli dor ia katai kaba heh duh ha phang katai ka khynraw kaba phi ong myntan; katai ka pylleng, namar ka dei kaba nep shiliang, ka dei ban pynmih ia u kulai shynrang. Nga tharai katai ka khynnah samla kan nym am palat ia ka shiphew tyngka," la ong u Don Putit.

Kata ka khynnah die pathaw dei kaba na shnong u Paitnia, na ka nongbah u Syiem Symphup. Ka ithuh bha ia u Paitnia, bad u ruh u shait biria bad danda ia ka laiphew jait katba um pat leit shong kha sha Nongdeng.

"Katno Bih, phi khein dor kane kawei ka pylleng kulai?" la kylli u Paitnia katba u kdew sha uwei na kita ki pathaw bthuh, u da khaprip shiliang ka khmat, bad u kyrbam artat ia la ka shyntur.

Ka Laplati—naba kata dei ka kyrteng kata ka khynnah die jhur—ka kiew snam ki ngab haiñ, bad ka thap phoi artat, namar ka la sngew lehraiñ ka bym lah ong shuh ba u Paitnia un kren khlem akor kumta ia ka haba ioh sngew ki briew, khamtam da hapoh iew poh hat ha kaba kum kita ki ktien ki lah ban mih tang na ka shyntur u riew khlem raiñ. Hynrei haba ka iohi ba u ai dak ia ka da la ki khmat bad ki rmiang shyntur, jait kaba la mlien ban iabiria bad ban iapharshi bad u mynnor, ka lah ban pule thik thik ia ka jingmut jong ki ktien ba u kren. "Ban ia kiwei te," ka jubab bad ka phuh

samrkhie artat, "ngam duna ia ka khadar tyngka; hynrei ia phi ba iashem phylla teng teng kumne te, to shim ngan shu ai tang shiphew tyngka; ban poh nangta te, ym lah shuh phi!"

"Kumno um, sngewmat iahap dor?' la kylli u Paitnia.

"H'oid," la jubab u Don Putit, "ka la shu bit hi. Phin nym kum pynhap em, um, haba phi rah?" u kylli biang ia u Paitnia ha ka sur kaba khleh bad ka jingsngew khuslai katto katne.

Ha kata ka por, ka Laplati kan kham ngeit ba ka die jhur shisha ha Iewthymmai lada ka sngi kan hap na sahit bneng, ban ia kaba ioh pdiang shiphew tyngka na ki kti u Don Putit. Kam shym ioh lad satia ban kylli na u Paitnia uei uto u khun ka lak ka putit uba shu theh ia la ka spah ha madan iew. U briew uba kren kum uba dang wan ka ka ri ki shiteng jabieng, tip ma ban ñiew peisa te, tiak tiak la kum u khun u mahajon. Ka Laplati ka peit tang shisien peit lieb sha u Don Putit katba u dang pynhap tyngka ha ki kti jong ka, nangta ka phai sha u Paitnia da ka khmat kaba ong kan leh aiu ia kita ki tyngka, hynrei u Paitnia um shym ai dak ei ei shuh ia ka, katba u shim ia uta u pathaw bthuh bad u buh ia u ha la ka tyrpeng.

Ynda ki la iaid kumba shiteng lynti na Iewthymmai, u Don Putit u la jem ki thied khohwah. "Ew phi, um," u ong, "kata te, la shitom du ban poi shnong shibit. To phi, ngin da iashong thait noh shuwa khyndiat hangne ha shiteng thieb; ban ap kat haduh ban da lait une u thieb ruh ym sngew lah shuh."

U Paitnia u shu peit isynei ia la u kynum. "Kaba dei, um, kaba phi ong," u ong. "Nga lei uba kit ba bah ia kane ka pylleng kulai te phi, nga sngew la thait ym don pyrthei shuh. Katba nang kiew ia une u thieb, katta ka nang kham khia. Imat ka la jan pait phi um."

"Eh-h, kata te," la ong u Don Putit, "hynrei ka dei ban ap tat haduh ban da poi shnong seh. H'oid," u kren biang ha ka sur kum uba da khan ia kawei pa kawei ka ktien, "h'oid, nga ngeit kan dang lah hi ban ap kat ban poi tang ha shnong jong phi."

"Sei um uto u sohñiamtra na ka jhula, ngin iabam pyngngad. Kato ka thei bhabriew kaba la sbun sat, ym dei?" la twad buit u Paitnia sa na kawei pat ka lynti.

"Ngam da kynmaw bha te phi, u ñiuhmat jong ka u long uba kumno kumto! Phi ong ka dei kaba na shnong jong phi?"

"H'oid kein."

"Kata, ynda la long shong une u kulai uba nga thied na ka, ngan sa wan kai sha Nongbah, bad ngin da ialeit pynithuh khmat kein um, ha ïing jong ka. Kaba dang marwei seh mo, um?"

"Kaba dang sotti-bad, bad kaba khuid naduh ka khmat haduh ka dohnud," la ong u Paitnia.

"Ñiar phi, um, ban iakynduh mar khmat kum ia kata ka samla briew ha ka pyrthei," la ong u Don Putit kum uba la tip lut ia ka rukom im jong ki samla kynthei shi satlak ka pyrthei. "Kiba bhabriew teng teng ki don ka dohnud bam kruin,—wat la nga ioh sngew ba don kiba

ong ba ka kham dei ban ong *bunsien* ha ka jaka *teng teng*,—bad ki tyrñiut ki tyrñiet, ki tyrphut ki tyrphet, bad ki khlem dur ki khlem rynieng, bunsien ki sngur ka jingmut, bad ki beit bad shida ka jinglong. Hynrei, are, kumno kumta! Kata ka kpoh ka la kyntu ban ai ja noh kloi ia ka khun khyndew! Ap jang jang, mo um, ngan kohnguh shuwa ia ka hukum ka mariang hangthie harum khyndiat?" U leit artat bad u ngam soit shapoh ki dieng soh-jabuit.

"Kum kane ka shem apot," la kren pynat shyntur u Paitnia katba u ap ia la u kynum, "kat kane ka sat ka shitom ba nga shah doh iap doh ksew baroh shi sngi tang ban da ia la ka burom, haduh ba ki lok ki jor, uba leit ba wan baroh, ki la tharai lamwir lut ia nga! Balei sha kumto ba nga leit kohnguh ban iawan thied kulai ia u briew uba tang ia u kulai ruh um pat ju iohi? Baroh shi katta, nga shait ngeit ba i um i dei iba jaipdeh; hynrei ngam ju phoh-sniew pat ba, pleng, u kynum jong nga u dei uba lam khleh ! Ba baroh shi sngi ngan iashong lang ha kajuh ka lieng kynda bad u briew uba khlem jabieng, bad ba ngan hap khlong ia la ka jabieng baroh khnang ba ngan iapei phang bad u, wow briew!" u trud ia la ka khlieh kum uba la poi ha ka kutlad, ne, kum uba dang wad buit thymmai kumno un lait na kata ka jinglynga jingmut, "kaei sha kane kaba la pynshad kynting ia nga bad ia ka ïing ki kha ki man jong nga, kat haduh—!" U sngap jar kum u briew uba iohi ia ka lynti thymmai na ka pung ka jingpyrkhat. "Katne pa katne," u kren biang kum u nongkñia

uba wad daw, bad uba pan dak ha ka pylleng, "katne pat katne u la pynlehraiñ une u kynum kit lak ia nga baroh shi sngi, shuh mynta ngan da ai jingsneng noh!"

"Ko um," u pyrta, "um!"

"Oi!" la jubab u Don Putit nangthie napoh sañium. "Ap jang jang, um."

"Kloi um, kloi! Kane ka pylleng kulai ka la or pait!"

"Kaei!" la pyrta u Don Putit. "Nga la ieng, um, nga la ieng!"

"Kloi um, kloi! Ka pylleng ka la pait! Kiw! La mih da u shynrang! *Kia-hia-hia*!" u pah artat kum u kulai.

"H'oid um, h'oid, nga la wan!"

"Shim um, shi-m-m! Uto u la mareh sia sia sha phi!" u pyntyllun artat khung lykhung ia uta u pathaw bthuh arsut kata ka thieb. "U shynrang, um, u shynrang! *Kia-hia-hia*!"

Hynrei shano kata ka *kia-hia-hia*. U pathaw u dei u pathaw, bad katba un da poi shajan u Don Putit, u lah da pait pharia la ka jong ka jong, kum ka pylleng ba la shat ha ka diengshat. U Paitnia ruh roit roit u leh mynleit beh kulai sharum kata ka thieb. U Don Putit pat u mih noh sha lynti, une jable kum uba la mad lai klat ka kyiad.

"Kat kane ka sniew bok," u ong ha ka sur kaba bynnud shibun eh; "ba kan shu her bran bran em, khlem da khein briew shuh ia nga u trai kynrad jong ka! Lehnohei ka tyngka ba nga la theh namar jong ka, khun ka mrad kulai, ksiew ka kulai mrad! Kato pat ka khynnah

nep khmut hynne ruh kaba lalot bam tyngka, imat. Balei kam iathuh ba ka dei ka pylleng kaba la jan poi por? To ieh, nalor ka thait, halor ka lut tyngka, bad shuh shuh sa ka duh kulai. Balei phi um Pait, ka nusip jong nga mynta ka sngi kam heh satia? Kat kata ka kwah shong kulai! Ish—u briew u duk ba u kwah riewspah mo phi? Lym kumta te, balei heit ngan shu duh kyndit kyndit ia kata kaba nga kwah bad ñiew kor eh?"

"Ieh um, ynnai iabein ynnai iakynnoh ia la ka sap ia la ka nusip," la kren pynshngaiñ u Paitnia, "ka bok barobor kam shong ha ka kti u briew. Ka peisa ba phi la siew hynne ka sngi ka leit sha ka kti ka bym ju mlien ban pdiang ia kaba thok. Wat kynnoh arsap ia ka; kam shym mih na ka jait ki riew arsap ne ki ar thyllieij. Ieh um, ha kawei ka sngi ynda ngi iawan thied kulai biang, ngan da pan buit na u nongri kulai u Syiem Symphup, kumno yn leh lada jia ba ka pylleng ka la kloi da or pait noh hapoh lynti. Khmih um, ka sngi ka la jan sep, bad ngin hap iaid kham stet ioh lap ba lap ka miet shuwa ban poi ha shnong. Ia, ngin ialeit noh mynta, ngin sa iawan bud dien pat ia u lashai ka sngi."

"Shish phi, um, tang ka khmat jong u ruh ngam iohi em! Shano um, u her?" u kylli ha ka sur sngew bynnud kaba uba ioh sngew baroh um lah khlem da sngew lem.

Shuwa ba u Paitnia un kylliang ktien, nangtai na shiliang wah ka wan ka jingsawa kaba pynpar met rem ia u. '*Ang um-m!*' u

kyrhuh u khla, bad ka them baroh kawei ka kyrhuh lem da ka sur kaba sngew triem. '*Ang um-m*!' u kyrhuh sa shisien pat. Uba pli u Paitnia u sngew ba ka kpoh jong u ka la kyang ka la lynñiar ym sngew don pyrthei shuh, namar ba kam lait ban mih shabar ka jingkhang kaba plie sha ka pyrthei, ba la dang khang tala ia ka.

"Mano ba pyrta lok kumta, um? Tip u dei pynban u kulai jong nga ne, ba u wad kynrad!" la ong u Don Putit, bad ka jingtieng tang shi saphit ruh kam shym rung hapoh jong u.

'*Ang um-m*!' kata ka jingsawa ka la nang jan nang jan.

"Kloi um, kiew kloi halor une u dieng sohphan," la ong u Paitnia, bad khlem bun ktien shuh u kiew nyngkong ia lade shaduh ka tnat kaba ha jrong eh.

Ki shu iadon bok ba uta u dieng sohphan dei uba heh bad uba bun tnat, bad, kumba long lem kiwei pat ki dieng sohphan, u long uba suk ban kiew. U Don Putit um da sngewthuh bha satia kaei kaba la pynlong ia u Paitnia ban husiar ia lade katta katta, bad balei u briew un khynñiuh da ka jingtieng u tang shu ioh sngew ia ka sur u mrad. Um pat ju ioh sngew shisien ruh ka sur kyrhuh khla ka long kaba kumno. U ngeit ba don ar rukom ka sur kyrhuh. Kawei dei ka sur wad lok, kata ka mut, haba u khla u sngew tmang mynmiet, u pyrta kumta khnang ban tip shano don ki para khla, ne, ban pynbna ha kiwei pat ki mrad haei u don; bad bunsien u khot ia ka khla ban wan sha u, ne, lada kam wan, u wad ia ka. Kum ha kane ka por, um

kwah ban pynmynsaw iano iano, bad bunsien lada don uba kyrhuh ryngkat, un wan sia sia shata ban khmih uei uta uba shlan ban kylliang ktien ia u. Kaba ar pat ka rukom kyrhuh dei ka kyrhuh bitar. Kane ka jia haba don mano mano ba pynwit ne pynthut ia ka jingleh kmen jong u bad la ka baieit—bad uei te u bym bitar?—ne, haba u iadait, iaksam, bad iakynrup para khla, ne, bad kiwei pat ki mrad kiba kwah ban iatynjuh bor bad u. Ha kane ka por, u Don Putit u tharai ba uta u khla, lada u dei u khla, u kyrhuh ha ka sur kaba nyngkong.

"Phi tharai u dei shisha u khla seh mo, um?" u kylli biang ia u Paitnia, namar haduh kata ka khyllipmat ruh, um pat sngew lah ngeit ba u dei shisha u khla. "Kum kata ka sur kyrhuh, dei u 'la thoh pan, ne, dei u 'la bam briew?"

'*Ang um-ni*!' kata ka sur ka riew sa tang kumba shi kawang maw na trai uta u dieng sohphan.

"Kiew kham ha jrong, um, kham ha jrong," la ong u Paitnia, "bad wat kren shuh; lym kumta, phin die ei ia la ka jingim kha ma kha."

'*Wur-r*!' u shri uta u khla ha trai u dieng sohphan. U dei u Lakhyrwang uba la i triem ban peit. U la sma briew naduh trai kata ka thieb, bad beit beit u wan wad shaei kata ka doh im kaba sma bang katta katta.

U Paitnia, namar ba u tip briew, u khaweit ka bym lah ong shuh; hynrei namar ba u lehraiñ ban pynpaw ia la ka jingsheptieng ha khmat la u kynum, u kyrbam doh iap doh ksew 'sit ia la ka shyntur, bad um ai lad ia la ka kpoh ba kan

her lait lan shabar ka khyrdop ba la buh U Nongthaw; kumta u shu sngap jar, bad u shong khlem khih khlem kren. U Don Putit pat, haba u peit u peit sha trai u dieng sohphan, bad haba u iohi ia uta u khla ba u shri beiñ shi beiñ, bad ba u khñium artat bñium shi bñium, u la ngeit ba la kumno kumno u dei ban long u kulai jong u uba dang lah mih pyrthei shen hangta ha shiteng thieb, bad uba her arsut lynti ban leit wad ia la u kynrad thymmai; ynda um lap, uthie u la wan kylla biang ban wan wad ia u da kaba sma ia ka syrwet pohjat jong u. Haba u iohi ia u tmaiñ uba i shyrkhei ba u khla u pynkhih, u Don Putit u mut ba u dei u treng na uba kito kiba dang hikai shong kulai nyngkong ki dei ban bat lakam. '*Wur-r!*' uta u khla u khñium biang; bad u Paitnia u ithuh ba u la pisa ka bym lah ong shuh namar um lap lad satia kumno un poi shatei sha kliar u dieng sohphan.

Lynnong 4

Shakihia

U Don Putit u la kut jingmut ba ka por ka la poi ban pynithuh noh ia lade ha la u kulai. U kynmaw ia ki lai ngut shipara ki puri blei, bad kumno ki pyndonkam ia ka ktien *shakihia*, ka ktien kaba khum ba teh ia ki kum ki lok bym lah kylla katba ki dang im dang sah ha kane ka pyrthei. "Uthie u kulai jong nga u lah ban nym ithuh ia nga," la kren u Don Putit ha

la ka dohnud; "kumta ngan khroh ia u da ka ktien *shakihia*, bad ngam artatien ba u tang shu ioh sngew ia kata ka ktien kaba thiang bad kaba maian ba ka mih na ka shyntur jong nga, da shisha un kohnguh ia la ka khlieh bad un pah kylliang da kaba sngewbha, bad un jliah de ia ki kti jong nga kum ka dak ba u la pdiang ia nga kum la u kynrad." Mar ia kut kata ka kren weibriew kaba pynkiuh bad pynthangiong ia u Paitnia, u Don Putit, khlem pynshah shkor shuh ia ki ktien maham u kynum jong u, u hiar suki jai na kliar u dieng sohphan, ki khmat jong u ki neh den ha ka ingdong u khla uba la i pisa ka jingmut shaba palat katba u iaid sawdong ia uta u dieng.

Ynda u la poi ha ka tnat kaba ha tbian duh, kaba jrong kumba shiphew pruh ne na sla khyndew, u Don Putit u ieng shiphang, bad u bishar bniah ia uta u Lakhyrwang. "Wow!" u ong. "Tip u Syiem Symphup u don katno tylli kein ki kulai ha Nongbah. Jait ba u dei u Syiem, lehse u don shibun ki kulai set sem kiba leh kyreit tang ha ka sngi iamareh thong. Pynban shi tyllup ka pyrthei, nga ngeit skhem ba ym don kulai hangno hangno uba lah ban ianujor bad uthie u kulai thoh pan jong nga, la ha ka liang ka dur, ne, ha ka liang ka jingkhlain. Ynda ngan leit shong suwari ia u sha Nongbah bad i um Pait, ngan sa iathong bad u nongri kulai u Syiem, kata, lada u nud. Ngan tang shu jop, ngan leit ai sngewbha ia kaba ngan pom baroh ha ito i thei die pylleng kulai!" U tang shu kut ka kren marwei ia kine ki ktien,

u Don Putit u ryngkoh jrum bad u shong kulai bhek halor ka ingdong u Lakhyrwang, u bat lakam trait na u ryndang jong u, u sympat ia ki krung jong u da la ki khohwah, bad u kyang, "*Shakihia, shakihia, sha ïing ka mei! Shakihia, shakihia, sha ïing ka mei!*"

Uta u Lakhyrwang, ba u la kyndit than eh, ha ka jaka ba un lynthaw ia u Don Putit bad khawai ia u da kaba suk, u suh shisha pynban thiaw shapoh khlaw kum u kulai iamareh thong u Syiem Symphup. Um shym poi pyrkhat mynno mynno ba u briew uba khlem bor u shlan ban wan iatynjuh bor bad u, uba ñiew ia lade ba u dei uta u rang khadar bor, u syiem uba synshar ia ki mrad kiba khlain bad rit bor ha ka pyrthei. Pynban uta ujuh u briew, uba u shait khein bein bad ñiew poh ia ka bor bad ka jingkhlain jong u, kyndit mynta u wan shong poh jait halor ka ingdong jong u kaba u khein kyntang eh. "*Shakihia,*" u ioh sngew ia u Don Putit ba u kyang u kyrhuh kum u suidtynjang uba thmu ban pyntieng ia kiba leit ba wan, "*shakihia, sha ïing ka mei!*" U Lakhyrwang um sngewthuh shuh la ma u u dei u khla ne u kulai; lada u dei u khla, kumno ka lah ban long ba u briew u nud ban wan shong kulai ia u; lada u dei u kulai pat, balei ba u kyrhuh kum u khla haba u mareh kum u kulai. "*Shakihia, shakihia, sha ïing ka mei!*" la kyang biang u Don Putit, u da sympat artat sbak shi sbak ia ki krung u khla da la ki khohwah. U Lakhyrwang mynta u la ngeit ba u dei shisha u kulai; kumta um banse shuh ban pyrshang mareh

saw kjat noh kum u kulai, bad teng teng u pyrshang de ban pah kulai *kia-hia-hia* da ka sur khla.

Ki mrad baroh kiba iohi ia u Lakhyrwang ba u her iap kum uba lamwir bad ba u kit ia u briew uba leh kariwan halor ka ingdong jong u, bad uba kyang *shakihia* kat lah kat iai, ki ngeit ba ka dei ka dak ba ka pyrthei ka la jan wai. Kumta baroh ki iaher iap sha la ki lad ki lad ban lait na ka jingiohi u Don Putit uba, ki tharai, la dei u nongpynjot ia ki kynja mrad baroh ha ka pyrthei.

U Don Putit u ryngkoh halor ka ingdong u Lakhyrwang ha ka por ba ki kjat sngi kim ai jingsyaid shuh. Naduh kata ka por haduh ban da kem iong rein, uta u Lakhyrwang u mareh lyngba ia ka khlaw kaba dap da ki dieng kiba jrong bad kiba rben sla, ha kaba shong ki mrad kiba heh kum u hati, u mynthna, u dngiem, u niangkwang, bad u sier. Ha lyndet kata ka lawbah, ka don kawei ka pyntha kaba iar, kaba dap da u phlang u prut, bad ki lawbniap. Ym don miet ym don synñia katba u Lakhyrwang u her iap sharum sharum, shaneng shaneng. lyngba kata ka madan phlang, u pynher krad ia ka skei, ia u bthong, bad ia u shynreh, kiba shong hangta. Haba u Don Putit u sngewthuh ba u khla um lah mareh bha ba u la thait, u sympat biang bad sbiak bad sbiak ia ki krung jong u da la ki khohwah, bad u kyang katba don la ka bor, "*Shakihia, shakihia, sha ïing ka mei!*" Uta u khla u tang shu ioh sngew ia ka ktien *shakihia* ba ka mih na ka tyngam u Don Putit, u sngew la kumba ka dei ka dawai kaba ai bor ai mynsiem

biang, bad kumta bran un her sha khmat kum u bym sngewthuh shuh ia ka thait ia ka jrem. Kumne kein u Don Putit bad u Lakhyrwang ki iamareh thong shi miet shi miet haduh ban da mih ka sngi phlait.

U Lakhyrwang um pat ju mlien her iap shiia-iashai khlem ioh shong thait, bad u sngewthuh ba u la tlot bad la sliang ka bym lah ong shuh. Kumta, ka tang shu mih ka sngi ha kata ka step, u kit ia u Don Putit sha kawei ka wah. U Don Putit ruh u la thait; bad, wat ha kaba nyngkong um shym pyrkhat ei ei shaphang ka bam, u sngewthuh ba u la thngan de. U ryndang jong u, namar ba u la tyrkhong, um lah shuh ban kyang bha '*Shakihia*,' bad u sngewthuh ruh ba, lada kata ka shong kulai kan neh slem kumta, ha kano ma ka khyllipmat un hap bad kyllon iap ler ha khyndew. Ka sopti ka patlun jong u ki la kad lut, ka khmat bad ka met jong u ruh ki la mong bad mih snam. Ynda ki iapoi harud ka wah, u Lakhyrwang u kyllon kram, bad ha kajuh ka por, u Don Putit ruh u iap ler ryngkat jlang.

Hadien shi kyntien kwai ne, u Lakhyrwang u kyndit. Joit u ieng haba u iohi ia u briew uba ioh thiah jar jar hajan jong u, halor uwei u maw-siang uba harud um. Ha kata ka por ruh, u iohi sa khatwei tylli ki khla kiba kum ma u ba ki iatur suki suki sha u mawsiang ha uba ioh thiah u Don Putit. U Lakhyrwang u khot ia ki, bad u iathuh ha ki mian mian kumno uta u briew uba rit bad uba khlem bor, u la pynjah burom ia u ha khmat ki laiphew mrad.

"Mynta kumne te u dei ban iap," la ong u Lakhyrwang, "bad kane ka dei ka kabu ba nga lah ban pynhiar kput ia u katba u dang ioh thiah." Kumta u tur kham hajan, u pyndem la ka khlieh bad u pynieng la u tdong, bad u mut sa ban rynsied pum halor ka met u Don Putit bad ban pynjah mynsiem syndon ia u, haba, ha kata ka khyllipmat, u iohi liak ia ki lai tylli ki kpu ba u Don Putit u kieng ha la u ryndang. U Lakhyrwang u sahngeh khek, u phai dien sha la ki para lok, bad u ong, "U briew u dei u bym don bor; ngi tip bha ia kata baroh. Shi kawang ngin ai da la ka kti dap ksah, ka khlieh jong u baroh kawei kan pait pharia, bad ka jabieng jong u, la ka stad bad proh katno katno, kan tuid lehnohei ha khyndew. Hynrei ngi tip ruh ba une u briew uba khlem bor, u don ki buit kiba khyllah khyllah kiba pynlong ia u u nongjop pyrthei, bad kiba pynlah ia u ban synshar bad leh mon ia ka khlaw ka btap ha kaba ngi shong. Une u kpu ba u kieng ha la u ryndang, lehse, u dei u kynbat uba ai bor ai mynsiem ia u, bad uba pynlong ia u ban leh jop halor jong nga. Nga tharai kan bha ba ngin iabam lang ia une u kpu khnang ba ngin ioh ka bor bad ka buit ka ban palat khadar shah ia kaba une u briew u la pynpaw."

Kita ki khla kiba iadon lang hangta harud wah ki iamynjur baroh ia ka jingai buit u Lakhyrwang. Ki ong ba dei ban iabam kloi kloi ia uta u kpu ioh u lap ba kyndit uta u briew. Kumta u Lakhyrwang u pra ia u kyrwoh thri na u ryndang u Don Putit, u shim ia kita ki lai tylli ki kpu—

ki 'pu sohliang kiba la pynbuh lem ki lai ngut shipara ki puri blei—bad u phiah saw liang ia uwei uwei ban pynlong khadar bynta kiba iaryngkat. Baroh khadar tylli kita ki khla ki iashim la ka bynta bynta, bad ki iabam khlem pynsah shi saphit ruh, ki shu iapeit para ma ki kum kiba ap kyrmen ia kata ka bor phylla kaba kin ioh na kaba bam ia uta u kpu; hynrei tang hapoh katto katne khyllipmat, ki shoh samthiah pynban ngai lyngai, bad ki kyllon pding halor u mawsiang wah.

Ynda u Don Putit u la kyndit, u lyngngoh ka bym lah ong shuh ban iohi khadar tylli ki lakhyrwang ba ki thiah phew lyter hajan jong u. U kyrjiaw bunsien ia la ki khmat ban pynshisha ba um shym la iohi bakla. "Ki khla khyllah sngi aiu kiba kum kine kiba wan thiah thait hajan u briew?" la thnom u Don Putit. U khie suki jai ba u sheptieng ioh u kum pynkyndit ia ki. Hynrei haba u peit kham bniah pat, u iohi ba u tmaiñ jong ki um khih satia. "Kane te nga la poi sha ka ri ki nongai jadu," u ong. "Kine ki khla ki thiah kum kiba iap. Nga dei u khun i mei, u bym pat ju iohi khla iap mynno mynno; hynrei tharai ngan nym bakla lada ngan ong ba u mrad uba la iap u sei shabar ia la u thyllieij, bad, h'oid shisha, u thyllieij jong kine ki khla, baroh khadar tylli, u la jngem sep sep kum ka sngab dohkha kaba la jan iwtung. Eh-h, ka khlam ka ngoh aiu kein kaba wan shoh iap kyndit ia kine ki rang khadar bor katba nga dang ioh thiah! Ym don snam ym don jingmong satia ki ban pynpaw ba kin iadait iashrut para

ma ki haduh ba kin da iaiap. Haw shuh ngan kyrsiew ia ki da ka sur rangiaw!" U tang shu kut ka kren bad ka ai nia marwei kumta, u ieng joit, bad u kyang kyndit, "*Shakihia*!" Kita ki khla kim khih kim ksar, bad u Don Putit u sngewthuh ba ki la iap shisha.

U Don Putit u la dumbuit ngaiñ; um tip u don haei, bad um nang pyrkhat kumno yn leh. "Nga la poi ha ka khim khait," u kren biang kham jam. "Kata ka kpoh ka la pan ja; hynrei naei kein ngan ioh ja haba nga don sha jngai na ïing i mei? Lada ym don lad da kumwei pat, sa ba yn hap bam im da ka doh khla. Hynrei katba nga dang sngewthuh ba nga dei u briew, kata, u khun i mei jong nga, da lei lei ngan ym im kum u mrad uba bam im ia ka doh mrad. Ehe, shuh ngan da leit dih um shuwa na kane ka wah; kane ka khim ha kaba nga don, lehse, kan sa pyni lad pyni lynti ka ban lam sha ka ïing shet ja u para briew."

U Don Putit u dih ia ki um sngur jong kata ka wah haduh ba un da jah sliang, u bta ia la ka khmat, bad u sait u pynkhuid ia ki jingmong baroh ha ka met jong u. U peit shaneng sharum kata ka wah, bad kham haneng khyndiat na ka jaka ba u don, u iohi ba don ka lynti ba ju iaid briew kaba kut noh tang harud kata ka wah. "Hum!" u ong. "Ka shnong ba shong briew ka dei ban don hajan." U pyrkhat ban iaid na kata ka lynti kat shaba ka lam, haba kyndit kyndit u pynrit ia la ki khmat kum u briew uba iohi ia ka jingshai kaba kdew ia ka lynti kaba thymmai. U ieng joit, u thom bad u pynngat

ia u kdait u lynnai baroh uba ieng harud wah hajan kita ki khla, u byrthen u byrsit marwei marwei kum u hati khlaw haba u beh briew.

Ynda u la i hun kumno u kdait u lynnai, u prut u tyra, ki la lko bad kyllon harud kata ka wah, u Don Putit u sait u sum biang sa shisien. "Nga ithuh ba i um Paitbunsien i tharai ba nga la bieit puri," u ong; "kumta teng khat nga dei ban pynpaw ba ka jabieng jongnga ruh kala lamwir puri. Hynrei shano sha i um i don kumto?" u kylli lyngngoh ia lade. "Lada ngam bakla, nga leit thied kulai bad i hynnin ka sngi na Iewthymmai! Hynrei shaei kein i jah, bad kumno nga poi marwei sha kane ka muluk ka jaka u nongwei, ban iathiah ban iakdup ryngkat bad ki khla kiba la iap? Ehe, kumno kumta! U Nongbuh U Nongpynlong Un ri Un da ia i um haduh ba ngan iakynduh biang ia i ha kawei ka sngi. Ia mynta, ka dei ia nga ban iaid na kane ka lynti haduh ba ngan da poi sha shnong ki briew."

Ynda u la iaid kumba shi kawang maw ne na kata ka wah, u ioh sngew ia ki briew ba ki iakren bad ba ki iawan shaphang jong u. Ynda ki la kham hajan, u sngewthuh na ka sur jong ki ba ki dei ki kynthei. Namar ba u long uba kham lehraiñ ban peit ia ka khmat ki kynthei, khamtam haba ki dang samla, u leh mynleh wad phlang wad kynbat harud lynti, bad ha kata ka por, ki wan mih lai ngut ki theisamla kiba bhabriew shibun, kiba rah la ki jaiñ song jaiñ song ban leit sum sha wah. Uwei u rangbah u bud nadien jong ki, u da rah ia u sum uba nep

ha la ka kti. Haba ki iohi ia u Don Putit, ki ieng noh khek. Uta u rangbah u tur hajan, bad u kylli u dei uei, bad u wan leh aiu hangta.

"Phi iohi, Bah, ba ki jaiñ jong nga baroh ki la kad lut," la jubab u Don Putit; "phi iohi ruh ba ka met jong nga baroh kawei ka la mong bad la mih snam. Ngam tip bad ngam sngewthuh kumno nga wan poi sha kane ka jaka jong phi; hynrei kane kawei nga tip, bad kata ka long, ba ka met jong nga ka mong ka jot katne namar hangthie ha wah don khadar tylli ki Lakhyrwang kiba la jah mynsiem!"

Uta u briew bad kita ki theisamla ki shu iapeit seh para ma ki. Ki ktien ba u Don Putit u kren ki ju mih na ki briew kiba shiteng jabieng; kim lah ngeit ba u briew tang marwei u shlan ban iakynrup bad khadar tylli ki khla, haba uba khlain tam ha ka hima u Syiem Kumar Singh un kylla matlieh u tang shu ioh sngew ia ka sur u khla uba kyrhuh sngewbha. Shuh shuh, u khla un nym ialeh bad u briew lymda u thmu ban pyniap ia u, bad da lei lei kam long kaba lah ba khadar tylli ki khla kin liem ha ka ksangti u briew u bym i don bor ban rah wat tang ia kawei ka stieh ruh. Hynrei kaba pynlyngngoh pat ia ki ka long ba ka khmat bad ka kup ka riam u Don Putit ki pynshisha ia ki ktien ba u kren, bad na ka khmat jong u, um i dei satia u briew uba thok ne uba shiteng jabieng. Te, namar ba uta u rangbah um nang shuh ban kren kumno kumno, kawei na kita ki kynthei ka wan kham ha khmat, bad ka ong, "Te phi leh aiu ka, hangne harud lynti, phi dem phi peit

sha khyndew, bad phi leh bun kam kum u nongshohnoh uba ap briew?"

"Wa, ko Kong," la jubab u Don Putit; "nga wan shisha na ka ïing kaba duk kaba khunswet, nga dei u khun ka rangli ka juki, ka kup shiliang ka sem shiliang, hynrei mynno mynno ruh ngam ju mlien ban thok ban shukor iano iano, bad ngam ju phohsniew ruh mynno mynno ba ngan rah ia la ka kti, ban pynmong ban pynmih snam ia la u para briew, khamtam ia ka kynthei ka khynnah kaba tlot bad duna bor. Kum uta u dei u nongai ksuid bad u nongpyniap briew, uba dei ban shah khi lai nuid bad shah beh shnong sha ba sep ka sngi, sha ba ngen u bnai. Phi iohi ba nga wad kynbat ban tah ia kine ki jingmong kiba la pyntyrha ka bym lah ong shuh ia ka met jong nga."

"Ngi ngeit phi kren ia kaba shisha," la ong kata ka samla. "To nang kheit kein ia uta u kynbat uba phi donkam; ngi ngin leit sum shuwa jang jang hangthie ha wah, bad ynda ngin wan phai, ngin sa ialeit lang sha shnong."

"Nyngkong eh nga iakynduh lai ngut shipara ki puri blei," la ong u Don Putit, ynda kita ki kynthei ki la hiar shaphang wah, "bad mynta pat nga iashem sa lai ngut shipara ki puri briew. Shipara! Hato kito lai ngut ki dei shisha shipara? Tip kein. Ito i thei bhabriew iba kren ia nga myntan im i iasyriem satia ka dur bad kito ar ngut kiwei pat. Bad balei te ba yn da wan synran ia ki da u rangbah briew? Ha leh kato kaba kren ia nga ka dei pynban ka pyrsa u Syiem? Wow briew! Da kum nga u khun ka nongbylla

sngi mynnor, ngan iabun ktien seh mo bad ka samla briew kaba lah ban long, ha kawei ka sngi, ka Syiem Sad jong ka hima?" U trud la ka khlieh kum uba pyrkhat yn jubab kumno ia kata ka jingkylli, bad u klet noh artat ia ka sat ka tyrha ka met, bad ia ka thngan ka tlot kaba lap ia u.

Hamar kata ka por, u ioh sngew ia u ryndang kynthei bad ia ka tyngam rangbah ba ki kyang kliang liang liang ha wah. U Don Putit u ngeit ba baroh saw ngut ki la iohi ia ki khadar tylli ki khla kiba thiah iap halor u mawsiang. U ngeit ruh ba ka tieng ka la lap ia ki, bad sa tang katno kin sa wan her iap sha shnong. Shisha pleng, mar kumta u iohi ia u rangbah uba rah la u sum ba u her iap shaphang shnong kumba her u kulai iamareh thong, teng teng u phai dien ban peit la u khla u la jan lap ne em ia u. Hadien jong u ki mareh ar ngut ki theisamla, ki khmat jong ki imat la kum ba kin mih shabar ba ki la tieng than shaba palat, ki iam bad ki kyang kat lah kat iai, "Rap lem, waw, rap lem!" Baroh lai ngut kim iohi satia ia u Don Putit ba u ieng ha kajuh ka jaka ba ki lap nyngkong ia u, bad ba u peit sha ki da ka khmat kaba i thamula.

"Isynei shi rukom ia u shynrang briew uba klet noh ia ka jingshlur ba u don," la kynthoh u Don Putit, u kyrngah artat ia la ka khlieh. Ha kata ka khyllipmat, u kynmaw khlek ba u iohi tang ar ngut ki kynthei kiba phet iap sha shnong, bad kato kaba kren ia u hynne kam dei kawei na ki. Bran u mareh sha wah katba don la ka bor ban leit peit ka la jia aiu ia ka. U

lap ia ka ba ka kyllon iap ler halor ki maw kiba harud um, ka khlieh jong ka ka ngam shapoh um haduh ryndang, bad ki jaiñ ki sopti ba ka phong ki la jhieh lut rymphot. U ring ia ka sha ryngkew, u shim ia ka na ka tyrpeng bad u pynkhih ia ka, u thab de bad phak bad phak na ki ngab jong ka, hynrei kyrwap kata ka theisamla ka pynnoh ia la ka khlieh kum kaba la dkut mynsiem. "Ka apot sep sngi aiu kaba kum kane ba wan jia wan lap ha nga!" la thnom u Don Putit. "U samla briew toi u ju kdup ia ka samla briew kaba im, kaba ring mynsiem, kaba kren haba u kren, bad kaba rkhie haba u biria; nga pat, ka nusip aiu kane nga ioh ba ngan bat ia ka met iap ka theisamla kaba ngam ju ithuh mynno mynno! Ehe, kumno kumta! Lada ine i Kong i jah mynsiem ba i kum nguid um, dang don ka lad ban pynim pat ia i. I mei i shait ong ban pynim biang ia u briew uba la iap jyllop dei ban pynieng ia u da khongpong; hynrei kumno kein ngan pynieng ia ine i Kong da khongpong haba nga dei u samla briew? Wow briew! Ym banse shuh ban khaprip ia la ki khmat, bad ban bret sha kyndong ia ka raiñ ka rem baroh."

Kumta u Don Putit u shim ia kata ka briew, u pynieng khongpong ia ka, u bat skhem skhak ia ka na ka syngkai jong ka, bad u pynsnoh ia ki kjat jong ka ha ka ryndang jong u. Mar kumta hi, ka um ka mih phlok lok lok na ka shyntur jong ka. Haba u iohi ba ka um kam mih shuh, bad namar ba u la thait la sakhrai ka bym lah ong shuh, u pynthiah ia ka halor u mawsiang, u syrpai

syrpud ia ki kti ki kjat jong ka, bad teng teng u plied ia ki khmat jong ka, hynrei kam shym pynhiar mynsiem satia. "Kane te," u ong, "dei ban khem sa na ka ingdong!" U pynkylla pyllup ia ka, u buh ia la ki sla kti harum tyrpeng jong ka, u ong artat, "*Sha-ki-hia, hia, hia*!" haba u ban da la ki sla kti, bad "*Hia-ki-sha, sha, sha*!" haba u pynkiew suki ia ki. Kumne u leh kumba katto katne por, hynrei ym imat ba kata ka rukom khem ka lah ban pyntied pat ia u klong snam jong ka. "Don sa tang kawei ka buit, kumba ong i mei," la khñium u Don Putit, "bad kata ka long ban pyrsad mynsiem ia ka na ka shyntur. Hynrei kumno nga u khun jaipdeh u khun tamsneng, uba im tang ha ka shang makia ia ka shnong ka thaw mynnor, nga nud ban pyndei ia la ki rmiang shyntur ha kine ki rmiang shyntur kiba wan dur jong ine i Kong? Hato ka pyrthei kan nym kren poh jait bad thad rong ia ka kyrteng jong nga ha khmat u Syiem Symphup hi? Ehe, kumno kumta! Hangno don ka jingjah burom ha kaba pynim pat ia ka khun ne ka pyrsa u Syiem!" Kumta u buh ia la ka shyntur ha ka shyntur jong ka, u ring ring, u pyrsad pyrsad, haduh ba u iohi ba ka la pynhiar mynsiem biang. U kmen ka bym lah ong shuh, bad u ong, "Mynba i Duh Maili i pyndei ia la ki rmiang shyntur ha ka shyllangmat jong nga, nga kyllon bad nga iap ler; hynrei haba nga buh pat ia la ka shyntur ha ki rmiang shyntur ine i Kong iba jah mynsiem shiphang, i khie bad i im pat!" U shim ia ka jaiñ tawlia ba ka buh halor u maw, u ñiad ia ka khmut ka

khmat, ia ki kti ki kjat jong ka, bad u syrpai stet ia ki kti jong ka khnang ba kan iaid beit ka snam. Haba u la ithuh ba ka la jan kyndit bynriew, u leit shong noh ha uwei u maw uba don ha trai kjat jong ka.

Ynda kata ka samla ka plied pat ia la ki khmat, ka iohi nyngkong eh ia u Don Putit uba shong hajan jong ka, bad uba peit sha ka da ka khmat kaba lehraiñ la kum uba la leh ia kaei kaei ka bym dei eh. Ka khie joit, bad da ka sur bitar ka ong, "Phi wan shong khlem raiñ aiu hangne haba sum ba sleh ka kynthei briew?" Hynrei shuwa ba u Don Putit un jubab, kumno re kumno ka kum phai liak sha u mawsiang ha uba don khadar tylli ki lakhyrwang. "Hani!" ka ud ha ka sur kum ka ban iap ler biang, bad khlem tip lehraiñ shuh ka leit rieh ha ka krung kamon u Don Putit. "Wat tieng," u ong; "kin nym khie shuh, namar ba ki la iap."

Haba ka sngewthuh ba ym don daw shuh ban sheptieng ia kita ki khla, kata ka samla ka phai sha u Don Putit, bad ka ithuh ba u dei ujuh u briew uba ka iakynduh ha lynti, bad uba iathuh ha ka kumno u jot ki jaiñ u mong ka met namar khadar tylli ki khla kiba iap hangta ha wah. Kam kynmaw bha la u ong ne em ba u ialeh thma bad ki. La kumno kumno, ka iohi ha kata ka por ia ka khmat jong u ka bym imat tip kumno ban thok ne ban lamler. U Don Putit u lynga u pisa bad u saw kyndit ki ngab ban shem ba ka samla briew kaba sum marwei ha wah ka peit shin ia u, bad ka bishar de ia u da ki khmat kiba phyrnai kum ki khlur, bad kiba

iohi lut, imat, ia ka dohnud jong u hi. Kumta u ong, "Nga lap ba phi la iap jyllop. bad nga la leh ia ki kam khlem raiñ tang ban pynim pat ia phi. Phin map kein, Kong, ia ka jingkhlem akor jong nga."

Kata ka samla ka sngewthuh, bad ka ngeit ruh, ba lada ym dei ba u Don Putit u leit don hangta. kan jin da la iap jyllop shisha shisha, bad yn ym don shuh uba lah ban pynim pat ia ka. Kumta ka shu ong, "I pa jong nga dei u Syiem Kumar Singh, iba synshar ia ka hima Nongrim; nga dei ka khun marwei jong i, bad ki khot ia nga ka Sainsimai." Ka sngap jar kumba saw ne san khyllipmat, bad ka ong biang, "Phi la wan khring ia nga na ka ri ka jingiap hi. Dei ma nga kaba kit ram ha phi, bad ngam tharai ngan lah ban siew kylliang ei ei ia phi namar ki kam kiba bha ba phi la leh na ka bynta jong nga. Phin sngewbha ban iathuh phi dei uei?"

"Nga dei tang u nongkyndong u bym tip briew tip akor," la jubab u Don Putit. "La kha ia nga ha Nongdeng, ha ka hima Nongbah, bad ki khot ia nga u Don Putit."

Ka Sainsimai ka ieng joit kum kaba ioh sngew ia ka kyrteng kaba sngew thiang tam ha ka pyrthei. "U Don Putit?" ka kylli kum kaba dang artatien ia la ki shkor ba ki ioh sngew ia kaei kaei kaba kam shym la khmih lynti. "Phi dei uta u briew uba tei ïing dulan ia la ka kmie kaba ju leit bylla bai sngi?"

U Don Putit u ieng noh na u maw ba u shong, u peit sha ki thwei jong kata ka wah, bad

u ong, "H'oid, nga dei u Don Putit. Nga tharai ka kham bha ba phin pynkloi ka sum ka sleh, ioh ki lap ba wan wad ia phi."

Ka Sainsimai ka rkhie ka kynkiak da kaba sngewbha. "Phi dei uba nang ban biria dei por," ka ong. "Khie leit ap ia nga hangtei haneng lynti, bad wat shah iano iano ban wan sha wah."

"Ka pyrthei khyllah sngi aiu kaba kat kane ba ma nga u khun ka nongbylla sngi ngan iakynkik kynkiak bad ngan iabiria bad ka khun samla u Syiem ha ka por ba ka dang sum!" la thnom u Don Putit, katba u ap ia ka khun u Syiem Kumar Singh. "Kumno kein ba nga lait thyllieij ban kren khlem keh keh khlem lehraiñ ha khmat jong ka kum uba la iaim iasan ryngkat, bad kum uba la ialeh kai lang bad ka, naduh ba ka dang par ha shylliah? Ehe, kumno kumta! Kine ki shipai ki swar u Syiem ki la wan; kumno kein ngan lah ban tem ban khang ia une u phud u pyrton uba bun katne katne ban leit hiar shathie sha wah?"

Jrain rain rain ki shipai u Syiem Kumar Singh ki wan mih ha ka jingialam u Pyrthew, u Rangbah duh ka kynhun shipai jong ka hima Nongrim. U Syiem Kumar Singh ruh u wan ryngkat bad ki, u shong ha ka kali ba la ring da ki ar tylli ki kulai iong, bad ka khmat jong u ka kup ia ka dur ka jingsngewsih kaba uno uno u kpa uba la duh ia la ka khun u lah ban sngewthuh. U Don Putit u ieng ha pdeng ka lynti, u rah ia ka kti kamon, bad u ong, "Ka khun u Syiem ka dang sum ha wah; ka long kaba sang

ba u shynrang briew un leit peit ia ka haba ka dang lyngkhuit!"

U Pyrthew u tur ha khmat, u sei ia la ka waitlam, bad u ong, "Kynriah, ioh nga ai shi wait bhat!"

U Don Putit u peit klew sha u Pyrthew khlem da ieng tang uwei u ñiuhkhlieh ruh. "Nga ong ka khun u Syiem ka dang sum, bad ka la hukum ia nga ban nym shah iano iano ban leit hiar shathie sha wah," la ong biang u Don Putit.

U Pyrthew u kiew snam ki shkor haiñ. Kata kam dei ka por ba un iabun ktien ne iabiria bad u briew uba kup ia ka riam u nongkhrong. U rah ia la ka waitlam, ban pyntieng pynkiuh ia u Don Putit, uba shu ieng kneng ha lynti, bad u bym i pyrwa ei ei wat la u Rangbah Shipai u Syiem un pynhap ia la ka waitlam ha ka ryndang jong u. U Syiem Kumar Singh u iohi ia ka jingbitar u Rangbah Shipai jong u, bad u iohi ruh ia uta u samla uba kren shaphang ka khun jong u. "Une u samla um don tiar," la ong u Syiem.

"Hooid, Paiem," la jubab u Pyrthew, bad u thep noh ia ka waitlam ha ka sop jong ka.

"Samla," la ong u Syiem ia u Don Putit, "phi tip shisha ka la jia kumno ia ka khun jong nga?"

"Hooid, Syiem," la jubab u Don Putit, u da dem da nguh ha khmat u Syiem. "Ka khun jong phi ka dang sum ha wah."

U Syiem Kumar Singh um hun satia ia kata ka jubab; um shym kylli shuh ia u, bad u shu shong shaniah biang halor ka kali, ka khmat

jong u kam shym phai shuh sha ka diang ne sha ka mon, hynrei ka dap da ki jingpyrkhat khuslai katba u peit sha khmat kum u bym iohi iano iano. U Pyrthew u ithuh ia ki jingpyrkhat u Syiem, bad u ong ba katba nang pynslem ban leit wad ia ka Sainsimai, katta kan nang shitom ban lap ia ka. Kumta khlem da ap shuh ia ka hukum u Syiem, u sei biang ia la ka waitlam, bad u ong ia u Don Putit, "Kynriah sharud, ne, kumba nga long u Rangbah Shipai u Syiem, ngan khrai khlem isynei ia kato ka khlieh jong me!" Ha kata kajuh ka por, ki ioh sngew ia ka Sainsimai ba ka pyrta na wah, "Ko Bah Don, nga la dep; sngewbha wan rah lem kine ki jaiñ!" U Syiem Kumar Singh u pynjrong ia la u ryndang kum ban sngap bha la ka dei shisha ne em ka sur ka khun jong u; u Pyrthew u shu peit kum u bieit na u Don Putit sha u Syiem, bad ki shipai pat ki shu iapeit seh para ma ki. U Don Putit u phai sha u Pyrthew, bad u ong, "Phi sngewthuh ba ngam shym kren ia kaba lamler." U nguh ia u Syiem, bad u leit de soit sha wah khlem da kyrtiang dien shisien ruh em.

Shuwa ba u Syiem Kumar Singh ne u Pyrthew ki lah ban kren ei ei pat, ki iohi ia ka Sainsimai ba ka wan sha ki, ka rkhie sammut da ka khmat kaba i thamula, katba u Don Putit u bud nadien jong ka, bad u rah ia ki sopti jong ka kiba dang jhieh. "Balei Pa phi wan ialam ia u shipai u swar katne katne, i la kum ba phin leit hiar thma ia u nongshun?" ka kylli ia u Syiem, kam lah ruh khlem da kynkik kynkiak sngewbha kum kaba shah ktik na ka pohtit.

U Syiem Kumar Singh u kmen ka bym lah ong shuh ban shem ba ka khun jong u ka dang im, bad ba ka shait ka khlain kumjuh, bad ba kam shym pat iap kumba la iathuh ha u da u nongrah sum jong u. "Uto u khun ka khawpud u wan rah khubor ba phi la shah patar ha ki lakhyrwang," la ong u Syiem. "Ngan phah ia u sha ka Dewlynnong ki Shrieh lada u nud ban thok ban lamler ha khmat jong nga."

Sa shisien pat ka Sainsimai kam lah khlem da rkhie sngewbha ha khmat u Syiem bad ki shipai jong u. Ka khubor ba ki lakhyrwang ki la patar ia ka, haba ha ka jingshisha u Don Putit u syrpai syrpud ia ka met jong ka, ka ktik da shisha ia ka jingsngew samla jong ka, ba kam banse ban rkhie kumta khnang ba kan kham duna ka jingsaw kyrang ki ngab jong ka. "Ki lakhyrwang?" ka jubab. "Pa Kynrad, hukum ia ki shipai jong phi ban leit jngoh ia ki khadar tylli ki lakhyrwang ba i Bah Don i la pynliem hangthie ha wah, bad lada kim khaweit, ong ba kin wan bah de ia ki sha Nongrim." Ka phai sha ka jaka ba ieng u Don Putit, bad ka ong, "Ine kein Pa ita i Bah Don, iba ialeh thma khlem tiar bad khadar tylli ki lakhyrwang, kiba thiah iap lyter mynta hangthie ha wah. I la sei ruh ia nga na thwei, haba nga la iap jyllop, bad i la pynim pat ia nga."

U Syiem Kumar Singh u bishar ia ka dur u Don Putit uba shu peit, namar ba u lehraiñ, sha ki jaiñ jhieh ba u bat ha la ka kti. Ka sopti kaba la kad lut ka pynpaw ia ki jingmong kiba bun ha ka met jong u. U Syiem u hiar na ka

kali ba u shong, u shim ia ka kti kamon u Don Putit, bad u ong, "Phi dei uta uba ki tymmen ki ong u Rangdajied, uba kloi ban pha ia la ka jingim na ka bynta ki para briew. Phi don ei ei ban ong?"

"Syiem Kynrad," la jubab u Don Putit ha ka sur kaba tlot, "nga kwah ban tip kumba katno sngi lynti ka Nongbah u Syiem Symphup ka jngai nangne." U tang shu lah ong ia kine ki ktien, u baiong kyndit ka khlieh ngit lyngit, ka met jong u ka jem wep kyrwep, bad u kyllon pding ha ki kjat ka Sainsimai.

"Bah Don, Bah Don!" ka Sainsimai ka kyang da ka jingkyndit haba ka iohi ia u Don Putit ba u kyllon da pyllup ha khyndew. U Pyrthew, uba la sngewthuh mynta ba u Don Putit um dei u nongkhrong ne uba bieit, u shim pynkloi ia u, bad u kyrshan ia u ha la ka kti. "Syiem," u ong, "une u samla u iap ler ba u la thait la tlot palat." U Syiem Kumar Singh u hukum ban buh ia u halor ka kali jong u. Saw ngut ki shipai ki rah ia u bad ki pynshong ia u ha pdeng u Syiem bad ka khun jong u, kaba bat skhem ia u ba un nym kyllon.

"Rangbah Pyrthew," la ong u Syiem, "ialam shi spah ngut ki shipai shathie sha wah, bad khmih ba kin wan bah krong ia ki khadar tylli ki lakhyrwang sha Nongrim. Set along ia uto u khun ka khawpud uba ieh noh marwei ia ka khun jong nga ha wah, bad uba pynjah burom ia ka nam bad ka jingshlur ki shipai jong nga. U dei ruh ban wan hajir ha khmat ka khet bishar lashai ban ioh sngew ia ka rai ka Dorbar."

Ynda janmiet ha kata ka sngi, u Don Putit u plied ia la ki khmat. U shem ia lade ba u thiah halor kawei ka palong kaba don ha ka kamra kaba heh, kaba khuid, bad kaba shai, bad ha kaba don shibun ki jingbuh jingsat kiba itynnat, bad kiba pynphuh ia ka kamra. U phong ka sopti thymmai kaba ni, kaba syaid, bad kaba pynsmieij sngewtynnat ia ka met jong u. U shem ba la don uba tah ia ki jingmong jong u baroh da u kynbat uba pynjah ia ka jingtyrha jong ki. U lyngngoh ngaiñ. "Imat nga don ha ïing u Syiem Kumar Singh mo!" u thnom weïbriew. "Lada kumta, tharai i Kong Mai in sa wan jngoh ia nga shibit."

Kum ban pynurlong ia kita ki ktien ba u kren, ka Sainsimai ka wan rung ha kata ka kamra, ka iaid kynjing mian mian kum kaba tieng ioh kan kum pynkyndit ia u. Ka tang shu iohi ba u la peit pat, ka rkhie da kaba kmen, bad ka kylli ia u kumno u sngew.

"Ngam sngew lei lei shuh," la ong u Don Putit. "Hynrei phin sngewbha ban iathuh mano ba la pynpli jaiñ lem ia nga, bad mano ruh ba la pyntah lem ia kine ki jingmong jong nga?"

Ka Sainsimai ka shu rkhie kynkiak sngewbha katba u Don Putit pat u nang pynran ia la ka shyllangmat. "Phi tharai ngan shah seh mo ia uno uno u briew ba un ktah ia ka met jong phi?" ka ong. Hynrei haba ka iohi ba u kulmar jingmut, bad u pyrkhat jylliew pynban, ka kren noh ha kawei pat ka sur, "Nga la iathuh lut ha i Pa ia kaba phi la leh baroh, bad ngam pat ju iohi mynno mynno ba in phuhmut bad ba in kren sarong kum mynta ka sngi. Phin sa bishar

hi i long i sngew kumno, namar ita nga sngewthuh i la wan."

U Syiem Kumar Singh u wan rung hapoh kamra ha kata ka por. "Ahem!" u ong. "Kumno phi sngew?" bad u wan shong artat halor ka palong ba u thiah u Don Putit. "Em, em! Wat sngew wit ne sngew lehraiñ," la ong u Syiem. haba u ithuh ba u Don Putit u kulmar ka jingmut, bad um nang kumno ban kren ne kumno ban leh. "Kane ka dei ka ïing jong nga, bad kumta phi dei ban khein ia ka kum la ka jong ka ïing. Ka Sainsimai hangne ka dei ka khun jong nga, bad kumta phi dei ban peit sha ka kum la ka jong ka para ba phi ieit eh." U shim ia ki kti u Don Putit, bad u ong, "Ngam don khun shynrang satia, bad katno nga thrang ban ioh u khun uba kum ma phi!" Ka Sainsimai ka phuh kum u Tiewkulab ka Aiom Pyrem haba ka ioh sngew ia kita ki ktien u kpa jong ka. Nangta, ha kawei pat ka sur kaba pynpaw ba u don ka mynsiem leh sngewbha, u ong biang, "Nga tip ba phi la thngan, hynrei ngin iapyrkhat shuwa shaphang ka riam: u dorji u kwah ban iohi ia ka met jong phi."

U dorji u rung sha ka kamra thiah u Don Putit; u thnum marwei marwei haba u thew ia ki kti. ia ka shadem, ia ka syngkai, ia u ryndang, bad ia ki kjat u Don Putit. U nguh ia u Syiem, bad ynda u la mih noh na ka kamra, u kren kham jam. "Nga mut ngan iohi ia u Ramhah, tip ma, u dei u khyndai khup! Ka rynieng tang lai pruh shiteng, pynban u pynliem khadar tylli ki lakhyrwang! U khyndai khup bad ki khadar tylli ki lakhyrwang!" U kyrngah la ka khlieh

kum u briew uba dang kyndit na kaba ruma, bad u leit beit beit sha la ïing, khlem peit briew sha ka diang ne sha ka mon, ban leit suh ia ki sopti thymmai u Don Putit.

"Mynta pat ngin ïapyrkhat sa shaphang ka bam," la ong u Syiem. "Khun, ong kin wan rah jingbam ia ngi lai ngut hangne."

Ka Sainsimai ka mih noh ban ai hukum shaphang ka bam. "Khun," la ong u Syiem, "u Pyrthew, u Rangbah Shipai jong nga, u la iathuh ha nga ba u kdait u lynnai, u phlang u prut harud wah, ki la lko lut pom. Ngam tip kumno phi ialeh thma bad khadar tylli ki khla; bad ia mynta hi, ngam kwah ban tip ka buit aiu phi pyndonkam. Hynrei kane kawei nga tip, bad nga kwah ban ong ha phi, bad kata ka long, ba lada ym dei ba phi leit don ryngkhat hajan ka wah hynne ka sngi, ka khun jong nga kan jin da la iap. Phi la pynim ia ka khun jong nga; nga u kpa ngam don ktien ngam don thyllieij ban pynpaw ia la ka mynsiem sngewnguh ha phi. Sah sngewbha bad ngi hangne khyndiat sngi, ne, katba phi sngew kwah ban sah; ngi don shibun ban leh na ka bynta jong phi."

U Don Putit, naduh ba u la rung u Syiem, um nang shuh ban kren ei ei, namar ba u lynga u pisa ka jingmut ban shem ba u Syiem u kren bha kren ieit ia u. Khatduh u ong, "Paiem, shisien ruh em ngam pat shym iakynduh mar khmat bad la u jong u Syiem, bad ngam ju tip ba ki Syiem kin ioh por ban kren sboh kren jem ia u rit u ria uba kum ma nga. Phin map kein, Paiem, haba nga duna ne nga kum bakla

ka ktien ka thyllieij."

"He-he," la rkhie sngewbha u Syiem Kumar Singh. "U briew uba kum ma phi u long uba bit eh ban shong ha ka shuki u nongbishar. Ahem! Nga mut ban leit ialam ia phi shatai sha Ïing Sad, hynrei ka khun jong nga kam shah ba phin mih shabar mynta ka sngi. Kam lei lei, ka bha pynban ba phin shong thait; ngin sa ialeit pat lashai mynstep." Ha kata ka por, ka Sainsimai ka wan rung biang, ka ialam ia ki shakri kiba rah ia ki jingbam kiba i bang shikatdei eh.

U Syiem u hukum ban puid snieh ia kita ki lakhyrwang baroh khadar tylli, bad, ynda ka snieh ka la rkhiang hadien katto katne sngi, ban siang saw tylli ha ka kamra shong kai jong u, saw tylli ha Ïing Sad, bad saw tylli pat ban wah ha ka kamra bishar jong u, kum ka dak ka jingkynmaw ia u Don Putit.

Ka Sainsimai ka shong kai bad ka iabiria rai bad u Don Putit haduh ban da poi ka por bam ja miet. U Syiem Kumar Singh u jyllud tmaiñ sngewbha haba u iohi ia la ka khun ba ka phuh ka kmen ha khmat jong u.

U Pyrthew, u Rangbah Shipai u Syiem, u wan khublei ia u Don Putit ha kata ka janmiet. "Nga sngewsih ba ka kamram jong nga ka pynlong ia nga ban kren khlem akor ia phi," u ong. U Don Putit u shim da kaba kmen ia ka kti ba u Pyrthew u ai, bad u ong. "Nga sngewthuh ba phi leh ia la ka kamram." Kine ar ngut ki sngewthuh ba ka mynsiem ka jingialong lok ka la rung ha ki naduh .kata ka janmiet.

Ki shipai u Syiem pat ki shu iapeit matseh para ma ki, bad ki kyrngah la ki khlieh, ba kim peiphang satia kumno uwei u briew uba rit, bad u bym i don bor, un ialeh khlem tiar bad un pyniap khadar tylli ki lakhyrwang ha kajuh ka por. Baroh ki shu iasngap jar ha kata ka sngi, bad kim don mon shuh hi ban kren wat tang shi kyntien ruh.

Hynrei u paitbah ka Nongrim u shad kmen ban tip ba u Don Putit u pynim biang ia ka khun u Syiem kaba la iap jyllop, bad u kynhui sngewbha ban iohi ia ki lakhyrwang khadar tylli ba la bah krong da ki shipai u Syiem. Te, ynda la shai u bnai ha kata ka miet, baroh shi shnong ki iamih lang, bad kynthei bad shynrang, bad tymmen bad khynnah, ban iashad sngewbha ha lympung shad.

"Phi tip i Meikha i ong kumno, mynba i Pa i leit iathuh ha i shaphang jong phi?" la kylli ka Sainsimai ia u Don Putit katba ki iasngap kai na ïing u Syiem shaphang ka jingialeh kmen u paitbah ha lympung shad.

"Iei i Meikha jong phi?" la kylli u Don Putit.

"I—i—. Hi-hi!" ka rkhie samla pynban ban pynkwah tip ia u Don Putit. "I mei i Pa kein."

"Oh, I Syiem Sad?" la ong u Don Putit ha ka sur kaba sngewmat ka Ïing Sad ka don sha lyndet ka duriaw. "I ong kumno?"

"I—i—! Ieh phi, in sa iathuh hi i Pa lashai ho?" la jubab ka Sainsimai, bad ka ieng artat. "Thiah suk!" ka ong, bad ka mih noh na ka kamra u Don Putit.

U Don Putit u trud ia la ka khlieh bad u pyrkhat ki mut aiu kita ki ktien ka Sainsimai, kiba pynlong ia ka ba kan mih noh ka tang shu dep kren ia ki, namar kumno u lah ban tip ba ka Syiem Sad ka ong ia la u khun ba um dei ban shah ia u Don Putit ba un leit phai pat sha la ka hima!

Lynnong 5

U Don Putit u said ha ka Dorbar hima

Ka Dorbar ka hima Nongrim ka rai phasi ia u nongrah sum uba ieh noh marwei ia ka Sainsimai ha wah, bad uba phet iap ban lait im ia lade na ki tyrsim ki khla kiba la iap. Ha kajuh ka por, ka Dorbar ka buh jingkynmaw a ki kam shlur U Don Putit namar ba u la pyniap khadar tylli ki lakhyrwang, khamtam eh namar ba u la pynim biang ia ka khun u Syiem kaba la iap jyllop, bad ka pdiang sngewbha ruh ia u kum u trai shnong ka hima Nongrim.

Kat kum ka dustur jong ka hima Nongrim, u nongleh palat uba la shah rai phasi ha ka Dorbar hima u lah ban kyrpad ia u Syiem ban map ia u, ne, ban shu pynryngkang par ia u sha ka Dew-lynnong ki Shrieh. Ha kane ka dewlynnong, ki ong don kumba shi hajar tylli ki shrieh bad shi spah tylli ki tngaw. Kine ki shrieh bad ki tngaw ki sngewbha eh ban ioh pdiang ha pdeng jong ki ia u nongleh palat uba la shah pynryngkang par ha u Syiem Kumar Singh. Ki hikai ia u kumno ban kiew dieng, kumno ban ryngkoh na uwei u

tnat dieng sha uwei pat, kumno ban kiew ban hiar ia ka riat ia ka ram, bad ia ki mawsiang kiba btuit bad kiba sham sham, bad kumno ban tuh kait tuh soh na kawei ka kper kaba don ha pdeng kata ka dewlynnong, bad kaba la ap pahara da ki shiphew tylli ki tngaw kiba dom bad kiba khlain tam. Lada hapoh shi snem uta u nongleh palat un nang un tbit ia kine ki kam ba ki shrieh ki la hikai, u Syiem Kumar Singh u lah ban map ia u, bad u lah ruh ban wan phai sha la ka shnong kum u briew uba laitluid, ne, lada u kwah, u lah ruh ban sah rta bad ki shrieh bad ki tngaw ha kata ka dewlynnong. Tangba haduh kata ka sngi ba la rai phasi ia u nongrah sum, ym pat shym la don uwei ruh u nongleh palat uba la shah pynryngkang par sha kata ka dewlynnong, uba kwah ban wan phai pat sha la ki para briew.

U nongrah sum u dem khrup ha ki kjat u Syiem Kumar Singh. "Ko Syiem ko Kmie," u ong, "uba bat ia ka bor bad uba synshar da ka hok, ka Dorbar ka la sngew bit ban rai phasi ia nga namar ba nga khawpud. Nga pdiang ia kata ka rai da kaba kmen, kawei ka long namar, kum u shipai, ngam dei ban ieh noh ia la ka kamram na ka bynta ba nga khawpud, bad kaba ar pat ka long namar, ha kane ka hima, ym don kawei pat ka kam palat kaba kham poh, bad kaba kham khraw ruh, ban ia ka jingkhawpud. U briew uba la shah rai phasi namar ba u tieng pud, um don hok ban kyrpad ia u Syiem ban map ia u."

U Don Putit, uba don lang ha ka kamra bishar u Syiem, u lyngngoh shibun eh ia ka rukom

bishar kam jong u. Kam long kaba phylla ba u lyngngoh kumta, namar kata ka sngi dei kaba nyngkong ba u iohi kumno u Syiem u bishar kam. U kham lyngngoh shuh shuh haba u ioh sngew ba u nongrah sum u pdiang da kaba sngewbha ia ka rai phasi u Syiem kumba la pyni ka Dorbar. U shu tharai ba u nongrah sum u la khleh bieit, ne, ba u dei uba shlur tam na ki shipai u Syiem baroh. U Pyrthew uba shong shaphang kamon jong u, u pynshai ba ka kham bha ia u nongrah sum ban ym pan map na u Syiem. Ka kynhun shipai jong u ka dei ban sngewthuh ba ka jingkhlain jong ka kam shong ha kaba map ia uta uba lyndet khlem daw ia ka hukum, ne uba ieh noh ia la ka kamram, namar ba ka tieng ka lap ia u.

Ka mynsiem u Don Putit ka khih pisa. Um sngewthuh satia balei ba u briew un duh ia la ka jingim haba u phet iap na u 'la bam briew. Um sngewthuh ruh balei ba yn ai nam ai burom paitbah ia u, uba long tang u nongwei bad u sohshnong. Kumta, khlem da pyrkhat la ka long kaba lait ne kaba dei, u Don Putit u ieng joit na ka jaka ba u shong, bad u ong, "Ko Syiem ko Kmie, bad phi ruh ka Dorbar hima kaba sngap ia ka nia bad kaba rai hok, nga kyrpad ia ka burom jong phi ba kan sngewbha ban shah ia nga ban kren khyndiat."

Baroh ki shu iapeit sha u Don Putit. U Syiem Kumar Singh uba khmih sha u bunsien, u wiat muiñ, namar u kwah eh ban ioh sngew kumno u Don Putit un kren ha ka Dorbar Hima. "Nga hi nga sngew ba ym don daw ban ym

ai lad ia i Bah Don ban ong ei ei," u ong; "hynrei kata baroh ka shong ha ka Dorbar." U phai sha u Myntri Dathew, bad u ong, "Kumno phi ong, Myntri?"

U Myntri Dathew u dei uba u Syiem Kumar Singh u shaniah eh, ym tang ba u dei uba tbit ha ka kren ka khana, hynrei khamtam eh ba u hok ha ka ktien ka thyllieij, bad ba u pyrkhing ha kaba bat ia ka dustur ka riti jong ka hima. "Ka la ju long ka rukom jong ka hima," la ong u Myntri Dathew, "ba dei tang ki mamla ka mukotduma, bad ki sakhi jong ki, kiba lah ban kren ha ka kamra bishar. I Bah Don im iadei ne iadon bynta ei ei ha kane ka kam; kumta, kat kum ka rukom ba la buh u Ñii u Kong, im lah ban kren ei ei." U pyrkhat kumba san khyllipmat ne, kumno ban kren biang, nangta u jyrham la u ryndang, bad u ong, "Hynrei ha kane ka kynti, nga sngew kum ban ong ba ym don ei ei kaba pyrshah dorbar lada ngin ai lad ia i Bah Don ban kren ha ngi katba i sngew bit. Uno uno u briew uba la leh ia ki kam shlur bad ki kam kiba bha ha kane ka hima, kumba i Bah Don i la leh, u don hok ban dawa na kane ka Dorbar ban sngap bad ban shah shkor ia kaei kaba u don ban ong. Lada ym dei ba ma i hi i la pynpaw ia la ka jingkwah, ngan jin da la kyrpad ia ki Syiem ban khot ia i ban kren."

U Syiem Kumar Singh u sngewbha shibun eh ban ioh sngew ia ki ktien u Myntri Dathew kiba u ruh u iahap jingmut. U phai sha u Don Putit uba ieng bad ap ia ka hukum jong u, bad u kohnguh la ka khlieh sha u. U Don

Putit, uba tharai ba u Syiem u la ai bor ia u ban kren, u ong, "Nga kwah ba u Syiem bad ka Dorbar hima kin nym thew tarajur ia ka jinglong jingim jong nga da ki ktien ki ban mih mynta na ka shyntur jong nga. Ha phi, nga long tang u nongwei, u bym don hok don bynta ban leh ne ban ioh ei ei ha kane ka hima, bad u bym angnud ne khmih lynti ban ioh ei ei na ka. Nga dei u khun ka rangli ka juki, u bym nang akor, u bym tip burom, uba im ba san ryngkat tang bad ki ñiut bad ki khlaw ka nongkyndong. Ngam pat ju ioh lad shisien ruh ban iakynduh bad la u Syiem; ngam ju shlan ban leit sha ki jaka shong Dorbar; bad ngam don nia ngam don jutang ban iasaid ban iapyni ia ki kam shnong kam thaw, ia ki kam hima ki kam sima. Nga kyrpad lypa, namar kata, ia ka jingmap jong phi u Syiem u Kmie, bad ia ka jingiaishah jong phi ka Dorbar, lada ngan kum kren ia kaba bakla, ne, lada nga kum khlei ia ka bym shong nia. Nga long u briew uba duna ka jingtip bad uba lyngkot ka jingshemphang, bad u bym nud ruh ban iabeh sha ka jingjanai, namar nga sngewthuh ba lano lano ngan nym lah ban kot sha ka kyrdan jong ka jingim kaba janai."

Ka Dorbar baroh kawei ka sngap jar. U Myntri Dathew u buh ia la ki kti halor la ki khohsiew, bad u sngap pynshong nia ia kawei pa kawei ka ktien kaba mih na ka shyntur u Don Putit. U Pyrthew u ang tyngheng ba um pat ju ioh sngew kum ia kita ki ktien kiba pynpaw ia ka mynsiem laitluid, hynrei kiba beit pat kum u ksai; u tharai ba kano kano ka hima

kaba ioh u Myntri Korbarthma uba kum u Don Putit, ka dei ban long kaba don bok shisha shisha. U Syiem Kumar Singh u shu shong shan tmoh la kum ba um shym shong satia ha ka khet bishar, bad u peit shlip sha u Don Putit da ki khmat kiba pyrkhat jylliew. Ka Dorbar baroh kawei ka ap khmih lynti kmang lano u Don Putit un kren biang.

"Kane ka Dorbar," la kren biang u Don Putit, "ka la sngew bit ban buh jingkynmaw ia kata kaba ka ong 'ki kam shlur bad ki kam kiba bha' ba nga la leh. Kum ka Dorbar, phi la rai mon sngewbha ruh ban pdiang ia nga kum u trai shnong jong ka hima Nongrim. Ngam dei u riewshang pyrthei uba tip ia ki rukom synshar khadar jong kiwei pat ki hima; ngam dei u proh jabieng uba don ka buit muktiar ne ka sap ban bishar kam; ngam dei u khla ka wait uba shlur ban leit ialeh thma bad u nong-shun; hynrei nga dei tang u briew uba im ba man kum kiwei pat ki para briew, bad uba don la ka jong ka bok ka nusip kumba uwei pa uwei na phi hangne u lah ban don. Haba ka jia ba kine ki pynioh ia nga ia kiei kiei kiba dei iaroh, phi lah ban ym iohi ia ki jingduna bad ki jingtlot jong nga, bad phi lah ruh ban tharai ba ngan ym pynpoh ia la ka kyrteng da kaba phet iap na ki jingma. Hynrei kam long kumta. Bunsien ka tieng ka lap ia nga, kum haba ka khlieng ka pah *kit bru* mynmiet, haba ka shyieng uba iap mynsaw ka ud ha kpep, haba nga thiah ha bri marwei bad nga ioh sngew ia u suidtynjang ba u bun ktien ha kyrpong ïing, bad bunsien

ruh nga hap ban set laha ia la ki shkor ban ym ioh sngew ia ki jingud jingiam jong kiba pang kiba shitom. Kumta nga sngew ba ngam long uba bit ban long u trai shnong jong ka hima Nongrim, ka hima kaba ñiew kor bad kaba ai burom ia ka jingshlur bad ia ki kam kiba bha ba uno uno na phi u la leh ha la ki para briew, bad kaba rai phasi pat khlem riej bad khlem jingmap ia ka jinglong briew kaba kyrteng ka jingkhaweit, kaba lah ban don ha uwei pa uwei u briew.

"Ngi iakren shaphang ki kam kiba bha ba ngi la leh ha la ki para briew. Kaei te ka kam kaba bha ba nga la leh ha phi? Ka jingdon ryngkhat jong nga ha wah hynnin ka sngi ka long kaba phylla, bad kaba ngam pat lah satia ban sngewthuh haduh mynta. Nga lap ia ka kynthei briew ba ka iap jyllop. Da kaba kynmaw ia ka jinghikai i mei, bad da ka jingisynei U Trai Nongthaw, nga lah ban iarap ba kan lah pat ban ring mynsiem. Kane kam dei ka jingleh bha jong nga ia ka. Don mo u shynrang briew ha kane ka hima Nongrim, u ban ieh marwei ia ka kynthei briew haba ka iap jyllop ha um? Nga ngeit ym don. Uwei pa uwei u briew ha ka pyrthei u dei ban pyrshang ban ri kyndong ia ka jingim kaba la ai mon sngewbha U Trai Nongthaw, bad ym ban ialeh ban pynduh ia kata ka jingim ha kano kano ka rukom. Nga leh ia la ka jong ka kamram kum u briew; ngam shym la leh bha ne ngam shym khmih lynti kylliang ei ei ha kaba iarap ban pynim pat ia ka khun u Syiem. Ngam lah khlem da pyrkhat aiu kan jia ia nga lada ki shipai jong phi kin lap ba nga bat ia ka

met iap ka khun u Syiem kaba ngam lah ban iarap pynim pat. Ngam tip kumno phin leh ia nga lada kan long shisha kumta. Hynrei kane kawei nga tip, bad kata ka long, ba ngan nym ioh ka lad ban kren kumne ha phi mynta.

"Ngi iakren de shaphang ka jingkhaweit. Ka Dorbar, ha la ka jong ka jingstad, bad ha kaba pyrshang ban wad bad ban leh ia ka hok, ka la sngew bit ban rai phasi ia u nongrah sum u Syiem namar kata kaba phi ong ka jingkhawpud jong u. Iano u nongrah sum u shepticng? Hato ym dei ia ki khadar tylli ki lakhyrwang? Don u briew ha kane ka hima u bym khynñiuh haba u iohi khadar tylli ki khla? Ha ka por ba u nongrah sum u iohi ia kine ki khla, um tip la ki la iap ne ki dang im; kumta, kum u briew uba tip briew, u her iap na ki. Ym don koit mano mano, la u shlur katno katno, haba u iohi kyndit khadar tylli ki khla ba ki thiah halor u mawsiang, u ban leit kylli ia ki la ki la iap ne ki dang im. Don u riewshlur ha kane ka hima u bym khaweit ban iatynjuh bor bad tang uwei u labasa, ynnai da iaong bad khadar tylli ki lakhyrwang? Don ruh u riewshlur na phi hangne, haba u iohi ia uwei u khla ba u dem halor u phlang, uba nud ban leit kylli ia u la u shu thiah thait, ne, u la iap? Lada u don, un sngewbha ban pyni da kaba u rah ia la ka kti, khnang ba nga bad u Rangbah Pyrthew hangne ngin pyrshang ban leit kem im ia uta u khla."

U Don Putit u sngap shiphang, kum uba khmih lynti ban iohi ia uta u riewshlur; hynrei haba u shem ba ym don uwei ruh uba pynpaw

ba um dei uba khawpud, u kren biang, "Bunsien ngi poi sha kaba bakla namar ngim da pyrkhat sani jai ia ki jingshisha. Ka jingbymdon uwei ruh na phi uba kloi ban rah ia la ka kti, ka pynpaw ba ngi la kham sngewthuh katto katne ia ka jingmut kaba shisha jong ka jingkhaw-cit. Phi la rai phasi ia u nongrah sum namar ba u tieng ia u khla; hynrei lada phi pyrkhat kham bniah pat, phin iohi pynban ba dei kata ka jing-tieng jong u kaba pynlong ia nga ban lap ia ka khun u Syiem ba ka iap jyllop, bad ban pynim pat ia ka. Nga sngewthuh na u Rangbah Shipai hangne ba u nongrah sum un tip kumno u dei ban leh haba u briew u iap jyllop. Kumta lada um phet iap, hynrei un pynpaw ia la ka jing-shlur da kaba leit dung iap ia kita ki khla kiba la iap halor u mawsiang, u lah, lehse, ban ioh nam ioh burom na ka bynta ka jingshlur jong u; hynrei kata kajuh ka jingshlur kan nym lah ban iarap ia u ban pynim pat ia ka khun u Syiem, bad u Syiem un duh ia la ka khun marwei tang na ka bynta ka jingshlur u nongrah sum jong u. Ngam donkam, namar kata, ban kylli ia phi kaba kumno, ne, kano na kine ar, kaba kham dei ban ioh burom ha kane ka por. Kumta, lada phi la kloi ban ai burom ia nga na ka bynta ba nga lah ban iarap pynim ia i Kong Sainsimai na kaba iap jyllop, phi dei ruh ban ai ka burom kaba kham khraw ia u nongrah sum, uba la pynlah ia nga ban leh ia kata ka kam.

Kam dei ka kamram jong nga ban iasaid da ia u nongrah sum; ka iap ka im jong u ka shong ha ka mon jong phi kum ka Dorbar. Hynrei

lada phi shah ia nga ban ong, nga sngew kumba u nongrah sum um shym la leh ei ei kaba bakla haba u phet iap na khmat u khla. Haba phi rai phasi ia u namar ba u ieh noh ia ka khun Syiem, phim shym la pdiang kein ia ki ktien jong nga haba nga ong, ba dei kata ka jingieh noh jong u ia ka khun u Syiem ha wah kaba la pynlong ia nga ba nga lah ban pynwan pat ia ka mynsiem jong ka.

"U nongrah sum u kham shlur shibun ban ia nga. U um sheptieng ban iap, bad u la kren shai ha phi ba u la kloi ban kiew ia u dieng phasi, khlem tieng bad khlem babe. Nga te, nga dang ieit ia la ka jingim, bad kum u briew uba tlot, ngan ialeh katba lah ban ri kyndong ia ka.

"Nga nguh da kaba burom ia u Syiem bad ka Dorbar hima kiba la shah mon sngewbha ia nga ban pynpaw ia la ki jingsngew. Phin sngewbha ban shah ia nga ba ngan mih noh na pdeng jong phi, katba phi dang iapyrkhat bad iatuklar ia ki kam hima sima."

Khlem da ap ia ka mon ka Dorbar, ne, ia ka hukum u Syiem, kiba u ngeit ba u la ioh, u Don Putit u mih noh shabar na ka Dorbar hima. U Pyrthew u wan on ia u haduh ka khyrdop ka ïing u Syiem. "Nga sngewbha, bad nga da sngew hun shisha, ba phi la shain doh ia ka Dorbar hima," u ong, katba u khublei ia u Don Putit. "Ki ktien jong phi ki dei ban pynkyndit bynriew ia ki Myntri ki Korbarri; bad ki la pynpeit ruh ia ki khmat jong ki, ba kin nym sngew hok eh ha kaba bishar kam; bad

ngan kein noh ka long Rangbah Shipai lada u Syiem um map ia u nongrah sum jong u."

Ka Dorbar pyllun ka mynjur lang ban pyrkhat biang ia ka kam kaba iadei bad ka jingkhawpud u nongrah sum. Khlem iathut bad khlem iathaiñ, ka Dorbar ka rai pat ba ym dei ban pynshitom ia u nongrah sum, hynrei ban shah ia u ban sah ha kajuh ka kam.

U Syiem Kumar Singh u iathuh ha ka Sainsimai kumno u Don Putit u kren ha ka Dorbar hima. "Nga isynei ia u Myntri Dathew," u kren phuhmat. "Baroh kiba don ha ka ïing bishar ki sngewthuh· ba ki dei kiba khaweit suda; bad nga ruh shiphang nga sngew la kum ba nga synshar ia ka hima ki khawpud."

Ka Sainsimai ka phuh da ka jingsarong ban ioh sngew kumno u Don Putit u iasaid da na ka bynta u nongrah sum. Ka sngew sammut ruh ban pyrkhat ba ki shynrang baroh kiba wan sngap Dorbar ha kata ka sngi ki sngew ia lade ba ki dei kiba tieng pud. Hynrei ka sngew thut ruh, ha kawei ka liang, ioh ba ki ktien jong u kin pynsngewsih ia kiba khraw ba tri jong ka hima. "Phi tharai u Myntri Dathew bad kiwei kiwei ki rangbah kin nym bishni ia i Bah Don?" ka kylli ia u Syiem.

"Ngan pynryngkang par ia uwei pa uwei u briew sha ka Dewlynnong ki Shrieh, uba don kum kata ka mynsiem pihuin ia u Don Putit," la kyrhuh u Syiem. Nangta, ha ka sur kaba kham jem, u ong, "U Myntri Dathew u dei u briew uba ieit ia kaba shisha, uba sngap ia ka nia, bad uba bat pyrkhing ia ka riti ka dustur. Lano

lano un nym pun kum kata ka mynsiem ia u Don Putit. Ha ka jingshisha, u ong ba kan bha shibun lada un pdiang ia ka jingkwah jong nga ban long u nongkit tien-syiem jong ka hima sha u Syiem Symphup. Phi kynmaw ba u Syiem Symphup um ju klet ia ngi, bad un nym sngewbha lada ngan shu sngap jar jar haba ka hima ka don ha ka jingma."

"Tip kein, i Bah Don i mon ne em ban pdiang ia kata ka kam. Nga ithuh ba im i suk i sain ban shong hapoh ïing syiem. Ka mynsiem jong i ka i lynga ka i pisa, bad imat i kwah eh ban leit phai noh sha la shnong. Ngan sngewbha lada i pdiang, tangba ka bha in sah shuwa sa katto katne sngi," la ong ka Sainsimai ha ka sur kaba sngew bynnud ban iakhlad na u Don Putit.

"Ka jingkynjah ia la ka shnong, ne ka jingkynmaw ia la ka ïing, ka dei ka jinglong briew kaba phim dei ban sngew phylla," la kren pynshngaiñ u Syiem, uba ithuh ia ki jingpyrkhat la ka khun. "Hynrei ha ka jingpeit jong nga, u Don Putit um dei u briew uba kynmaw shnong uba kynmaw ïing, haba u don ryngkat bad ki lok kiba u ieit u sngewbha, kum ma phi."

Ka Sainsimai ka ih sawhuiñ ki ngab ban ioh sngew ia u Syiem ba u kren kumta. "Phi tip, Pa, ba ngan ym mynjur lano lano ban shong kurim ia u Bam Jyndem, u khun u Syiem Kopsop," ka ong kyndit.

"Eh-h, phim donkam ban da iathuh ha nga shaphang kata," la ong u Syiem Kumar Singh. "Ka hima kyndong ka jer ia la ki khun da ki kyrteng kiba khyllah khyllah. Nga hi

ngan nym sngewtynnat lano lano lada ki briew kin ong ba nga dei u kthaw jong u Bam Jyndem. Lah kaba leit shong ha ka Dewlynnong ki Shrieh ban ia kaba ioh kum ia kata ka nam." U peit sha la ka khun da ki khmat kiba kren ba u ieit ia ka, bad u ong, "Nga kular ba ngan pdiang sngewbha ia uno uno u samla uba phi hap mon, kum la u pyrsa kurim, tang lada u don ka nam, ka burom, bad ka jinglong kum u Don Putit!"

Ka Sainsimai ka ieng na ka shuki ba ka shong, ka doh ia la u kpa, bad ka mih noh khlem kren shuh wat tang shi kyntien ruh. U Syiem Kumar Singh u jyllud ia la u tmaiñ da kaba pyrkhat, bad u ong, "Hum! Ka khun jong nga ka la iap mat ia u Don Putit. Ahem! U don hok ban dawa ia ka; bad nga tharai nga ruh ngan sngew sarong lada ki briew kin tip bad kin ong ba nga dei u Kthaw u Don Putit!"

Lynnong 6

U Don Putit u kit tien-syiem

U Don Putit u kohnguh ban rah ktien na u Syiem Kumar Singh sha u Syiem Symphup. U sngewbha ruh ban tip ba ka Nongdeng ka long tang kumba shi sngi lynti na Nongrim, bad ba hap ban iaid lyngba ia ka shnong jong u shuwa ban poi ha Nongbah. U pyrkhat ba kata dei ka lad kaba kham kloi ban iashem pat bad la ka kmie, namar um sngew ioh nia ne ioh daw ban kyrpad ia u Syiem ba un shah ia u ban leit phai pat sha la ka shnong. U tip shai

ba ka Sainsimai kan nym pyllait ia u da kaba jem. "Lada ngan sah slem ha kane ka shnong," u kren ha lade, "tip ngan dang ioh leit phai ne em sha ïing i mei. Ine i Kong Mai i pynkynmaw eh ia nga ia i Duh Maili; bad ngam tharai ngan lah ieng slem khlem kyllon lada ngan don ryngkat bad i man ka sngi ha kajuh ka ïing. Ehe, shano kumta! U Syiem Kumar Singh u la pynkup ha nga ia ka jaiñ kup ki nongkit tien-syiem. Hynrei kumno kein, nga uba bieit uba ryot, ngan lah ban khlei ia ki ktien syiem ktien patsha, haba ngam don nia don thyllieij, bad nga shem jingeh wat tang ban kylliang ktien ia ka theisamla ruh haba ka biria bad rkhie sngewbha?" U sngap shiphang jar kum uba pyrkhat kumno ban jubab ia kata ka jingkylli. "Em," u ong, "u Syiem Kumar Singh u ithuh, lehse, ka sap aiu nga don kaba nga u trai met ngam lah ban iohi, ba un aiti kat ia kane ka kam kaba khraw ha u briew uba duna jingtip kum ma nga. Kumta, ha ka kyrteng i mei, bad ban sah jingkynmaw ia i Kong Mai, ngan leit khlem sngew tieng bad sngew lehraiñ ha khmat u Syiem Symphup bad, namar ba u dei u lok jong u Syiem Kumar Singh, nga ngeit un pdiang sngewbha ia nga."

Ha ka sngi ba u dei ban mih na Nongrim, ka Sainsimai ka leit iakynduh ia u ha ka kamra jong u. Ka rkhie ka leh sngewbha ha kajuh ka rukom kumba ka la ju leh haba ka iashong kai bad u, wat la hapoh hapoh ka sngew kumba kan nym lah ban ieng slem ha khmat jong u. "Nga kmen ba phi pdiang sngewbha ia ka

jingtyrwa i Pa ban long u nongkit tien-syiem jong i. Ynda phi poi ha Nongbah, tip phin dang kynmaw ne em ia ngi," ka ong.

"Phi la nang du ban kren pharshi," la jubab u Don Putit, u leh mynphuh samrkhie artat, la ha kata ka por u sngewthuh ba u sngew bynnud kumno re ban shu mih kyndit na Nongrim. "Ngan kham palat ban ia u khlieh kada hi lada ngan dang lah ban klet ia phi, bad ia ki jingleh bha jong phi baroh ia nga."

"Hi-hi!" la kynkiak ka Sainsimai kum kaba sngewbha eh. "Ngan kynmaw ia kita ki ktien; bad sumar kein, ioh phi ai lad shisha ba ngan khot ia phi u khlieh kada!"

"Ynda nga poi ha Nongdeng," la ong u Don Putit, "nyngkong eh ngan kylli ia i mei la i dang kynmaw ne em ia ka sngi kha jong nga. Ha kata ka sngi, ngan pynlong jingkhawai sngewbha shisien shisien, bad nga kwah ba phi ruh phin don lem kein, kata, lada phi sngewtynnat ban wan kai sha nongkyndong. Lada phim treh wan namar kano kano ka daw, ngan sa ong ia phi ba phi don ka khmat khashor!"

"Hi-hi!" la kynkiak biang ka Sainsimai. "U khlieh kada bad ka khmat khashor! Ho ho, khmih shane! Lano lano ngan ym ai lad ia phi ba phin khot ia nga ka khmat khashor; da kumta ruh phin nym shah ba ngan khot ia phi u khlieh kada. Khie leit suk leit sain, U Blei Un don ryngkat bad phi. Ngam don ei ei ban ai ia phi; shim tang kine ki soh ba phin bam pyngngad ha lynti," ka ai artat kawei ka pla rit ha kaba la thep shiteng dorjon ki soh-

ñiamtra, "bad wat klet kein ia nga!" Shuwa ba u Don Putit un khublei ia ka, ka Sainsimai ka lah da mih na ka kamra jong u.

"Hum!" la thnum u Don Putit, katba u bishar ia kata ka pla soh ba ka Sainsimai ka la suh kyrpang na ka bynta jong u. "Balei kein i Kong Mai in da ai soh kumne ia nga? Tip, kata ka pashat wai dong kaba kum kane mo, ade! Ehe, kumno kumta! I Kong Mai i ong ba ngam dei ban klet ia i, bad kumta kein ngan leit sha Nongbah da kaba kynmaw eh ia i."

La wan on lynti ia u Don Putit da u Myntri Dathew bad u Pyrthew. Kine baroh ar ngut ki sngewbha eh ban tip ba u Don Putit u shaniah ia ki kum ki lok kiba jan eh jong u. "Ngi khmih lynti ba phin wan jngoh pat ia ngi," la ong u Myntri Dathew. "Ha kata ka sngi, nga bad u Rangbah Shipai hangne ngin sa wan shaw ia phi naduh Nongdeng."

"Dangsah!" U Pyrthew u khot ia uwei u briew. Ynda u wan, u Don Putit u ithuh ba u dei u nongrah sum u Syiem. U Dangsah u dem ngon ha ki kjat u Don Putit, ka khmat jong u ka kren shai ba un pha ia la ka jingim na ka bynta jong u, lada donkam. "Nga ieh noh ia u nongkit tien-syiem jong ka hima Nongrim ha ki kti jong me," la ong u Pyrthew.

U Dangsah u pyndem khyndiat ia la ka khlieh ha khmat u Pyrthew, kaba long ka dak ba un ym bynnud ban aiti ia la ka jingim ban iada ia ka jong u Don Putit.

*** *** ***

Ka Nongdeng ka iam briew haba ka ioh sngew na u Paitnia ba u Don Putit u la shah rong ha u Lakhyrwang. Ka Shanduh, ka kmie u Don Putit, kam kren shuh iano iano ruh; ka sleh la ka khlieh da ka peisieh suda, kam bam kam dih shuh, bad ka set kut ia lade hapoh la ka kamra. Ka Taimon bad u Paitnia ki shu iajaw ummat brup shi brup khlem kut shuh, katba ki kren ia ki lok ki jor kiba iarung iamih. Ka kmie u Paitnia ka wan ryngkat bad u sha Nongdeng, ka peit ka i lem ia ka ïing ka sem ryngkat bad ka khmat kaba sngewsih. Ka Tiewbon, ka para khatduh u Paitnia, ka shu shong khlem kren ha ka jingthiah u Don Putit; kam sngewthuh satia kumno u Kong Don jong ka un shu jah noh jlang khlem wan phai shuh sha la ïing la sem. U Sordar Nongdeng u pynmih hukum ba ka shnong baroh kawei kan iam briew hynñiew miet hynñiew sngi na ka bynta u Don Putit.

Ha ka sngi kaba hynñiew jong ka jingiam briew ka Nongdeng ia u Don Putit, une ujuh u briew uba ka shnong baroh kawei ka ngeit ba u la iap, u wan poi bad u shong thait harud jong ka. U lyngngoh ban ioh sngew ia ka hum-hum hamham ha shnong. "Khie, Dangsah," u ong, "leit ong ia i um Pait ban wan iakynduh ia nga."

U Dangsah u poi ha ïing jong u Don Putit bad u shem ba, imat, baroh shi shnong ki iadon lang ha phyllaw jong u. U ong ba u kwah ban iakynduh ia u Paitnia, bad u kylli la u don ne em hangta. U Paitnia u wan pynithuh ia lade,

bad ynda ki la iakhublei mar kylliang, u kylli ia u Dangsah u kwah aiu.

"Nga kwah ban iathuh ha phi ba u nongkit tien-syiem ka hima Nongrim, lem bad ki nongbud jong u, ki dang shong thait mynta harud ka shnong jong phi," la ong u Dangsah. "U kwah ruh ia nga ban kyrpad ia phi ba phin sngewbha ban shah ia u ban sah miet ha shnong jong phi."

"Ngi ñiew ba ka long ka burom ban ioh pdiang sngewbha kat ia u nongkit tien-syiem jong ka hima Nongrim," la jubab u Paitnia. "Phi iohi ba ngi don mynta ha ka jingiam briew, hynrei ngin pynbeit pynbiang ia ka shong ka sah jong ki."

"H'oid," la kem ktien u Sordar Nongdeng uba ioh sngew ia ki ktien u Paitnia. "Ngin kit khlieh ma ngi shaphang ka bam ka dih jong phi; ngin pdiang burom ia u nongkit tien-syiem ka hima Nongrim, kam pher wat la ngi don ha pdeng ki jingsngewsih. Ngim kwah ba u Syiem Kumar Singh un ioh daw ban ong ba ka Nongdeng ka long kaba khlem akor ba kam shym la pdiang sngewbha ia u nongkit tien-syiem jong u."

"Phi don ka mynsiem kaba sbun bad kaba kylluid," la ong u Dangsah, "bad u Syiem Kumar Singh un sngewbha ban ioh sngew shaphang kane." Nangta u phai biang sha u Paitnia, bad u ong, "U nongkit tien-syiem ka hima Nongrim u kwah ruh ia nga ban kyrpad ia phi ban leit iashem ia u, shuwa ba un rung shapoh ka shnong jong phi."

Kine ki ktien u Dangsah ki pynkyndit ia u

Paitnia. Ym don ki briew ha ka hima Nongrim kiba u ia-ithuh ithaw, ne, u iajuh iajem. "Phin sngewbha ban iathuh kaei ka kyrteng u nongkit tien-syiem jong phi?" u kylli.

"Ngam ju nud ban kren ia ka kyrteng jong u," la jubab u Dangsah, "namar ba nga tieng burom ia u kum ia la u jong u nongpynim. Hynrei u kwah ia nga ban iathuh ia phi ba phi dei u kynum jong u uba ialam leit thied kulai ia u na Iewthymmai."

U Paitnia u shu ang tyngheng kum uba dang kyndit na ka jingphohsniew, u pyrshang ban sngewthuh kham bha ia ka jingmut jong kita ki ktien ba u ioh sngew. Kyndit kyndit u kyang, "I um Don, i um Don! I um Don i la wan!" bad bran u mareh kum u kulai ban leit iakynduh bad la u kynum.

Ka jingkmen ka Nongdeng ha kata ka sngi ka long ka bym lah shuh ban batai. Ka Shanduh ka piam ia u Don Putit na ka ryndang, bad ka sei khlem lehraiñ ia ki ummat ka jingkmen. Ki kur ki kha baroh, kiba la jah jak ki ummat sngewsih ki tang shu ioh sngew ba u Don Putit u la wan, haba ki iohi ia ka Shanduh ba ka iam sngewbha katba ka bat ia la u khun, ki sngewthuh ba ki khmat jong ki ruh ki lam jngut malu mala. Ki samla shynrang ki iarkhie sngewbha, bad ki samla kynthei ki iarung iamih, bad ki ialeh bun kam katba ki khreh ka bam ka dih. Te, u Sordar Nongdeng u pynmih hukum ba ka shnong baroh kawei kan leh kmen leh sngewbha lai miet lai sngi, ban pynsah jingkynmaw ia kata ka sngi ba u Don Putit u poi suk poi sain ha la shnong.

"Para lok baroh," la ong u Don Putit, "nga sngew kynduh ban shem ba phi bynnud bad phi khuslai shisha shaphang kaei kaba lah ban jia ha nga. Phi tip baroh ba nga long u khun alhia u khun tamsneng i mei mynnor, uba pynlut la ka sngi la ka por tang ha kaba shang tuh shang makia kylleng ka shnong ka thaw. Nga la sngewthuh mynta ba ki briew kiba smat ba sting ha la ka kam kim ju sngewbha ban pynlut ia la ka por bad u briew uba jaituh, bad uba iaid mon khlem trei khlem ktah. Nga la sngewthuh ruh ba u briew uba jaipdeh bad uba hangamei, um don jaka ban iashong lang sah lang bad la ki para briew. Kumta ngam ju im sngi shuh ha ka shang tuh shaneng sharum, bad ngam pynsep ei shuh ia la ka por ha ka thiah sngi ha ïing bad ka shang makia ha shnong, namar uba minot ha la ka kam u tip ia ka dor jong ka, bad baroh ngi sngewthuh bha ia kata. Nga sngewsih ba, namar bun ki daw, ngam shym la lah ban pyndep ia ka rukom kiew ïing thymmai. Nga sngewthuh ba i um i dang sah sa shi khum ka khapiah ba i wan rah na Iewthymmai: kumta shibit ka miet ka dei ka por kaba bit eh ba ngin pynlong ia ka jingkynjoh kha skaiñ, ban pyndep ia ka rukom kiew ïing thymmai u Khun Khasi. Nga khot sngewbha ia phi baroh shi shnong ban iabam iadih, ban ialeh sngewbha lai sngi lai miet, ym tang na ka bynta ba ngi pynkyntang ïing thymmai, hynrei na ka bynta u Syiem Kumar Singh de, uba la ibit ban pynkup ha nga ia ka iktiar u nongkit tien-syiem jong ka hima Nongrim."

Ka jingrisa ka Nongdeng ha kata ka por

sngewmat kumba kan poi shaduh ki shkor jong u Syiem Kumar Singh hi. U Paitnia u shu ang khlem nang kren shuh, ba u lyngngoh eh ban shem ba u kynum jong u u long uba tbit ban sei kum kita ki nia ha madan. U Sordar Nongdeng u kohnguh la ka khlieh ba u sngew sarong ban ioh sngew ba u don u nongsaid nia na ka shnong jong u uba bit ban kup ia ki jaiñ kup u nongkit tien-syiem. Ka kmie bad ki kur ki kha jong u pat ki shu iarkhie phew shahoid phew mahoid haba ki iohi ba u Don Putit u ai jingkmen bad jingsngewbha ia ki baroh.

Kum kata ka jingkynjoh kha skaiñ ha ïing kmie u Don Putit ym pat ju don mynno mynno hapoh ka Raid Nongdeng, bad ka lah ban long ba ym pat shym don kum ka hapoh ka hima Nongbah hi, ne, ha kano kano kawei pat ka hima. U Don Putit u ai bor ia u Paitnia ban nym pyrkhat shaphang ka jinglut jingsep ha ka liang ka bam ka dih, bad u Paitnia uba tip ia ka par spah u kynum jong u, um ap ban ioh sngew ar sien ia kata ka bor. Ki nongbud u Don Putit na Nongrim kim nang ong ei ei ruh em, ki shu iakyrngah la ki khlieh, kum kiba artatien ba ki khmat jong ki ki peit, ban iohi ia kata ka bam pahuh hai ba la pynkhreh ia ka shnong baroh kawei. U Dangsah ruh um sngewthuh la u ioh thiah ne u peit katba u bishar ia ka ïing lai mala ba la pynphuh pynphieng da ki jingbuh jingsat kiba da ka ksiar ka rupa suda, bad khamtam ia ka mynsiem kylluid u Don Putit ia la ki para shnong. U ngeit ba lada don u kynrad uba u dei ban shakri ha ka pyrthei, u dei u Don Putit.

"Phi i, um," la ong u Don Putit ia u Paitnia ha kata ka miet ynda ki lah ban iadon tang ar ngut ha ka kamra thiah jong u, "phim dei seh toi ban pynkhuslai jingmut ia i mei shaphang jong nga, namar phi tip hi ba u briew um ju iap thala ha lum ha wah."

U Paitnia u pyrkhat ba ka kham bha ban ym lyngngoh ei ei shuh ban iohi ia ki kam khyllah, ne, ban ioh sngew ia ki ktien ramia u Don Putit. Kumta u kular ban kham phikir noh ha ka kren ka khana hadien habud.

"U Syiem Kumar Singh u la pynkit ha nga ia ka kam kaba khia shibun eh," la ong biang u Don Putit. "Nga dei ban leit hajir ha khmat u Syiem Symphup hapoh shi taiew. Nga tharai, um, phin hap wan biang bad nga sha Nongbah, namar phi dei ban leit ialam ia nga sha ïing bishar u Syiem. Ka bha ruh ba i kyiaw bad i Hep Tiewbon kin iawan ryngkat bad ngi, namar nga mut ban sah ha ïing jong ki. Ieh i Kong Mon in nang sah shngaiñ bad i mei haduh ba ngin wan phai."

"Kaba dei, um, kata," la jubab u Paitnia. "Da lei lei ngan nym ieh noh shuh ia phi marwei. Ynda ngin iakynduh khla biang ha lynti, ieh ngan ryngkoh sa nga, bad ynda ngan shong halor ka ingdong jong u, ngan sa duwai blei ba un kit ia nga sha ka hima kaba donkam bad kaba khein kor ia u misteri."

"Um," la ong u Don Putit, "wat kren kum uba bieit puri!" Ngi klet ban ong ba u Paitnia u la tip na u Dangsah ba u Syiem Kumar Singh u ai burom ia u Don Putit namar ba u la pyniap

khadar tylli ki lakhyrwang, bad ba u la pynim biang ruh ia ka Sainsimai, ka khun samla u Syiem, haba ka la iap jyllop.

"Phi la nang, um, ban shong kulai?" la kylli u Paitnia.

"Eh-h, ynnai iakren shuh, um, kum shaphang kata ka kam!" la jubab u Don Putit. Hadien kane, baroh ar ngut ki iamih biang shabar ban ialeh kmen bad la ki para lok.

*** *** ***

U Syiem Symphup u phah khot ia u Myntri Sanbuit ha kawei ka sngi. Ynda u wan rung ha ka kamra, u Syiem u kylli ia u kaei ka khubor ba u ioh pdiang khatduh na u Syiem Kopsop.

"Syiem," la ong u Myntri Sanbuit, "katto katne bnai mynshuwa, nga la iathuh ha phi ba u Syiem Kopsop un nym bat ia la ka ktien lada ngam lah ban tei ia ka ïing ka ban iadei kyrdan bad ka burom ka khun jong u. Namar ba u Paitnia um treh ban wan tei ia ka, ngam lah satia ban pyndep ia la ka kular."

"Haba kumta, u Syiem Kopsop u ong kumno?" la kylli biang u Syiem.

"U ong ba um mon ban aiti ia la ka khun ha u briew uba u kpa jong u um kloi ban pyndep ia la ka kular," la jubab u Myntri Sanbuit.

"Kum kata ka jingiapynbeit ia ka rukom poi kha poi man ngam pat ju bna mynno mynno," la ong u Syiem. "Nga shu sngewlem ia uba pli u Mawsawa, u khun jong phi, bad nga ngeit un klet noh kloi ia la ki jingkhuslai. Ahem! Phi

dang kynmaw ne em ia u kynum u Paitnia, uba phi ong shisien u Alhia, u khun ka nongbylla sngi?"

"Yn leit lah klet shano phi, Syiem," la jubab u Myntri Sanbuit. "La u la kylla long makna u khun ka lak ka putit, ngan iai kynmaw ba dei ma u uba la pynlong ia nga ban don kum ha kane ka jingjah burom."

"Ehe, kumno Myntri kumta!" la ong u Syiem Symphup, u sngew sammut artat. "Une u Don Putit, ne u Alhia, kumba phi ong, u don hangne ha Nongbah mynta. Nga la ai por ruh ia u ban wan iakynduh ia nga mynta hi ka sngi. Kumno phi ong?"

"Syiem, phi mut ban pdiang burom ia u briew uba la pynjah burom ia uwei na ki Myntri jong phi?" la kylli u Myntri da ka jingat mynsiem, u klet noh de ba, kum u Myntri, um dei ban kylli kumta ia la u Syiem, khamtam haba u don hapoh ka ïing bishar. "U lah ban tei ïing dulan ia la ka kmie, u lah ban shong halor ka ksiar ka rupa, u lah ruh ban leh ki kam shlur ki kam khyllah ki ban pynlyngngoh ia ka pyrthei, hynrei u dei ruh ka daw jong ka jingshah rkhie bein jong nga, bad nga ngeit, Syiem, ba phin nym pdiang sngewbha kum ia uta u briew uba la pynlehraiñ ia nga u Myntri jong phi ha khmat ki briew."

"Kata te, Myntri, kan long la kum ba phi kynjat ia u speh uba nep," la jubab pharshi u Syiem, u peit artat sha u Myntri jong u da ka khmat ka bym sngewbha. Nangta pat, da ka sur kaba pynpaw ia ka maiñ syiem jong u, u ong,

"Myntri, nga imat phi don ka mynsiem ñiangraithoh, kaba iohi tang ia ki jingduna bad ki jingbakla u briew uba phim iadei jingmut, bad kaba tap matlah ia phi ba phin nym iohi ia ki jingthmu kiba sniew jong u nongshun. Lada phin phoi phin at lukhi kumne kum ka thei samla ka bym ioh ia la ka mon, tang namar ba u Syiem Kopsop u kylla jutang, khlem pep phin suh kpoh man ka sngi, bad phin sahiaw u ryndang shi rta, bad phi dei ban tip ba u Myntri ka hima, uba man ka por u shu atnud ia kiwei, bad um lah ban kren beit kren khuid ha khmat ki briew, khamtam hapoh ka Dorbar hima, u long ka jingjah burom ia ka hima hi. Ngan sa iathuh pat ha phi shaphang ki jingthmu kiba shisha jong u Syiem Kopsop ynda phi la kham jai jai ka khlieh. Ahem! Mynta nga kwah ban ong ba une u kynum u Paitnia u wan ha nga ym namar ba u dei u khun ka lak ka putit, uba shong halor ka ksiar ka rupa, hynrei kum u nongkit tien-syiem ka hima Nongrim. Ngam kwah, namar kata, ban iohi ne ban ioh sngew, ha kano kano ka por, ba uno uno uba khot ia lade u khun ka hima Nongbah, un kren khlem akor ne leh bym suidñiew ha khmat jong u."

Ki ktien u Syiem Symphup ki long kum ka leilieh kaba ba kyndit lep, bad kum u pyrthat uba tied kyndit jrain, ha u Myntri Sanbuit ha kata ka por. Ha kata kajuh ka khyllipmat, bad shuwa ba u Myntri un kyndit bynriew pat, u nongap jingkhang u rung, bad u ong, "Syiem, u Nongkit tien-syiem ka hima Nongrim."

U Don Putit u rung ha ka kamra bishar, u leit hajan u Syiem Symphup, bad u dem u nguh ia u. U Syiem Symphup ruh u ieng, bad u bat ia ki kti u Don Putit da kaba sngewbha eh. "Syiem," la ong u Don Putit, "u Syiem Kumar Singh u la ai khublei ia phi, ia I Syiem Sad, bad ia i Mahadei de. Ka hima Nongbah bad ka hima Nongrim ki shait iaim ryngkat iaieng ryngkat ha ka khim ha ka tan, ha ka suk ha ka sain, bad ha ki por baroh, kum shipara. Ka hima Nongrim, namar kata, ka kyrmen ba ka hima Nongbah kan nym ieh noh marwei ia ka ha kine ki sngi kiba ka lah ban don ha ka shitom ha ka jynjar."

"U Syiem Kumar Singh u long kum u para jong nga hi, bad ka tan ka shipa jong u kam lah khlem da pynpang pynshitom lem ia nga de," la ong u Syiem Symphup. "Te, kaei kein kaba la pynlong ia u ban khuslai mynta ka por?"

"Syiem," la jubab u Don Putit, "u Syiem Kopsop dei ka kyrteng kaba ka Nongrim kam kwah ban ioh sngew, ym dei eh namar ba u dei uba sarong, uba hangamei, bad uba kren bein ia la ki para Syiem, hynrei namar ba u ñiew ia lade la kum ba u dei u Syiem jong ka hima Nongrim de. U dawa na u Syiem Kumar Singh ia kaei kaei kaba ka hima Nongrim kam lah ban pdiang lano lano."

U Syiem Symphup u pynran ia la ka khmut bad u pynrit de ia la ki khmat; u tip bha ia ki rukom bad ki buit pynbitar briew jong u Syiem Kopsop, bad u lah ruh ban antad kaba kumno

kata ka jingdawa jong u na u Syiem Kumar Singh. U phai sha u Myntri Sanbuit uba shu ieng kynthung kum u mawbynna, bad u ong, "Myntri, shibit ka janmiet, phi bad ki Myntri baroh phin wan iakynduh lang hangne; ong ia u Syllad Naphang ba u ruh un wan lang."

"Hooid, Syiem," la jubab u Myntri Sanbuit, bad u mih noh na ka kamra bishar.

"Mynta ba ngi la iadon tang ar ngut, ka bha ngin ialeit sha ka kamra kaba kyrpang, khnang ba ngin ioh iakren laitluid katba ngi mon," la ong u Syiem, bad u ialam artat ia u Don Putit sha kawei pat ka kamra.

"Nga la ioh sngew shaphang jong phi," la ong u Syiem, "bad ngam lah khlem da phuhmut phuhmat haba la iakynduh mar khmat kumne. Ahem! Nga la ong ia ka Mahadei, bad ia ka Kumari ka khun jong nga, ba kin khreh bam khreh dih, ba ngin ioh iabam lang shisien shisien."

U Don Putit u kulmar thlim ka jingmut. "Syiem," u ong, "nga ngeit phin nym pyniap lehraiñ ia nga; ngam ju mlien ban iabam iadih ryngkat bad ki Mahadei ha kajuh ka kamra."

U Syiem Symphup u phuh ka khmat ba u itynnat ban iohi ia ka jingpisa jingmut u Don Putit. "Kum u nongkit tien-syiem, phi dei ban shong barobor ha pdeng u Syiem bad ka Mahadei jong u; kane ka long ka burom kaba rit eh ba ka hima ka lah ban leh. Nangta pat, ka burom kaba kham khraw ka long ban leit khublei ia i Hep Mai, iba long I Syiem Sad jong ka Hima. I la ong ia nga ban ialam bam ja ia phi shibit janmiet. Ngin sa ialeit

lang, nga bad phi, bad phin sa iohi kumno i Hep Mai in sympat ia u Myntri Sanbuit! He-he," u rkhie, haba u Don Putit u peit lyngngoh sha u, "lymda dei na ka bynta i Hep Mai, ngam tip shuh kumno ngan leh ia une u Myntri Sanbuit! Ahem! Ka Kumari ka la kwah eh ban iohi phi long u briew uba kumno. Ka la spel lyndet shaphang ka jingim jong phi, bad ka phuh sngewbha haba ka kren shaphang ki kam shlur jong phi ha Nongrim, bad kan ym hun lano lano lymda ka ioh sngew na ki rmiang shyntur jong phi hi, kumno phi la pynliem ia ki khadar tylli ki lakhyrwang."

U Don Putit u saw kyrang ka khmut ka khmat huiñ ba um nang pyrkhat shuh kumno un kylliang ktien. "Paiem," u ong, ynda u la lait pat ban kren, "u Syiem Kumar Singh—"

"H'oid," la kem ktien u Syiem Symphup, "kam da long kaba dei ban bun ktien shaphang la kiba ha ïing ha sem ioh ki pher pynban na kaba ngi kren sarong shaphang jong ki.—— Ahem! Kaei kein ka wit ka wa, ka thut ka jynjar, kaba la jia ha u Syiem Kumar Singh?"

U Don Putit u pynhiar mynsiem phe, bad u sngew la kum uba la lait ksuid ba u Syiem um kren shuh shaphang ka Kumari Rupa. "U Syiem Kopsop u dawa ia ka Sainsimai ba kan long ka tnga u khun jong u, u Bam Jyndem," la jubab u Don Putit.

"Ngan khud ia u tmaiñ jong u da ka tari dab lada u pyndonkam thala ia ka ktien ka thyllieij ha ka liang ka shong kha shong man," la kyrhuh u Syiem Symphup, ki khmat jong u

ki phalang da ka jingbitar. "Kaei ka jubab u Syiem Kumar Singh?"

"U Syiem Kumar Singh um shym ai jubab, bad un nym ai jubab lano lano," la ong u Don Putit.

"U la leh ia kaba dei," la ong u Syiem Symphup. "U Syiem Kopsop u tip ne em ia ka jingmut u Syiem Kumar Singh?"

"Nga ngeit u tip, namar u la phah ktien sha Nongrim ba un leit dawa ia ka Sainsimai mar khmat. U Syiem Kumar Singh u suba ba ki ktien u Syiem Kopsop ki lah ban mut ba u shu thmu ban pynlehraiñ bad pynjah burom ia ka khun jong u," la ong u Don Putit.

"Kam da shai bha la kata ka dei ne em ka jingthmu u Syiem Kopsop," la ong u Syiem Symphup; "hynrei u Syiem Kumar Singh u kwah ba phin iathuh ha nga kumta?"

"Hooid, Syiem."

"Ka Sainsimai ka ong kumno?"

"Ka ong ba dei tang u sniang uba bang eh ban bam jyndem!"

U Syiem Symphup u wiat muiñ. "Nga ieit ia ka Sainsimai kum la ka jong ka khun, bad nga tip skhem ba kan nym riej ban dung da u nar saw hi kum ia uta u sniang. Hynrei kumno ki Myntri ka hima Nongrim ki iapyrkhat?" la kylli biang u Syiem.

"Kim pat shym iapyrkhat, namar u Syiem Kumar Singh um shah ba kin iakren ei ei shaphang ka khun johg u."

"Phi tharai ba u Syiem Kopsop u mut shisha kumba u ong?" la kylli u Syiem ha ka sur

kaba pynpaw ba u khein kor shibun ia kane ka jingkylli.

"U Pyrthew, u Rangbah Shipai ka hima Nongrim," la ong u Don Putit, "u kren katto katne shaphang ki nongsyntiat u Syiem Kopsop, uba lah ban don ki briew mynta hapoh Nongrim kiba kloi ban pynmong ne pynbit ktieh ia ka burom bad ka jinglong samla ka khun u Syiem."

U Syiem Symphup u ieng joit, bad u kren ha lade kum u bym iohi ia u Don Putit. "Ngan phut ia u ñiuhmoh jong u, ngan ot ia ka khmut jong u, bad h'oid, ngan khi lai nuid ia u da kine ki kti!" U phai sha u Don Putit kum uba kyndit, bad u ong, "Phi la tip, lehse, ba ki briew ha ka hima Kyndong ki ioh ki kyrteng kiba kham khyllah. U Syiem jong ki u dei uba kob pia bad uba hangamei, bad ki briew jong u pat ki long kiba meng bad kiba kyreit; kim salia ban leh ia kano kano ka kam sang kam jakhlia, im im peit peit, kaba ki mrad hi kin da antad. La katta ruh, kumno u kpa ka Sainsimai u pyrkhat shaphang kane?"

"Na ki ktien ba u kren, nga ngeit skhem ba un ksih na u ryndang ia uno uno u briew uba shlan ban kren, haba u ioh sngew, ia ka kyrteng u Bam Jyndem, u khun u Syiem Kopsop," la jubab u Don Putit.

U Syiem Symphup um lah shah shuh; u rkhie kynsuk kum u bym ju ioh rkhie mynno mynno, bad u ong, "Phi long u briew uba bit shisha ban long u nongkit tien-syiem jong ka hima." Ynda u la kham jem kata ka rkhie sngewbha, u ong biang, "Nga tip bha ia u Syiem

Kumar Singh, bad ngan nym phylla lada un kjit snam de kum ia uta u briew haduh ba un da kyllon iap ler. Une u Syiem Kopsop u shem sngewbha ban im ha ka iaid bad ka leh khlem raiñ. Phi tip, lehse, ba u la pynjah burom ia ka hima jong nga de; u kular ban pyniabia ia ka khun jong u bad u Mawsawa, u khun u Myntri Sanbuit, hynrei ha ka ia kaba khatduh, u nguid noh biang ia la ka ktien. Ngam kwah ban thaw jingiashut iakyan para syiem tang na ka bynta kane ka kam, hynrei ngan ai ka jingsneng kaba tyngeh ia u Syiem Kopsop lada u shlan ban pynjah burom ia u Syiem Kumar Singh ha kano kano ka rukom. Ahem! Ia ngin ialeit shatei sha ïing."

"Paiem bad Mahadei ba sbun jong ngi," la ong u Don Putit shuwa ba kin iabam ja lang katba ki iashong sawdong ka mieij, "phi la khot sngewbha ia nga ban iashong bam lang bad phi; kane ka dei ka burom kaba u bieit u anna, u bym don jingtip bad uba duna akor kum ma nga, um dei ban phohsniew. Phi tip ba nga wan na ka ïing kaba duk." Ka Kumari Rupa ka wiat muiñ. U Don Putit u iohi ia ka jingphuh samrkhie jong ka. "Eh-h," u ong, "ngam dei ban kren ei ei shphang ia lade, namar nga ngeit don kiwei pat kiba lah ban tip kham bha shaphang ka jingim jong nga. Phin sngewbha kein ban map ia ki jingbakla jong nga kiba phi lah ban iohi katba nga dang iashong bam ryngkat bad phi.

"I Paiem teng teng i shait leit jngoh ia la u khun u hajar sha Nongkyndong. Nga kyrpad

ba in pyllait por khnang shisien shisien ban wan sha Nongdeng; bad kan long ka burom kaba khraw shisha shisha ia ka shnong jong ngi lada i Mahadei bad i Hep Kumari ruh kin iawan lang ha kata ka por. Ka ïing i mei kan long ka jaka shong jong phi, la ka long kaba rit katno katno.

"U Syiem Kumar Singh u la ai khublei ia i Paiem bad ia i Mahadei, bad u khmih lynti ba ha kawei ka sngi un ioh por ban wan jngoh sngewbha ia phi. I Kong Sainsimai i la ai khublei ia phi," u kren ia ka Kumari Rupa, "bad i ong ruh ba i thrang ban iohi phi la kylla dur haduh katno."

"Ahem!" la ong u Syiem Symphup. "Ngan wan jngoh ia ka Nongdeng ha ka sngi khatduh u Nai Nohprah. Phi pat?" u kylli ia ka Mahadei bad ia ka Kumari Rupa.

"Ngin nym shet japulaw shuh ia i Pa, ho mei? lada in leit tang marwei sha Nongdeng?" la ong ka Kumari Rupa ia la ka kmie. Ka Mahadei ka shu phuh samrkhie ban pynpaw ba kan bitar ia u Syiem lada um treh ban ialam ia ki.

"Ka sngi khatduh u Nai Nohprah! Ka sngi khatduh u Nai Nohprah!!" la thnom u Don Putit marwei marwei katba u mih noh na ïing u Syiem ban leit phai sha ïing kmie u Paitnia. "I mei i ong ba la kha ia nga ha ka sngi nyngkong u Nai Kylla Lyngkot, bad nga la kular ia i Kong Mai ba ha kata ka sngi ngan khawai sngi kha sngewbha shisien shisien. Ngam pat lah ban sngewthuh bha ia ka jingmut ki theisamla; hynrei

ngan khi lyndum ia lade lada i Kong Mai in ai lad ba ngan khot ia i ka khmat khashor! Ehe, kumno kumta! U Syiem Kumar Singh u kwah ban iakynduh bad u Syiem Symphup; i Kong Mai i kwah ban iohi ia i Kong—em—ia i Bih—hei—ia i Hep Kumari. Ngan pyniashem ia ki ha Nongdeng, bad—bad—" u sngap jar shiphang kum uba iohi ia ka lynti thymmai, "bad h'oid, ngan ong ia i um Pait ban tei sa kawei ka ïing dulan ba kin sah sngewbha ki Syiem!"

Para lok ba ieit,

Ia ka bynta kaba nyngkong bad kaba ar jong kane ka Histori, ngi la mut ban pynmih tang ha kawei ka kitab. Hynrei phi la iohi hi ba, lada ngin leh kumta, ka kitab kan heh than, bad ka dor jong ka ka lah ban khia than ha kiba bun na ngi. Kumta ngim banse ban pynmih ia ka ha ki ar tylli ki kitab. Ka bynta kaba ar ruh ngi la pynmih, ha kajuh ka dor. Ngi kyrmen ba lada phi la ioh jingkmen ha kaba pule shaphang u Don Putit ha ka bynta kaba nyngkong, phin dang

kwah ruh ban tip kumno une u Samla Khasi u long bad u leh ha ka bynta kaba ar. Ka la ju long ka rukom ba u briew, katba u nang san ha ka rynieng, u iakynduh ia ki jingjia kiba kham pher bad kham phylla. U Don Putit ruh u long kumta. Ngi kyrmen ba ki ktien bad ki kam jong u kiba ngin shem ha kiwei pat ki kitab kiba ngin nang iai pynmih, kin iai ai jingkmen bad jingsngewbha ia ki nongpule.

Ki don katto katne ki kyntien kiba ngi pyndonkam hangne ia kiba la ju kren ha ki katto katne ki bynta jong ka Saw Raid ha Khadar Blang, kum **'thiah thait', 'ieng seh ka sngi,' 'pakhuh thapniang u syiar,' 'Ehe, kumno kumta!'** *etc. Ngim banse ban pyndonkam ia kine ki rukom kren namar ngim ioh satia ia ki ktien Sohra kiba lah ban ai kajuh ka jingmut kumba kitei ki kyntien ki lah ban ai. Ngi ngeit ba ki nongpule kin nym shitom ban sngewthuh ia ki, bad ba kam donkam ia ngi ban da pynshai ia ka jingmut jong ki.*

D. S. KHONGDUP.

